T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE ÇERÇEVESİNDE BİR ARAÇ OLARAK KARTLI ÖDEME SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

HALİL HİKMET ATICI

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. İSMAİL ORÇUN GÜNDÜZ

EDİRNE
2021

Tezin Adı : Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Çerçevesinde Bir Araç Olarak Kartlı Ödeme Sisteminin Değerlendirilmesi

Hazırlayan : Halil Hikmet ATICI

ÖZET

Tarih kadar eski terörizmle etkin mücadelenin anahtarı kararlı, istikrarlı, güçlü silahlı mücadeleydi. Ancak bu görüş 11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yönelik gerçekleştirilen tarihi saldırı ile yerini terörle değil terörizmin finansmanı ile mücadele kavramına bıraktı. 11 Eylül saldırılarının ardından Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri, terörizm ile etkin bir mücadelenin ancak ve ancak terör örgütlerinin ve finansörlerinin para kaynaklarının kesilmesiyle engelleneceği görüşü üzerinde fikir birliğine vardılar ve bu doğrultuda harekete geçtiler.

Finansman terör örgütleri için hayati öneme sahiptir. Hatta para, örgütün can damarıdır. 'Finansman olmadan terör örgütü de olamaz!' görüşüne dayanarak, herhangi bir denetim mekanizmasında 'para izi' bırakmayan 'nakit' kullanma ihtiyacının, 'kartlı ödeme sistemleriyle' karşılanması durumunda terör örgütlerinin faaliyetlerinin tespit edilebileceği, hatta bir saldırı henüz gerçekleşmeden engellenebileceği düşüncesinin doğruluğu amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Terör, Terörizm, Terörizmin Finansmanı, Kayıt dışı Ekonomi, Kara para, Nakit, Kartlar

Name of Thesis : Evaluation of the Card Payment System as a Tool for Combating the Financing of Terrorism

Prepared by : Halil Hikmet ATICI

ABSTRACT

As old as history, the key to an effective fight against terrorism was determined, stable and strong armed struggle. However, with the historic attack on the World Trade Center and the Pentagon on September 11, 2001, this view was replaced by the concept of combating the financing of terrorism, not terrorism. After the September 11 attacks, the United States of America and the European Union countries agreed on the view that an effective fight against terrorism could only be prevented by cutting off the funds of terrorist organizations and their financiers.

Financing is vital for terrorist organizations. In fact, money is the lifeblood of the organizations. Based on the view that 'there can be no terrorist organization without financing!', it is aimed to ensure that the activities of terrorist organizations can be detected and even an attack can be prevented before it occurs, if card payment systems are started to be used instead of cash, which cannot be followed by any control mechanism.

Key Words : Terror, Terrorism, Financing of Terrorism, Informal Economy, Shadow Economy, Cash, Cards

ÖNSÖZ

Türkiye, yerel ve uluslararası birçok terör örgütüyle etkili bir şekilde mücadele etmekte ve bu mücadelesini kararlılıkla sürdürmektedir. Başta PKK/KCK olmak üzere, FETÖ/PDY, DEAŞ, DHKP/C, MLKP gibi birçok terör örgütü Türkiye'ye karşı faaliyetlerini sürdürmekte ve saldırı arayışlarına devam etmektedir. Türkiye'nin bu örgütlerle daha etkili bir şekilde mücadele edebilmesi ve hatta bu örgütlerin saldırılarının henüz gerçekleşmeden engellenebilmesi amacıyla terör örgütlerinin can damarı olan finans kaynaklarını kesmeye yönelik tedbirler alması gerekmektedir. Kayıt dışı ekonomi ile beslenen terör örgütleri ve saldırı öncesi hazırlık aşamasında nakit kullanımı ile kendisini gizlemeye çalışan örgüt mensuplarının açığa çıkartılması ve engellenmesi amacıyla kayıt dışı ekonominin belkemiğini oluşturan nakit yerine, denetlenmesi ve izlenmesi kolay olan kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada öncelikle bana ilham kaynağı olan saygı değer hocam Prof.Dr. İsmail Sadi UZUNOĞLU'na ve değerli hocam Prof.Dr.Gökhan SÖNMEZLER ile beni destekleyen, yönlendiren ve her zaman yanımda olan saygı değer hocam Prof. Dr. İsmail Orçun GÜNDÜZ'e ve onun nezdinde tüm hocalarıma, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, manevi gücünü her zaman yanımda hissettiğim sevgili eşime ve yoğun mesai ortamlarında omuz omuza görev yaptığım tüm mesai arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Halil Hikmet ATICI

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
ŞEKİLLER DİZİNİ vii
TABLOLAR DİZİNİ vii
KISALTMALAR DİZİNİ viii
GİRİŞ 1
I. BÖLÜM 3
1.1 TERÖR, TERÖRİZM ve TERÖRİZMİN FİNANSMANI KAVRAMLARI 3
1.1.1 Terör ve Terörizm Kavramları 3
1.1.1.1 Terör Kavramı 3
1.1.1.2 Terörizm Kavramı 8
1.1.2 Terörizm Türleri 13
1.1.3 11 Eylül Sonrası Terörizme Bakış ve Uluslararası Terörizm 15
1.1.4 Türkiye'de Terörizm 21
1.2 TERÖRİZMİN FİNANSMANI 24
1.3 TERÖRİZMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI 41
1.3.1 Türkiye'de Faaliyet Gösteren Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları 44
1.3.1.1 Yasal Olmayan Kaynaklar 44
1.3.1.1.1 Uyuşturucu Ticareti 45
1.3.1.1.2 Silah Kaçakçılığı 48
1.3.1.1.3 Sigara Kaçakçılığı 49
1.3.1.1.4 Göçmen Kaçakçılığı 50
1.3.1.1.5 Hırsızlık, Soygun ve Gasp 54
1.3.1.1.6 Adam Kaçırma ve Fidye 55
1.3.1.2 Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar 56
1.3.1.2.1 Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kullanılması 57
1.3.1.2.2 Ticari İşletmelerin Kullanılması 57
1.3.1.2.3 Görsel ve Basılı Yayın Organlarının Kullanılması 58

1.3.1.3 Diğer Ülkelerce Sağlanan Kaynaklar 58
II. BÖLÜM TERÖRİZM FİNANSMANI VE KAYITDIŞI EKONOMİ 61
2.1 KAYIT DIŞI EKONOMİ 61
2.1.1 Bir Kavram Olarak Kayıt Dışı Ekonomi 61
2.1.2 Kayıtdışı Ekonominin Türleri 65
2.1.2.1 Yeraltı Ekonomisi 65
2.1.2.2 Yarı Kayıtlı Ekonomi 66
2.1.2.2.1 Yasal Olarak Gelirleri Kayıt Dışında Kalan Mükellefler 66
2.1.2.2.2 Yasalara Aykırı Olarak Gelirleri Kayıt Dışına Çıkan Mükellefler 67
2.1.2.2.3 Kayıtlara Hiç Girmeyen Ekonomi (Kayıt Dışı) 68
2.1.3 Kayıtdışı Ekonomi – Kara para İlişkisi 69
2.1.3.1 Kara para Aklama Aşamaları 72
2.1.3.1.1 Yerleştirme (Placement) Aşaması 72
2.1.3.1.2 Ayrıştırma (Layering) Aşaması 73
2.1.3.1.3 Bütünleştirme (Integration) Aşaması 73
2.1.3.1.3.1 Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması (Currency Smuggling) 75
2.1.3.1.3.2 Şirinler (Smurfing) Yöntemi 77
2.1.3.1.3.3 Parçalama (Structuring) Yöntemi 77
2.1.3.1.3.4 Paravan – Hayali Şirketler (Shell Company) 78
2.1.3.1.3.5 Vergi Cennetleri (Off-Shore) 79
2.1.3.1.3.6 Oto-Finans Borç Yöntemi (Loan-Back) 79
2.1.3.1.3.7 Döviz Büroları 80
2.1.3.1.3.8 Alternatif Havale Sistemleri (Hawala vs.) 80
2.1.3.1.3.9 Kripto Para ile Kara para Aklanması 82
2.1.3.2 Kara paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı İlişkisi 83
III. BÖLÜM 85
3.1 NAKİT ÖDEME VE KARTLI ÖDEME SİSTEMİ 85
3.1.1 Paranın Tarihçesi 85
3.1.2 Ödeme Sistemleri Tanımı 85
3.1.3 Nakit Ödeme Yöntemi, Para İzi Kavramı ve Önemi 87
3.1.4 Finansal Ayak İzi 90
3.1.5 Kartlı Ödeme Sistemleri 92

3.1.5.1 Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Katkıları 94
3.1.6 Diğer Ülkelerden Ödeme Yöntemleri İncelemesi 95
3.1.7 Türkiye'de Kart Kullanım Oranları 99
3.1.8 Laplace Şeytanı ve Örnek Olay Analizleri 107
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME 110

ŞEKİLLER DİZİNİ

Grafik 1 Global Terrorism Database, 2019 22
Grafik 2 MASAK Faaliyet Raporu 2002-2020 38
Grafik 3 Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı 51
Şekil 4 Adli İşlem Yapılan Kaçakçılık Faaliyetlerinin Bölgesel Haritası 53
Şekil 5 Yıllara Göre Amerika Birleşik Devletleri'nde Ödeme Yöntemi Tercihleri .. 95
Şekil 6 Amerika Birleşik Devletleri'nde Gelir Dağılımına Göre Ödeme Yöntemi Tercihleri 96
Şekil 7 Ülkelere Göre Nakit Olmayan İşlemler 97
Şekil 8 Avrupa Ülkelerinde Nakit Dışı Ödeme Yöntemi Tercihleri 97
Şekil 9 Avrupa Ülkeleri Ödeme Yöntemi Tercihleri 98
Şekil 10 Yıllara Göre Banka/Kredi Kartı Sayıları 100
Şekil 11 Kartların Yurtiçi Kullanım Miktarı 101
Şekil 12 İnternet Alışverişverişlerinde Kart Kullanımı 103
Şekil 13 İnternet Alışverişinin Toplam Alışverişe Oranı 104
Şekil 14 Belirli Sektörlerde Kart Kullanım Oranları 105

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 Terörizmin tanımındaki terimlerin kullanım sıklığı 5
Tablo 2 MASAK Faaliyet Raporu 2002-2020 38
Tablo 4 Avrupa Ülkeleri Ödeme Yöntemi Tercihleri 97
Tablo 5 Kartların Yurtiçi Kullanım Miktarı 101
Tablo 6 İnternet Alışverişlerinde Kart Kullanımı 102
Tablo 7 İnternet Alışverişinin Toplam Alışverişe Oranı 103
Tablo 8 Belirli Sektörlerde Kart Kullanım Oranları 105
Tablo 9 Yerleşik Hane Halklarının Tüketimi 106
Tablo 10 Yerleşik Hane Halkları Tüketiminin Kartla Alışveriş Tutarına Oranı 106

KISALTMALAR DİZİNİ

FBI	: Federal Bureau of Investigation
CIA	: Central Intelligence Agency
BM	: Birleşmiş Milletler
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
GTD	: Global Terrorism Database
FATF	: Financial Action Task Force
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
GCTF	: Global Counterterrorism Forum
TFOS	: The Terrorist Financing Operations Section
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
DNFBPs	: Designated Non-Financial Business and Professionals
SDNTs	: Specially Designated Narcotics Traffickers
PKK/KCK	: Partîya Karkerên Kurdistanê/Koma Civakên Kurdistan
DHKP/C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
MLKP	: Marksist Leninist Komünist Parti
TKP/ML	: Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist
MKP	: Maoist Komünist Parti
THKO	: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
ASALA	: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia
İBDA-C	: İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi
İCCB-AFİD	: Anadolu Federe İslam Devleti/İslami Cemaat ve Cemiyetler Birliği

FETÖ/PDY : Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanması

DAEŞ/IŞİD : Devlet'ül Irak ve'ş Şam / Irak Şam İslam Devleti

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan terör olgusu canlı bir organizma gibi tarihi süreç içerisinde evrimleşerek günümüzdeki şeklini almış ve insanoğlunun gelişimine paralel olarak gelişimini devam ettirmektedir. Gelişen teknolojiyle evrimleşen ve insanoğlunun ihtiyaçlarına paralel olarak amaçları şekillenen terör ve terörizm kavramları günümüzde uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

Uluslararası terörizm ile etkin mücadele sadece ve sadece 'Terör' tanımının uluslararası bir geçerliliği olmasına bağlıdır. Ancak, devletlerin ulusal çıkarları kimi zaman terörist unsurları 'Özgürlük Savaşçısı' olarak nitelendirebilmekte, uluslararası terörizmle küresel çapta mücadele politik söylemlerden öteye gidememektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde New York'ta İkiz Kuleleri hedef alan ve küresel çapta ses getiren terörist eylem, terörizmle mücadele tarihinde bir dönüm noktası olarak yer edinmiştir. Anılan tarihe kadar teröristlerle etkin mücadele yöntemi olarak silahlı mücadele yöntemi benimsenmişken, 11 Eylül saldırılarının ardından terörist eylemlerin henüz gerçekleşmeden önlenebilmesi açısından terörizmin finansman kaynaklarının tespit edilip yok edilmesi yöntemi, yeni ve etkili bir mücadele yöntemi olarak önem kazanmıştır.

11 Eylül saldırıları öncesinde terör örgütü mensupları açısından bankalarda hesap açmak, alışverişlerde, seyahatlerde kredi kartı kullanmak, otel konaklamalarında ödemeleri kredi kartıyla yapmak tedbirler arasında sayılmıyorken, anılan saldırıların ardından uluslar, olası terör eylemlerinin önüne geçebilmek, teröristleri henüz saldırı gerçekleşmeden yakalayabilmek adına finans kuruluşlarında şüpheli hareketleri takip etmeye başladığından dolayı terör örgütü mensupları da

yakalanmamak, sistem tarafından ‘görünmez’ olabilmek adına yöntem ve taktiklerini değiştirmişlerdir. Teknoloji ile paralel olarak günümüz dünyası ve alınan önlemler geliştikçe, terörist unsurlar tarafından da alınan tedbirler gelişmektedir. Bunun doğal sonucu olarak, hükümetlerin veya istihbarat birimlerinin takibinden kaçınabilmek amacıyla sistemde ‘Para İzi’ veya ‘Finansal Ayak İzi’ bırakmamak adına, illegal para transfer yöntemleri ile alışverişlerde ‘Nakit’ kullanımı terörist unsurlarca vazgeçilmez yöntemler olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Tezimizin birinci bölümünde ‘Terör ve Terörizm’ kavramları ile ‘Terörizmin Finansman Kaynakları’ sıralanmış, terör örgütlerinin finansman kaynakları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde terörizmin finansmanı kapsamında kayıt dışı ekonominin tanımı ve yöntemleri üzerinde durulmuş, terör örgütleri açısından hayati öneme sahip kayıt dışı fonların hedef ülkeye dahil olma süreci ve yöntemleri sıralanmıştır. Üçüncü bölümde nakit ve kart kullanımı arasındaki ilişkiye değinilerek, Avrupa ve ABD’de nakit ve nakit dışı ödeme yöntemleri sıralanmış, Türkiye’de sektörel bazda kart kullanım oranları baz alınarak ‘Para İzi’ kavramının önemi üzerinde durulmuş ve örnek olaylarla nakit kullanımının örgüt mensupları açısından önemi vurgulanmıştır.

Son bölümünde ise terör örgütü mensuplarının sistem tarafından ‘Görünmez’ olmasını sağlayan nakit kullanımının engellenmesi ve sistemde ‘Finansal Ayak İzi’ bırakmalarını sağlayacak kart kullanımının özellikle sektörel bazda zorunlu hale getirilmesi ile terör örgütü mensuplarının henüz eylemlerini gerçekleştirmeden yakalanabileceği düşüncesi savunulmaktadır.

I. BÖLÜM

1.1 TERÖR, TERÖRİZM ve TERÖRİZMİN FİNANSMANI KAVRAMLARI

1.1.1 Terör ve Terörizm Kavramları

1.1.1.1 Terör Kavramı

Terör kelime olarak, Latin kökenli olup Latince ‘terrere’ olarak geçmekte ve ‘korkutmak, dehşete düşürmek, kaçırmak, caydırmak’ anlamına gelmektedir (Çütçü ve Akbaş, 2019:3). İngilizce’ye ‘terror’, Fransızca’ya ‘terreur’, Almanca’ya ‘terror’ ve dilimize de ‘terör’ olarak yerleşmiş ve genel olarak dilimizdeki karşılığı ‘yıldırı’ olarak geçmektedir.

Fransızca’da "bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku" (University of Notre Dame, 2021) olarak tanımlanan, İngilizce’de ise "genellikle siyasal nedenlerle, halkın gözünü korkutmak ve halkı yıldırmak için dehşet öğesini kullanmak" (Oxford Learner's Dictionary, 2021) olarak tanımlanan terör sözcüğü dilimizde *'yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş’* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). "Şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması" terördür (Dönmezer, 1980:1,4).

Görüldüğü üzere terör kelimesi çoğunlukla içerisinde ‘korku ve şiddet’ unsurlarını içerisinde barındırmaktadır. Ancak bu unsurlar tek başına terör kavramını

açıklamaya yeterli olmayacaktır. Bir kavram olarak terör kelimesine ilk olarak 1789 yılında yayınlanmış Dictionnarire de l'Academia Française'in ekinde rastlanmaktadır ve "terör sistemi, rejimi" olarak ifade edilmektedir (Altuğ, 1995:19). Bu dönemde terör, devrim adı altında binlerce kişiyi giyotinle idam eden Jacobenlerin eylemlerini tanımlamak için devlet eliyle yürütülen şiddet hareketlerini vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. Mart 1793-Temmuz 1794 arası dönem, 'terör rejimi' veya 'terör dönemi' (reign of terror – regime de la terreur) olarak anılmaktadır (Laquer, 1977:6). Ancak günümüzde devlet tarafından uygulanan değil, devlete karşı uygulanan şiddet eylemleri terör olarak adlandırılmaktadır (Parker, Fournier ve Reedy, 2010:266).

İnsanlık tarihi kadar eski olan terör olgusu canlı bir organizma gibi tarihi süreç içerisinde zaman içerisinde evrimleşerek günümüzdeki şeklini almış ve insanoğlunun gelişimine paralel olarak gelişimini devam ettirmektedir (Örgün, 2001:13). Hem kelime anlamı, hem hukuki terim olarak hem de evrimsel süreci göz önüne alındığında terör kelimesinin en geniş tanımı Alex Schmid ve Albert Jongman (1988) tarafından (Weinberg, Pedahzur ve Hirsch-Hoefler, 2004:780);

> *"Terörist, kurban ve ana hedef arasında başlayan tehdit ve şiddete dayanan gözdağı verme, baskı yaratma ve propaganda yapma önceliklerine göre ana kitleyi terörün hedefi, istekleri için bir araç veya dikkat çekme aracı haline dönüştürerek gizli devlet aktörleri, birey ve grup aracılığıyla gerçekleştirilen politik veya kendine özgü nedenlerle tekrarlanan şiddet hareketleriyle kaygı yaratma metodu olan ve suikasttan farklı olarak şiddete maruz kalanın ana hedef olmadığı, kriminal şiddetin hedefi olan kişiler hedef kitle arasından*

rastgele veya sembolik anlamı olan hedefler arasından seçilmesi yoluyla mesajlar verilir." şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanım içerisinde kullanılan kavramlar yüz dokuz terör tanımı içerisinde en fazla kullanılan kavramlar olarak bir araya getirilmiş ve en genel terör tanımı oluşturulmuştur. Schmid ve Jongman çalışmasında bu kavramları Tablo 1 de şu şekilde sıralamıştır (Weinberg vd. 2004:781).

Tablo 1 Terörizmin tanımındaki terimlerin kullanım sıklığı

Unsur	Schmid & Jongman Çalışması (1988) (%) Kullanım Oranı
1.Şiddet, güç	83,75
2.Politik	65
3.Korku, terör odaklı	51
4.Tehdit	47
5.Psikolojik etkiler ve tepkiler	41,5
6.Kurban – hedef ayrımı	37,5
7.Amaçlı, planlanmış, organize hareket	32
8.Savaş metodu, strateji, taktik	30,5
9.Fazla normallik, kabul edilmiş kuralların ihlali, insani sınırlardan yoksun	30
10.Baskı, gasp, itaat	28
11.Propaganda amacı	21,5
12.Keyfilik, şahsi olmayan, rastlantısal karakterli, ayrım yapmayan	21
13.Siviller, savaşmayanlar, tarafsızlar, yabancı kurbanlar	17,5
14.Gözdağı	17
15.Kurbanların masumluğu	15,5
16.Grup, hareket, suç örgütü	14
17.Sembolik görünüş, başkalarına gösteri	13,5
18.Meydana gelen şiddetin hesaplanamaz, tahmin edilemez, beklenemez olması	9
19.Gizlilik örtü, doğası	9
20.Tekrarlılık, şiddetin seri karakteri	7
21.Suç	6
22.Üçüncü kişi tarafından talep edilen istekler	4

Tablo 1'de kullanılan kavramların tamamı terör tanımında da kullanılmıştır. Bu sebeple yukarıda sayılan unsurları terörün unsurları olarak adlandırabiliriz.

Terör ile ilgili yapılan tüm tanım ve açıklamaların hepsinin ortak özelliği terörün her durumda içerisinde şiddet eylemlerini barındırıyor olmasıdır. Ancak şiddet barındıran her eylem terör eylemidir şeklinde yapılacak bir açıklama tamamen hatalı olacaktır. Bu sebeple her terör eylemi şiddeti içinde barındırabilir ancak her şiddet eylemi terör eylemi olarak adlandırılamaz. Yapılan çeşitli tanımlar baz alındığında terörü, diğer şiddet eylemlerinden ayıran ölçütleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Gödekli, 2008:32,33):

- Terör de bir şiddet veya şiddet tehdididir fakat diğer şiddet eylemlerinden farklı olarak hedef ya da izleyici ayrımı gözetmeksizin sivillerin yaşamlarına, mülkiyetlerine veya refahlarına karşı gerçekleştirilir.
- Terörün sebebi çoğu zaman siyasi, ekonomik veya ideolojiktir. Terör yasal yollarla kazanılamayacağı ön görülen siyasal amacı ele geçirme aracıdır .
- Terör eylemlerinde açık veya örtülü politik istemler, uzun zaman zarfında organize gruplar tarafından ve genellikle bir stratejinin parçası olarak yürütülür.
- Terörün amacı faillere göre nihai hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacaklarını düşündükleri korku ortamını yaratmaktır.
- Terör eylemleri yoğun şiddet ve baskı yöntemine dayanır.

- Bir şiddet eylemi terör olarak adlandırıldığında halkın büyük çoğunluğunca suç olarak algılanır ve onun hukuka aykırı olduğu peşinen ve kesin biçimde kabul edilmiş olur.

Yukarıda sıralanan ölçütler özetlenecek olursa, terörün üç unsurdan oluştuğu söylenebilir. Bunlar; ideolojik unsur, örgüt unsuru ve şiddet unsurudur. Diğer bir ifadeyle görünüş olarak adi suçlarla benzerlik gösteren bir şiddet eyleminin terör eylemi olarak sayılabilmesi için mutlaka şiddetin yanı sıra siyasi amaç ve örgütsel faaliyeti de içerisinde barındırmalıdır. (Centel, Zafer ve Çakmut, 2010:189-190)

Türkiye'de yürürlükte bulunan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1.maddesinde (Değişik-19.07.2003/25173) (Terörle Mücadele Kanunu, 1991);

> *"Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir."* şeklinde geniş bir şekilde tanımlanmaktadır.

Bugün, içerisinde Türkiye'nin de bulunduğu ve teröre karşı mücadele veren ülkelerin çoğunluğunun karşısında bulunan gruplar, belirledikleri bir ideolojiye tutunarak amaç ve hedeflerine ulaşabilmek adına mensubu bulundukları yapının talimatları doğrultusunda belirli ya da rastgele kurbanları hedef alan halkı korkutma ve yıldırma hareketi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.1.2 Terörizm Kavramı

Terör ile terörizm kavramları günümüzde aynı anlamda kullanılıyor olsa da iki kavram farklı anlamlar taşımaktadır. Terörizmin evrensel olarak kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur. Çünkü bir taraf için 'Terör Örgütü' olarak adlandırılan gruplar diğer taraf için 'Özgürlük Savaşçısı' olarak görülebilmekte, haksız olan eylem haklı olarak görülebilmektedir. Terörizm ulus içerisinde gizlenen provokatörler tarafından ve\veya savaş hali içerisinde bulunulmayan devletler tarafından, ulusal özgürlük için mücadele, devrim veya savaş bağlamında politik olarak motive edilmiş saldırılar olarak belirtilmektedir. Bu açıdan terörizm insanoğlunun varoluşundan günümüze süregelen çatışmaları kadar eskidir. Bu sebeple 'terörist' ve 'terörizm' kavramları göreceli olarak nitelendirilebilmektedir. Çünkü kimin terörist olup olmadığı ve neyin terörizm olup olmadığı nispeten görecelidir. Bu sebeple kimin terörist olup olmadığı ve neyin terörizm olup olmadığı bu terimleri kullanan grubun ya da kitlenin büyüklüğüne göre bakış açısına bağlıdır (Webel, 2004:8).

Terörizm, ABD Federal Yönetmelikte (FBI) "bir hükümeti, sivil nüfusu veya bunların herhangi bir kesimini siyasi veya sosyal hedeflere ulaşmak için sindirmek veya zorlamak için kişilere veya mülke karşı uygulanan yasadışı güç ve şiddet" olarak tanımlanmaktadır (FBI, 1996).

ABD Merkezi İstihbarat Ajansına (CIA) göre; 'Terörizm' terimi, genel olarak bir kitleyi etki altına almayı amaç edinmiş, etnik gruplar veya gizli ajanlar tarafından, sivil halka yönelik, önceden planlanmış, politik olarak motive edilmiş şiddet anlamına gelir (Federation of American Scientists, 1997).

Başka bir görüşe göre, terörün korkutma fonksiyonunu ifade etmek amacıyla, özellikle siyasi amaç veya araç olarak halkın moralini bozma, korkutma, ideolojisini kabul ettirmek için kuvvet kullanma veya tehdit etme eylemlerine terörizm denilmektedir (Yılmaz, 2001:188).

Terörizm, siyasal ve politik hedeflere ulaşabilmek amacıyla toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş demokratik ortamın barışçıl olmayan yol ve yöntemlerle, örgütsel bir hiyerarşinin üye veya üyeleri tarafından, hukukun üstünlüğünü ve bütünlüğünü görmezden gelerek ve toplumun demokratik otoriteye olan güven duygusunu sarsmayı amaçlayarak uluslararası desteklerle örgütlerin hedeflerine ulaşabilmek amacıyla masum insanların can ve mal güvenliğini hedefleyen, amaçlarını insanlığın üzerinde tutan ve kural tanımayan, halka karşı sistemli bir şekilde şiddet kullanmayı amaç edinmiş, terörü kullanmayı süreklilik haline getirmiş bir stratejidir (Zafer, 1999:10).

Wardlaw'a göre terörizm, bireysel veya bir grup tarafından, politik amaçları kabul ettirebilmek amacıyla kanuni otoriteye karşı, masumlar üzerinde

panik ve korku yaratarak şiddet kullanma tehdidi oluşturan eylemdir (Wardlaw, 1989:16).

'Encyclopaedia of Social Work' terörizmi; 'Latince korku anlamına terör kelimesinden türetilen ve terörün bir zorlama aracı olarak sistematik olarak kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Terör eylemleri kişisel ve çevresel yıkımın yanı sıra korku ve yıldırma yaratmak amacıyla belirli nüfus gruplarına ve ulusal sembollere karşı hedeflenmektedir.' şeklinde tanımlanmaktadır (Encyclopedia of Social Work, 2013).

1999 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesinde' terörizm; Uluslararası bir örgütü veya bir hükümeti, silahlı çatışma ortamı yaratarak halkı korkutma ve sindirme yoluyla bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlayan eylemler olarak tanımlanmaktadır (Karatay ve Kapusızoğlu, 2011:117).

Terör, belirli bir irade olmadan ortaya çıkabilen, sistemsiz, anlık, örgüt çatısına ihtiyaç duymayan, şiddet olgusunu ifade ederken, terörizm, terörün sistematik bir şekilde kullanılmasını öngören, belirli bir amacı ve hedefi bulunan, genellikle örgütlü kuralsız çatışma ve propaganda tekniğini kullanan bir stratejiyi ifade etmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006:4). Türkiye'de yürürlükte bulunan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1.maddesinde tanımı yapılan terör kavramı, *'sistematik ve örgütlü'* olması açısından terörizm ile aynı anlamda kullanılmaktadır diyebiliriz. Çünkü 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda terör suçunun oluşabilmesi için *'bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından'* denilerek örgüt mensubu olma şartı getirilmiş, terör tanımının olmazsa olmazı *'şiddet'* unsuru

ile sınırlandırılmayarak *'her türlü suç teşkil eden eylemlerdir'* şeklinde geniş bir şekilde ifade edilmiştir.

Bütün politik olgular gibi, terörizm, iddia edilen fikirler ve bunların uygulanması arasındaki ikilem tarafından tanımlanır ve yine bütün politik olgular gibi, terörizm sadece ait olduğu kültür ya da tarihsel süreç içerisinde varlığını sürdürür. Örneğin son 30 yıl içinde, terörist grupların aktiviteleri, Marksist ideoloji ile bağlantılı olarak görülmekteyken ve Marksist terörist gruplar 1970'lerde ve 1980'lerde aktif bir konumdayken, bugün Marksist gruplar, terörist gruplar arasında azınlıkta olup, fikirleri ise artık benimsenmemektedir. Görüldüğü gibi bağlı oldukları siyasi fikir etrafında doğan, büyüyen ve ömrünü tamamlayıp yok olan tüm terörist gruplar için benzer durum söz konusudur. Terörizm sürekli kendini yenileyen bir olgu olmasına rağmen, değişen ve gelişen nesiller arasındaki görüş ve fikir ayrılıkları sürekliliği etkilemekte ve geçmişle bugün arasında sık sık kopmalara neden olmaktadır (Chaliand ve Blin, 2007:6).

Terörizm, terör kavramını, siyasi bir ideolojiye dayandıran ve süreklilik arz ettiren şeklidir. Terörizm, meşru yollar ile elde edilemeyen kazanımları elde etmek, hedef kitleyi sindirmek ve korkutmak için terör ve şiddetin siyasi amaçlarla sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılarak bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayandırılmasıdır. Terörizmde ana amaç, bir ideolojiye veya siyasi çatışmaya toplumda oluşturulan korku aracılığı ile dikkat çekmektir. Terörizm, günümüz sosyal medya araçlarını da kullanarak toplumda insanlar arasında 'bizler ve diğerleri' şeklinde bir ayrışma yaratmaya çalışmaktadır. Bu şekilde insanları taraf seçmeye zorlamakta, toplumun birliğine ve bütünlüğüne zarar vermektedir.

Terörizmin diğer amacı ise yaratılan kaos ortamında toplumsal ve siyasal düzene zarar vermektir. Hedef gözetmeksizin gerçekleştirilen eylemler ile halk üzerinde oluşturulan korku ve güvensizlik duygusu ile toplum üzerinde zorunlu itaat gelişmelere kayıtsızlık geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak toplumun devletin koruyuculuğuna olan güveni sarsılmaktadır (Helvacıköylü, 2007).

Terörizm, siyasi bir hedefe ulaşmak için kullanılan bir şiddet eylemi olarak ele alındığında, kökeni tarih kadar eskidir. İnsanlık tarihinde sistematik olarak bir araya gelmiş gruplar vardı ancak hakkında bilgi ve belge bulunan ilk terörist gruplar hakkında detaylı bilgiye Romalı bir Yahudi tarihçi olan Josephus Flavius'un yazılarında rastlanılmaktadır. MÖ 73-66 tarihleri arasında varlığını sürdürmüş olan 'Sicariler', Filistin'in Roma tarafında işgal edilmesiyle, aşırı bir Yahudi grup olarak ortaya çıkmıştır. Sicariler etnik ve aşırı yurtsever bir gruptu. Çoğunlukla Yahudilere, halkın yoğun olarak dışarıda bulunduğu gündüz saatlerinde veya halk kutlamalarında, kıyafetlerinin içine gizledikleri 'Sica' denen kısa bir hançerle saldırı düzenlemekteydiler. Sicariler arşivleri yaktılar ve sarayları ateşe verdiler. Şehir dışında Romalılara karşı gerilla savaşı stratejisi benimsenmişken, şehir içinde diğer bir ifadeyle Kudüs'te terörizmi benimsediler (Laqueur, 1999:10). Eylemlerinde önemli nokta, öldürülen kişinin herkesin gözü önünde vahşice öldürülmesiydi. Faaliyetlerinde hedeflenen siyasi amaca ulaşmak için korku salmak önemliydi (Kanat, 2016:570).

1.1.2 Terörizm Türleri

Günümüzde terörizm çeşitleri, kullanıldıkları yöntemler ile aldığı destekler bakımından farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Terörizm sadece ulusal değil, uluslararası nitelik kazanan ve farklı ülkeleri de tehdit edebilen bir kavram olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra terörizm uygulama şekli olarak günümüzde sadece silahlı eylem olmaktan ziyade teknolojik gelişmelere paralel olarak internet gibi unsurları ile de gerçekleştirilebilmektedir. Bu bakımdan ele alındığı zaman, terörizmin değişik sınıflandırmaları yapılmaktadır. Bunlar genel olarak; ulusal, uluslararası, etnik ve siber terörizm ile devlet destekli uluslararası ve devlet terörizmi gibi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır (Şimşek, 2016:323). Saraçlı, terörizm çeşitlerini; '*ülke içi (ulusal) terörizm, uluslararası terörizm, uluslar ötesi terörizm, devlet terörizmi ve devlet destekli terörizm, etnik terörizm ve siber terörizm'* şeklinde kategorize etmiştir (Saraçlı, 2007:1056,1059). Başeren ise; terörizmi iç siyasette devlet terörizmi ve ayaklanmacı terörizm, uluslararası siyasette ise devlet destekli terörizm ile dinsel açıdan meşrulaştırılmaya çalışılan terörizm ve küresel terörizm şeklinde sınıflandırmıştır (Başeren, 2014:10,12).

Uluslararası terörizm; "gözetilen hedef, gerçekleştirilen eylemler ve kaynakları itibariyle birden fazla devleti ilgilendiren ve uluslararası sonuçlar doğuran terörist faaliyetler" olarak ifade edilebilmektedir. Bu haliyle, terör eylemlerinin sınırları aşarak sınır ötesine ulaşmasına ve uluslararası etki ve sonuç yaratmasına vurgu yapılmaktadır (Gençtürk, 2012:6).

Eğer ki terörizm, yabancı hükümetler veya devletler tarafından beslenen unsurlar tarafından yabancılara veya yabancılara ait noktalara yönelik olursa ve uluslararası örgütlerin veya yabancı bir hükümetin siyasi işleyişlerini bozmak amacıyla gerçekleştirilirse uluslararası bir nitelik kazanmaktadır (Altuğ, 1989:9,11).

Uluslararası terörizm, insan hayatlarını, ulusal sosyal dinamikleri, uluslararası huzur ve güvenlik ortamını, devletlerin birbiriyle sürdürdükleri barışçıl ilişkileri, devletlerin iç işlerini, devletlerin birbiriyle olan anlaşmazlıklarının barışçıl çözüm yollarını, dahili ve harici hukuku hedef almaktadır. Uluslararası terörizmin amacı devletlerin karşılıklı ilişkilerinde olumsuz bir ortam oluşturarak çözümlenmesi uzun yıllar süren anlaşmazlıklar yaratmaktır. Diğer bir ifadeyle devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini ve temsilcilerini hedef alarak yaratılan olumsuz atmosferde ilişkilerin ve iletişimin kopartılması amaçlanmaktadır (Saraçlı, 2007:1-2).

Terörün öncelikle bir ideolojik temellerinin olması gerekir. Bu unsur, örgütün temelini oluşturmaktadır. Örgüt; aynı ideolojik çatı altında bir araya gelmiş ve aynı hedefe yönelmiş organize bir yapı içerisindeki kişilerden oluşur. Gizlilik ve yasa dışı çalışmalar örgütsel yapılanma içerisinde öne çıkmaktadır. Terör örgütleri, ideolojileri doğrultusunda belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla bir araç olarak şiddeti kullanmaktadırlar (Yücebaş, 2011:162).

Kydd ve Walter, terörist faaliyetlerin nihai hedeflerinin zaman içinde değişse de, beş hedefin kalıcı bir öneme sahip olduğunu, bunların; rejimi değiştirmek, toprağı değiştirmek, politikayı değiştirmek, toplum üzerinde kontrol ve statükoyu devam ettirme olduğunu belirtmektedir (Kydd ve Walter, 2006:52). Ancak

terörizmin bir şiddet hareketi mi yoksa şiddetin özel bir şekli mi olduğu, eylemlerin siyasi ideolojiyle bir terör hareketi mi yoksa bir direniş, özgürlük hareketi mi olduğu ya da eylemlerin sonucunda kurbanların pek çoğunun masum insanlar olduğu mu yoksa hedefe ulaşma yolunda verilen zayiat mı olduğu soruları konusunda uluslararası düzeyde bir tanım bulunmamaktadır (Laqueur, 2002:95).

1.1.3 11 Eylül Sonrası Terörizme Bakış ve Uluslararası Terörizm

11 Eylül 2001'de, aşırı İslamcı El-Kaide terör örgütü ile bağlantılı on dokuz terörist dört uçak kaçırmış ve Amerika Birleşik Devletleri'nde belirlemiş oldukları hedeflere yönelik intihar saldırısı gerçekleştirmişlerdir. Uçaklardan ikisi New York'ta bulunan Dünya Ticaret Merkezinin İkiz Kulelerine, üçüncü uçak Washington yakınlarında bulunan Pentagon üssüne saldırmış, dördüncü uçak ise Shanksville, Pensilvanya yakınlarında bir araziye düşmüştür. Yetmiş sekiz ülkeye mensup yaklaşık üç bin kişi bu saldırılarda hayatını kaybetmiştir. Teröristler Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkelerinin vatandaşlarıydı. El-Kaide tarafından finanse edilen örgüt mensuplarının bazıları bir yıldan fazla süredir Amerika'da yaşadığı ve Amerikan Ticari Uçuş Okulundan uçuş dersleri aldığı, diğerlerinin ise 11 Eylül'den yaklaşık bir ay kadar önce ülkeye giriş yaptıkları rapor edilmiştir (History, 2018).

11 Eylül saldırıları sonrası Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından terörizmle mücadele kapsamında 12 Eylül 2001 tarihli ve 368 (2001) sayılı ve 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373 (2001) sayılı kararlar alınmıştır. Ancak bu

adımlar baz alınarak uluslararası terörizm kapsamında yapılan andlaşmaların başarılı sonuçlar ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir. Bazı devletler, rakip ya da düşman olarak nitelendirdikleri devletlerle beraber üstlenilen sorumlulukları yerine getirmekte isteksizlik göstermiş, kimileri de iş birliğine olumlu yaklaşmakta ancak yabancılara yönelik izlenen politikalar, siyasi iltica ya da suçluların iadesi gibi hususlarda milli egemenliklerini ön planda tutmuşlardır. Bu kararların ulusları, küresel iş birliğine sevk ettiği düşünülse de, devletlerin çatışan çıkarları, terörizmin tanımında ortak bir noktada buluşmayı dolaylı olarak terörizmle mücadelede etkin bir sonuca ulaşmayı güçleştirmektedir (Öktem, 2004:143).

11 Eylül saldırılarının ardından, terörizm kavramı uluslararası hukukta önemli bir yer edinmiş, bu konuda pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak terörizmin ne olduğu veya terörizmin diğer benzer suçlardan farkı konusunda ortak bir görüş bulunmadığından önemli bir sonuca ulaşılamadığı görülmektedir. Terörizm hakkında birçok farklı tanım bulunmasına rağmen, BM tarafından yürütülen çalışmalarda veya birden çok ülke tarafından onaylanan uluslararası anlaşmalarda da ortak ve detaylı bir tanım yapılamamıştır. Terörizm konusu ele alınırken, terörizmin özellikle sömürü ve işgal karşısında sergilenen mücadele olarak ele alınması terörizmin tanımlanması konusunda sorunlara neden olmaktadır. (Topal, 2004: 2,58,75,76)

11 Eylül saldırılarının ardından, Birleşik Devletler üst düzey hükümet yetkilileri: ‘El-Kaide’nin finansmanına karşı mücadelenin, El-Kaide’nin kendisine karşı mücadele kadar kritik olduğunu, terör örgütlerinin para hareketlerinin

durdurulabildiği taktirde onların kitlesel eylem gerçekleştirme kabiliyetlerinin de durdurulabileceğini, bu düşüncenin terörizmle mücadelede başarının anahtarlarından biri olarak görüldüğünü belirtmiş, El Kaide ve bağlantılı terörist gruplarının para transferlerini kontrol altına alarak gizli örgüt üyeleri ile iş birlikçilerinin tespit edilmesi ve terör planlarının bozulması açısından çok etkili bir yol olduğunu' açıklamışlardır. Sonuç olarak, ABD'nin terör finansmanı stratejisi 11 Eylül sonrası erken dönemlerden itibaren değişmiştir (Roth, Greenburg ve Wille, 2004:2).

11 Eylül saldırıları sonrası terörizm, batılı toplumlar için en temel sorun haline gelmiştir. Bunun sebebi terör finansmanının, terörist gruplara nasıl aktarıldığının tespit edilmesindeki zorluk olarak görülmektedir. Terörizmle mücadeledeki temel problem, bağımsız faaliyet gösteren ve böylelikle kontrolü nerdeyse imkansız olan terörist hücreler ve bu bağımsız hücrelere küçük miktarlarda aktarılan finansmanın yetkililerin dikkat edemeyeceği bir şekilde yapılmasıdır. 11 Eylül saldırıları sonrası terörizmle mücadelenin zorluğu ele alınarak tüm dünyada ayrıntılı çalışmalara başlanılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda terörist aktivitelerin engellenememesindeki zorluklar şu şekilde sıralanmıştır:

- Kara para aklama yasalarının zayıflığı
- Telekominikasyon seviyesinin yüksekliği
- Offshore merkezlerinde kullanılan Amerikan Para Birimi
- Offshore merkezlerinin bağımsızlığı

- Offshore merkezlerinde yerel iştirakleri bulunan büyük uluslararası bankalar
- Finansal kurumların temel ilkesi olan müşteri gizliliği (Akıncı, 2011:187).

11 Eylül saldırılarının ardından 15 Avrupa Birliği üyesi ülke "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanı" ile mücadele kapsamında 1989 yılında G-7 ülkelerinin (ABD, Almanya, Japonya, İngiltere, Fransa, Kanada ve İtalya) Paris'te yapılan toplantısında, uluslararası standartlar belirlemek ve belirlenen standartlarla uyumlu yasal ve kurumsal tedbirler almak, alınan tedbirlerin de operasyonel açıdan etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla hükümetler arası bir organizasyon olan Mali Eylem Görev Gücü (*Financial Action Task Force – FATF*)'nü kurmuş, terörizmin finansmanın önlenmesini kapsayacak yetkilendirilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Yine Mali Eylem Görev Gücüne, G-7 Maliye Bakanları tarafından terörün finansmanı ile ilgili özel tavsiyeler oluşturulması çağrısında bulunulmuştur. 1990 yılında hazırlanan 40 tavsiyeye ilaveten terörün finansmanının engellenmesi kapsamın 9 ilave tavsiye eklenmiştir. Bugün Mali Eylem Görev Gücünün tüm tavsiyeleri '40+9' tavsiye adı altında toplanmış durumdadır. Mali Eylem Görev Gücü, oluşturulan tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin etkili bir takip sistemi oluşturmuştur. Mali Eylem Görev Gücünün şüpheli işlem bildirimi ile ilgili olarak getirdiği tavsiye ve açıklamalar aşağıda özetlenerek sıralanmıştır (Aykın, 2008:45-46):

"Tavsiye 13- *Bu tavsiye, finansal kuruluşların bir fonun suç geliri olduğu veya terörün finansmanı ile ilgili bulunduğu yününde şüphe duymaları veya şüpheyi gerektirecek makul bir nedene sahip bulunmaları durumunda bunu derhal mali istihbarat birimine bildirmelerinin ülke mevzuatında yasa veya yönetmelik düzeyinde bir zorunluluk olarak yer alması konusunu içermektedir.*

Tavsiye 14- *Tavsiye, finansal kuruluşların, bunların yöneticilerinin ve çalışanlarının;*

a) Şüpheli işleme konu fona kaynaklık eden suçun tam niteliğini bilip bilmemeleri ve yasadışı eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmasızın mali istihbarat birimine iyi niyet kuralları çerçevesinde yaptıkları şüpheli işlem bildirimlerinden dolayı, bilgilerin ifşasına ilişkin herhangi bir mevzuatı ihlal etmeleri gibi bir nedenle hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmayacakları hususunun yasa ile güvenceye bağlanmasını,

b) Mali istihbarat birimine şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu veya bununla ilgili bilgi sunulduğuna ilişkin bilgilerin ifşa etmelerinin yasaklanmasını öngörmektedir.

Tavsiye 16- *Tavsiyede, 13 üncü Tavsiyenin finansal kuruluşlar dışındaki belirli işletmeler ile profesyonel meslek mensupları (Designated Non-Financial Business and Professionals, DNFBPs) için de geçerli olması ülkelerden istenilmektedir.*

Tavsiye 26- *Bu tavsiye ile ülkelerden, aklama ve terörün finansmanına ilişkin şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alacak (yetki verilmişse isteyecek) bunları analiz edecek ve bu analiz sonuçlarını ilgili otoritelere dağıtacak merkezi bir mali istihbarat birimi kurmaları istenilmektedir. Mali istihbarat birimi, şüpheli işlemlerin analizi dahil fonksiyonlarını uygun bir şekilde yerine getirebilmek için finansal, idari ve kanun uygulama birimlerinin verilerine doğrudan veya dolaylı bir şekilde zamanında erişebilmelidir.*

Özel Tavsiye IV- *Tavsiye ile ülkelerden, fonların terörle bağlantılı veya ilgili olmasından, terörizm, terörist eylemler veya terör örgütleri için kullanılmasından şüphelenilmesi veya şüpheyi gerektirecek makul nedenlerin bulunması durumunda yükümlülere şüpheli işlem bildiriminde bulunulması zorunluluğu getirmeleri istenilmektedir."*

BM tarafından 1999 yılında hazırlanan ve 10.01.2002 tarihi itibariyle Türkiye'nin de taraf olduğu *'Terörün Finansmanının Engellenmesine Yönelik Etkili Önlemlerin Oluşturulması ve Benimsenmesi'* amacıyla taraf devletler arasında işbirliğinin geliştirilmesi için oluşturulan *'Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'*de, terörün finansmanıyla mücadele kapsamında devletlerin, *"finansal kurum veya kuruluşlarda yeni açılan veya var olan hesap sahiplerinin kimliklerinin tespiti için gerekli tedbirleri almaları, şüpheli veya olağandışı işlemlerin tespit edilmesine yönelik daha fazla dikkat ve özen*

gösterilmesi, suç teşkil eden işlemlerin tespiti halinde bu işlemleri haber vermeye mecbur bırakan tedbirler alması yönünde çağrıda bulunulmuş, terörün finansmanının engellenmesi kapsamında tüm finansman kurum ve kuruluşlarının denetlenmesi, sermayenin serbest dolaşımını engellemeksizin nakit ve ticaret senetlerinin izlenmesini veya gözetimini sağlayan tedbirleri almaları gerektiği" belirtilmiştir (MASAK, 2011:7).

Bu bağlamda ulusal veya uluslararası terörizm ile mücadele kapsamında, terörizmin küresel boyutta ortak bir düşman olarak görülerek devletlerin bir ortak düşmana karşı birlikte hareket etmesi, bu çerçevede ortak bir hukuksal altyapının oluşturulması, terörizme finansal destek sağlayan legal\illegal faaliyet alanlarının tespit edilerek engellenmesi ve en önemlisi terör örgütlerinin finansal kaynaklarının kesilmesi hayati önem taşımaktadır (Semercioğlu, 2016:112).

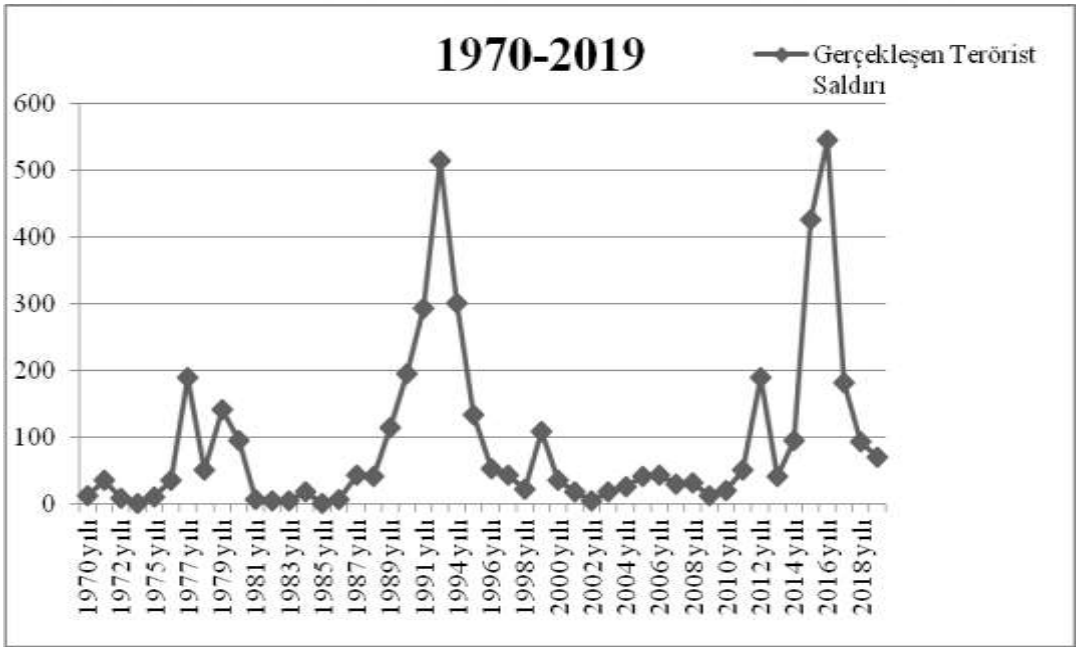
1.1.4 Türkiye'de Terörizm

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan veya Cumhuriyetin kuruluş ideolojisine yönelen terör tehditlerinin yanı sıra sahip olduğu coğrafik konumdan ötürü tarihi boyunca birçok terörist grubun hedefinde yer almış, bahse konu grupların saldırıları sonucu on binlerce insan hayatını kaybetmiş, daha fazlası da sakat kalmıştır. Türkiye'nin mücadele ettiği terörist gruplar tarihsel olarak;

- 1970-1980 arasını ideolojik terörizm 'sağ-sol çatışması',

- 1980 sonrasını etnik terörizm ‘PKK Terörizmi’,
- 1990’lı yılların sonundan itibaren ise Radikal İslam Terörizm şeklinde sıralanabilmektedir (Türkiye Barolar Birliği, 2006:531).

Terörizm konusunda, açık kaynaklardan derlenen verilere dayanan ve 1970 yılından günümüze kadar dünyada meydana gelen terör olaylarının kayıt altına alındığı Küresel Terörizm Veritabanı (Global Terrorism Database, GTD)’na göre 1970-2019 yılları arasında Türkiye’de toplam 4.464 terör eylemi gerçekleşmiş, bu eylemlerin yaklaşık yüzde ellisi PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirilmiştir (Global Terrorism Database, 2020). Aşağıda, 1970-2019 arasında gerçekleşen terör eylemleri sayılarını gösteren Grafik 1 bulunmaktadır:

Grafik 1 1970-2019 Arasında Gerçekleşen Terör Eylemleri Sayıları (Global Terrorism Database, 2019)

Grafik 1 incelendiğinde, PKK terör örgütünün ilk eylem tarihi olan 1984 sonrasında Türkiye'de gerçekleşen eylem sayıları artmaya başlamış, 1992 yılında ve 2016 yılında en yüksek seviyelere ulaşmıştır. Gerçekleşen terör eylemlerin yaklaşık yüzde kırkı 1989-1999 tarihleri arasında, yaklaşık yüzde otuz sekizi 2010-2019 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

Türkiye'de terörizm, sol ideolojiye dayalı\yıkıcı (DHKP\C-Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi, MLKP-Marksist Leninist Komünist Partisi, MKP-Maoist Komünist Parti…), Etnik-Ayrılıkçı ideolojiye dayalı\Bölücü (PKK- Partiya Karkeren Kurdistane, ASALA- Armenian Secret Army for Liberation of Armenia…), dini istismar faaliyetlerine dayalı (Hizbullah, İCCB-AFİD-İslami Cemaat ve Cemiyetler Birliği ve Anadolu Federal İslam Devleti, FETÖ\PDY-Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması…) ve uluslararası terörizm (El-Kaide, DEAŞ-Irak ve Şam İslam Devleti…) şeklinde sıralanabilmektedir (Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 2019:141).

Yukarıda sayılan terör örgütleri, eleman temininden propagandaya, ideolojik eğitimden silahlı eğitime, barınma, seyahat giderlerinden, mühimmat teminine kadar her aşamada bir ekonomik desteğe ihtiyaç duymaktadır. Terör örgütleriyle mücadelede klasik silahlı mücadelenin yetersiz kaldığı GTA'dan alınan veriler ışığında oluşturulan grafikte görülmektedir. Bu sebeple terör örgütleri ile mücadelenin yanı sıra terörizmin finans kaynaklarının tespitine ve engellenmesine yönelik yürütülecek etkili çalışmalar ile terör örgütlerinin faaliyetleri büyük oranda sekteye uğrayacaktır.

1.2 TERÖRİZMİN FİNANSMANI

Teröristler, silahlar için paraya ve diğer varlıklara, aynı zamanda saldırılarını planlamak ve uygulamak ve bir örgüt olarak gelişmek için eğitime, seyahate ve konaklamaya ihtiyaç duyarlar. Terörizmle ilgili bu finansal akışları ve işlemleri kesintiye uğratmak ve önlemek, terörizmle mücadelenin en etkili yollarından biridir. Yalnızca maddi desteğini sekteye uğratarak gelecekteki saldırıları önlemekle kalmaz, satın almalarının, geri çekilmelerinin ve diğer finansal işlemlerin izleri de devam eden araştırmalar için değerli bilgiler sağlayabilir. Bu nedenle, terörizmin finansmanıyla mücadele, terör tehdidine karşı küresel mücadelenin önemli bir parçasıdır. Teröristler ve terörist gruplar çeşitli araçlar kullanarak para toplamaya devam ederken, ülkeler terörün finansmanında karşı karşıya kaldıkları riskleri anlamaya ve bunun tüm yönlerine yönelik politika tepkileri geliştirmeye öncelik vermelidir (FATF, 2021).

Terörist faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve terör örgütlerinin varlığını devam ettirebilmesi için insan unsuru tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda gerek terör eylemlerini gerçekleştirebilmek gerekse örgütün sürekliliğini sağlamak için zorunlu unsurları temin etmek amacıyla, teröristlerin para veya değeri para ile ölçülebilen maddi kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu nedenle terör örgütlerinin nihai amaçlarına ulaşabilmek için yerel ve küresel ölçekte terörist faaliyetlerini sürdürecek finans kaynaklarına erişim olanaklarını elde etmesi gerekir. Legal veya illegal yolla elde edilmiş olsun, para terörün can damarıdır ve en yaşamsal

gereksinimidir. Bu sebeple terör örgütlerinin finans kaynaklarını yok etmek ile terörü ortadan kaldırmak arasında herhangi bir fark yoktur (Akıncı, 2007:113).

Terörist grupların sadece para transferlerini kontrol altına almak veya durdurmak tek başına yeterli bir çözüm yolu değildir. Bunun yanı sıra, terörist grupların para kaynağını oluşturan legal\illegal yolların tespit edilmesi, terörist grupların para kazanmasını zorlaştırılması veya engellenmesi, kayıt dışı ekonominin önüne geçilerek kaynağı belirsiz para transferlerinin engellenmesi terörizmin finansmanının engellenmesi kapsamında gerekli bileşenlerdir. Bir terörist grup, varlığını sürdürebilmek ve gücünü gösterebilmek adına hedef kitleye veya topluma yönelik eylemler gerçekleştirebilmek amacıyla legal veya illegal ekonomik kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Terörist grupların finansman kaynakları yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelirler, yasal görünümlü şirketler aracılığıyla elde edilen gelirler, yabancı ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda sağladıkları yardımlar olmak üzere üç başlık altında ifade edilebilir (Aykın ve Sözmen, 2008:23).

Uluslararası terörizmi önlemeye yönelik on tanesi sözleşme iki tanesi protokol olmak üzere 12 evrensel anlaşma bulunmaktadır. Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1999) de, 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile üye devletlere taraf olma ve hükümlerini uygulama yükümlülüğü getirilen bu belgeler arasında bulunmaktadır (Öktem, 2004:135 ve Saraçlı, 2007:1066,1067). Aşağıdaki sözleşmede taraf devletlerin bu kapsamda üstlendikleri sorumluluklar (Terörizmin Finansmanının Önlenmesine

Dair Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, 2001):

> *"Uluslararası terörizmin ortadan kaldırılmasını hedefleyen tedbirler beyannamesinde, Kurul'un, Devletleri, bu sorunun tüm veçhelerini kapsayacak genel bir yasal çerçevenin mevcudiyetini temin etmek amacıyla, terörizmin tüm şekil ve tezahürleriyle önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak yürürlükte bulunan uluslararası hukuki düzenlemelerin kapsamını acilen gözden geçirmeleri için de teşvik ettiğini not ederek, Genel Kurulun 17 Aralık 1996 tarih ve 51/210 Kararının, 3. Paragrafının (f) bendinde, Kurul'un, Devletleri, uygun iç düzenlemelerle, teröristlerin ve gerek doğrudan, gerek hayır, kültürel veya sosyal amaçları da olan veya olduğunu iddia eden örgütler aracılığıyla veya aynı zamanda kişilerin terörist faaliyetlerin finansmanı amacıyla kullanılması da dahil olmak üzere, silâh kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği ve haraç toplama gibi kanunsuz eylemler yoluyla dolaylı olarak karışmış, örgütlerin finansmanını önlemek ve engellemek için tedbir almaya davet ettiğini ve özellikle, gerektiği takdirde, meşru sermayelerin serbest dolaşımına hiçbir şekilde halel getirmeksizin, terörist amaçlara hizmet edeceğinden şüphelenilen mali kaynakların önlenmesi ve hareketlerin engellenmesi için hukuki düzenlemeler oluşturulması ve bu tür mali kaynakların uluslararası hareketleri konusunda bilgi değişimini yoğunlaştırmaya davet ettiğini hatırlatarak, Terörizmin finansmanı konusunun uluslararası*

toplumu bütünüyle ve ciddi şekilde kaygılandıran bir sorun teşkil ettiğini mülahaza ederek, Uluslararası terörizmin eylemlerinin sayı ve vahametinin, teröristlerin elde edebildikleri mali kaynaklarla orantılı olduğunu not ederek, Mevcut çok taraflı hukuki belgelerin, münhasıran terörizmin finansmanı konusuna eğilmediklerini de not ederek, Terörizmin, finansmanının engellenmesi ve faillerinin kovuşturulması ve cezalandırılması suretiyle tecziyesine yönelik etkili önlemlerin oluşturulması ve benimsenmesi amacıyla devletler arasında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine acilen ihtiyaç duyulduğuna kani olarak….' demekte ve;

Madde 8 Her Taraf Devlet, gerektiğinde müsadere edilebilmeleri amacıyla., 2. Maddede belirtilen suçların işlenmesi için kullanılan veya kullanılması için oluşturulan fonların veya bu suçlardan temin edilen kazançların tespiti, bulunması, dondurulması, el konulması için iç hukuku uyarınca gerekli tedbirleri alır, Her Taraf Devlet, 2. Maddede belirtilen suçların işlenmesinde kullanılan veya kullanılması için oluşturulan fonların veya bu suçlardan elde edilen kazançların müsadere edilebilmesi için iç hukuku uyarınca gerekli tedbirleri alır, (Madde 2: Herhangi bir kişi, her ne suretle olursa olsun, tümüyle veya kısmen, aşağıda tadat edilen eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek, doğrudan veya dolaylı olarak, yasa dışı bir şekilde ve kasten, fon sağlamakta veya toplamakta ise, bu Sözleşmeyi ihlâl eder :

a) Ekte tadat olunan andlaşmaların herhangi biri kapsamında ve vazettiği tanım çerçevesinde suç teşkil eden eylem,

b) Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silâhlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler (Ekte tadat olunan andlaşmalar;

1. Uçakların Yasadışı Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (16 Aralık 1970, Lahey) – ICAO

2. Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (23 Eylül 1971, Montreal) – ICAO

3. Diplomatik Ajanlar Dahil Uluslararası Korunan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (14 Aralık 1973, New York) – BMGK

4. Rehin Almalara Karşı Uluslararası Sözleşme (17 Aralık 1979, New York) – BMGK

5. Nükleer Maddelerin Fiziki Korunması Sözleşmesi (3 Mart 1980, Viyana)

6. Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet veren Havalimanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi

Protokolü, Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokol (24 Şubat 1988, Montreal) – ICAO,

7. Denizcilik Seferyollarının Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (10 Mart 1988, Roma) – IMO,

8. Kıta Sahanlığında Kurulu Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Protokol (10 Mart 1988, Roma) – IMO,

9. Terörist Bombalamaların Önlenmesi Sözleşmesi (15 Aralık 1997, New York) – BMGK) şeklinde uluslararası terörist eylemleri faaliyetlerini sıralamış, bu kapsamda;

Madde 18 Taraf Devletler, topraklarının dahilinde veya haricinde işlenecek suçların kendi topraklarında gerçekleştirilen hazırlıklarının önlenmesi amacıyla gerektiğinde iç hukuklarında lazım gelen düzenlemeleri yapmak da dahil olmak üzere 2. Maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla mümkün olan her türlü tedbiri almak suretiyle iş birliği yaparlar.

Bu meyanda,

a) 2. Maddede belirtilen suçların işlenmesini bilerek teşvik eden, kışkırtan, örgütleyen ya da gerçekleştiren kişilerin ve örgütlerin topraklarındaki yasadışı eylemlerinin yasaklanmasına ilişkin önlemler,

b) Finansal kurumlar ve finans işleri yapan diğer kuruluşları, devamlı veya arızi müşterilerinin veya lehlerine hesap açılan kişilerin teşhisi için mevcut en etkili yöntemleri kullanmaya, olağandışı veya şüpheli işlemlere özel bir dikkat göstermeye ve suç teşkil eden bir eylemden kaynaklandığından şüphelenilen işlemleri haber vermeye mecbur eden önlemler. Bu amaçla Taraf Devletler, aşağıdaki tedbirleri öngörmelidirler:

(i) Sahip veya lehdarlarının teşhis edilemediği veya edilemez olduğu hesapların açılmasını yasaklayan düzenlemeler ve bu kuruluşların sözkonusu işlemlerin gerçek sahiplerinin kimliklerini kontrol etmelerini garanti eden önlemler almak,

(ii) Tüzel kişilerin kimliklerinin belirlenmesi konusunda, mali kurumları, gerektiğinde, müşterinin hukuki varlığını ve yapısını, kamu sicilinden veya müşterinin kendisinden veya her ikisinden, başta müşterinin ismini, yasal şeklini, adresini, yöneticilerini ve tüzel kişiliğin sorumluluğunu düzenleyen hükümleri olmak üzere şirketin teşekkülüne dair kanıtı aramak suretiyle kontrol etmek amacıyla önlemler almaya zorunlu tutmak,

(iii) Mali kurumların, şüpheleri haklı bir nedene dayandığında gizlilik ilkesini ihlal etmelerinden dolayı cezai veya hukuki sorumluluklarını doğurmayacak şekilde, tüm karmaşık, sıradışı ve önemli işlemler ile görünür bir ekonomik veya yasal

nedeni olmayan tüm sıradışı işlemler derhal yetkili makamlara bildirmelerini zorunlu kılan yasal düzenlemeleri gerçekleştirmek,

(iv) Mali kurumların ulusal veya uluslararası işlemlere ilişkin tüm gerekli belgeleri asgari beş yıl saklamalarını talep etmek,

Ayrıca, Taraf Devletler, 2 nci maddede tanımlanan suçların önlenmesi için;

(a) Tüm para transferi kurumlarının, örneğin bu kurumların kuruluş izinleri de dahil olmak üzere, denetlenmesini sağlayan tedbirleri almak,

(b) Bilgilerin amacına uygun şekilde kullanılacağının ve sermayenin serbest dolaşımının hiçbir surette engellemeyeceğinin kesin garantilere tâbi olmaları kaydıyla nakit ve ticaret senetlerinin izlenmesini veya gözetimini sağlayacak gerçekçi tedbirler almak, hususlarında iş birliğinde bulunurlar" şeklinde sıralanmıştır.

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) bünyesinde faaliyet gösteren Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Gücü'nün, Kara Para Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Yönelik Tedbirler başlıklı Aralık 2019'da yayınladığı Türkiye raporunda;

"Türkiye'nin terörle mücadele uzun bir tarihe sahip olduğunu, özellikle coğrafi konumu nedeniyle terörizmin doğrudan hedefi konumunda olduğunu, yurtiçi ve yurtdışında bulunan terörist organizasyonlar tarafından ortaya çıkan tehditlerin Suriye ve Irak'taki çatışmalar nedeniyle 2013'ten bu yana artış

gösterdiğini, 2016 Temmuz ayında Türkiye'nin, bütün devlet kademelerine büyük bir etkisi olan başarısız darbe girişiminin hedefi olduğunu, darbe girişimi sonucunda olağanüstü hal ilan edildiğini, çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile birçok gerçek ve tüzel kişilerin soruşturmaya tabi tutulduğunu, Türkiye'nin ulusal risk değerlendirmesine göre, Türkiye'nin terörizme ve terörizmin finansmanı tehditlerine büyük oranda maruz kaldığını, Türkiye'nin yerel ve uluslararası birçok terör örgütünün tehditleriyle karşı karşıya olduğunu, Özellikle tespit edilen en büyük tehditlerin; PKK/KCK/PYD-YPG, FETÖ/PDY, DEAŞ ve DHKP/C terör örgütleri olduğunu, bu dört terör örgütünün Türkiye için yüksek terörizmin finansmanı riskini bulundurduğunu, Bu terör örgütlerinin yasal faaliyetlerden elde ettikleri gelirleri yasadışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlere ek olarak bir finansman kaynağı olarak kullandıkları, kaçakçılık ve organize suçların dahili terörizm için temel finansman kaynağı olarak kabul edildiğini, yetkililerin dahili terörist organizasyonların kendilerine kaynak yaratmak için kaçakçılık faaliyetlerini kullandığına inanırken, uluslararası terörist organizasyonlarının genel olarak kaçakçılıkla finansmanının sınırlı olduğunu, Yetkililerin nakit kuryeleri ve Hawala ağları yoluyla ek bir finansman kaynağını belirlediklerini, uluslararası terörizm için terörist organizasyonların büyük ölçüde yasadışı para transferleri yaparak ve yabancı terörist savaşçıları kullanarak gelir elde ettiklerini" belirtmiş, bu kapsamda bazı tedbir tavsiyeleri verilmiştir. Türkiye'nin bu kapsamda ilgili yasal düzenlemeleri önemli ölçüde güçlendirdiğini, ancak terörizmin finansmanının engellenmesiyle mücadelede etkinliğini arttırabilmesi adına bazı alanlarda uygulamayı hızla iyileştirmesi gerektiği, kara para aklama ve terörizmle mücadele kapsamında, sadece birkaç mahkumiyetle

sonuçlanan kara para aklama soruşturmalarının geliştirilmesi ve arttırılması amacıyla finansal istihbaratın daha etkili kullanılması gerektiği, suçluların, suçtan elde ettikleri gelirlerinden tamamen mahrum bırakılması amacıyla ulusal bazda bir yöntem geliştirilmeli, terörizmle ilişkisi tespit edilen varlıkların zaman kaybetmeksizin dondurulması gerektiği ve son olarak terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi kapsamında tespit edilen varlıkların dondurulmasında hızlı davranma kabiliyetinin geliştirilmesi gerektiği hususlarını içeren 40 maddelik tedbir tavsiyesi yayınlanmıştır (Mali Eylem Görev Gücü Türkiye Raporu, 2019).

ABD Dışişleri Bakanlığının 2019 terör raporunda, küresel çapta terörist gruplara, terör olaylarına ve ülkelerin bu kapsamda izlediği yollara yer verilmiş, ayrıca Türkiye'nin içeride ve dışarıda başta PKK ve DAEŞ olmak üzere terörist organizasyonlara karşı mücadelesine devam ettiğini, Türkiye'nin Kürsel Terörizm Karşıtı Forumun (GCTF) aktif katkı sağlayıcı rolünü devam ettirdiğini, Türkiye'de aşırı ve ırkçı ideolojik düşünceleri benimseyen PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ve DHKP/C (Devrimci Halkın Kurtuluş Partisi/Cephe) gibi terörist grupların, polis ve askere karşı suikast arayışlarına ve Avrupa ülkelerinde kaynaklarını artırma arayışlarına devam ettiklerini, ayrıca birçok Avrupa ülkesinin, dini ve/veya diğer azınlıkları da içeren ırksal ve etnik kaynaklı terörist aktivitelerinde ve suikastlerinde artış gözlemlendiğini raporunda belirtmiştir (Country Reports on Terrorism 2019).

Hem Mali Eylem Görev Gücü'nün raporu hem de ABD Dışişleri Bakanlığı Terör Raporu Türkiye'nin yerel ve uluslararası birçok terör örgütünün tehditleriyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Süreklilik arz eden ve sistematik bir olgu olan terörizm, sürekliliğini devam ettirebilmek adına finansmana ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle terör örgütlerinin finans ihtiyacını karşılayabilmek için özellikle illegal kaynaklardan elde edilen gelirler örgütler açısından başlıca gelir kaynağı sayılmakta, bu kaynaklardan elde edilen kazancın aklanması ile mücadele, terör örgütlerinin finans kaynaklarının ortadan kaldırılması açısından önem arz etmektedir. Ekonomik anlamda küreselleşen ve hızlı ve yoğun bir etkileşimde bulunulan günümüz dünyasında zaman zaman küresel boyutlara ulaşabilen finansal faaliyetlerin takibi ve önlemesi oldukça zorlaşmıştır. Denetlemenin zorlaştığı bu süreci lehte kullanmayı amaçlayan suç örgütleri, ulusal ve uluslararası şirketler, dernekler ve vakıflar aracılığıyla elde ettikleri fonları aklayarak terörizmin finansman kaynağını oluşturmaktadırlar. Uluslararası örgütler tarafından suç gelirlerinin aklanmasının ve terörizmin finansmanının engellenmesi kapsamında çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmış, bu düzenlemeler arasında bulunan; *"Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Sözleşmesi)"*, *"Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi)"*, *"Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Strazburg Sözleşmesi)"* ile "*Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme"* Türkiye tarafından onaylanarak iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir (Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi hakkında 155 No'lu Genelge, 2021).

19.11.1996 tarihli 4208 sayılı *'Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'* ile kurulan ve 17.02.1997 tarihinde terörizmin finansmanının engellenmesi kapsamında Türkiye'de faaliyet göstermeye başlayan MASAK'ın görev ve yetkileri 18.10.2006 tarihli 5549 sayılı *'Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'* ile yeniden belirlenmiştir.

10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 231. maddesinde MASAK'ın görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında MASAK'ın görevleri aşağıda özetlenmiştir (MASAK, 2019):

> *"Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla plan, program, politika, strateji hazırlama ve geliştirme süreçlerine katkıda bulunmak, kurum ve kuruluşlar arasında ulusal düzeyde risk değerlendirme çalışmaları da dâhil olmak üzere koordinasyonu sağlamak,*
>
> *Suç gelirlerinin aklanmasının, terörizmin finansmanının ve ekonomik güvenliğe yönelik risklerin ortaya çıkarılması ve önlenmesi kapsamında gelişmeleri izlemek, önlemler geliştirmek, analiz, araştırma ve inceleme yapmak,*
>
> *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve bunları kaydetmek, istihbarat üretmek, gerekli*

görüldüğünde üretilen istihbarat ve analiz sonuçları hakkında ilgili birimleri bilgilendirmek,

11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, ilgili mevzuat ve bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamına giren hususlar ile ilgili olarak analiz, araştırma ve inceleme yapmak veya yaptırmak,

Aklama veya terörizmin finansmanı suçunun işlendiğine dair ciddi şüphelerin mevcut olması durumunda konuyu ilgili Cumhuriyet savcılığına intikal ettirmek,

Yapılan analiz, araştırma ve inceleme sonucunda aklama ve terörizmin finansmanı suçunun işlendiği hususunda olguların varlığının tespiti halinde, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemler yapılmak üzere Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak,

Aklama ve terörizmin finansmanı suçlarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından intikal ettirilen konuları analiz etmek ve incelemek,

Analiz, araştırma ve inceleme sürecinde gerekli hallerde kolluk ve diğer birimlerden kendi görev alanlarında inceleme ve araştırma yapılması talebinde bulunmak,

Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,

> *Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi kapsamında risk kategorileri belirlemek ve gerekli hallerde yükümlüleri bilgilendirme"*tir.

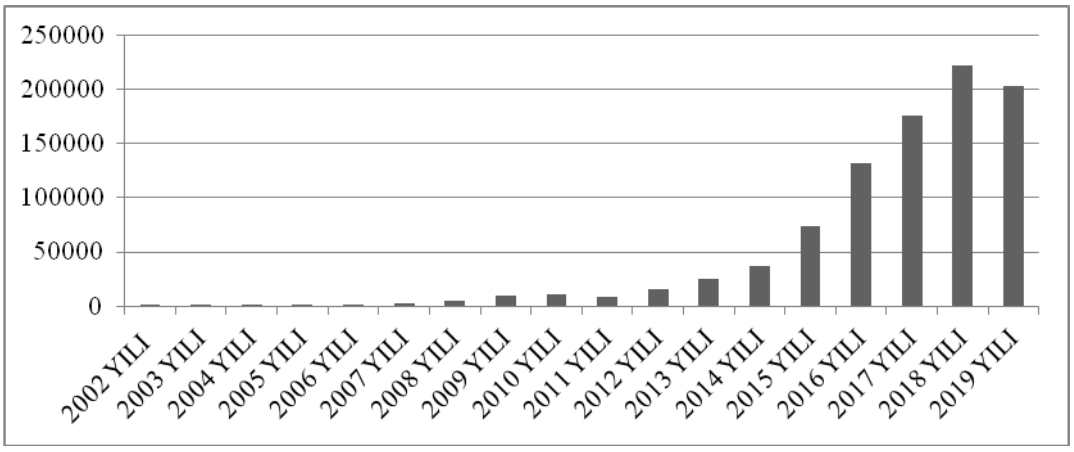
Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası önem kazanan ve Türkiye'nin de 10.01.2002 tarihi itibariyle taraf olduğu 1999 yılında BM nezdinde, terörün finansmanının engellenmesine yönelik etkili önlemlerin belirlenmesi ve benimsenmesi amacıyla hazırlanan *'Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme'* hükümleri çerçevesinde Türkiye'de 5549 sayılı kanunun *"Şüpheli işlem bildirimi"* başlıklı 4'üncü maddesi gereğince (Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, 2020);

> *"Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması hâlinde bu işlemlerin, yükümlüler tarafından Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığına bildirilmesi zorunludur."* denilmektedir.

Bu kapsamda 11 Eylül saldırıları ertesi 2002 yılından 2019 yılına kadar yapılan şüpheli işlem bildirimleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 2 *MASAK Faaliyet Raporu 2002-2020 (MASAK Faaliyet Raporları 2020)

YIL	ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİM SAYISI
2002	393
2003	380
2004	483
2005	352
2006	1140
2007	2946
2008	4924
2009	9823
2010	10251
2011	8739
2012	15318
2013	25592
2014	36483
2015	74221
2016	132570
2017	176411
2018	222743
2019	203786

Grafik 2 MASAK Faaliyet Raporu 2002-2020

Görüldüğü üzere, şüpheli işlem bildirimlerine verilen önem ve hassasiyetin 2016 ve sonrasında arttığını, özellikle FETÖ\PDY terör örgütünün finansmanı

kapsamında şüpheli işlem bildirim sayılarında ciddi bir artış olduğunu söylemek mümkündür.

Terör örgütlerinin fon kaynaklarının ortadan kaldırılması veya asgari düzeye indirgenmesi, örgütlere aktarılacak finansman kaynaklarının tespit edilmesi, yakalanması veya el konulması, terör örgütleri tarafından yasal olmayan veya suçtan elden edilen suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesi ve terör örgütleri veya teröristlerin fon gönderme araçlarının ve metotlarının tespit, takip veya engellenmesi terörizmle mücadele kavramını ifade etmektedir (Aykın, 2010:144).

Yukarıdaki tanım gereği ulusal veya uluslararası boyutta mücadele edilen terörist grupların finans sağlayıcılarının tespit edilmesi, önlenmesi ve engellenmesi hayati önem arz etmektedir. Örneğin, 15 Ağustos 1984 yılında Siirt'in Eruh içesinde sivil halka yönelik ilk silahlı eylemini gerçekleştirerek Türkiye'de faaliyetine başlayan ve özellikle 1990'lı yıllarda Türkiye'deki faaliyetlerini en üst seviyelere çıkartan, o tarihten günümüze kadar hala mücadele edilen PKK terör örgütünün yıllık varsayımsal bütçesinin seksen altı milyon ABD doları olduğu tahmin edilmektedir (Roth ve Sever, 2007:906).

Terör örgütleri, yurtiçi veya yurtdışında faaliyet gösteren sempatizanlar ve/veya diasporalar aracılığıyla "devrimci vergi" adı altında gönüllü veya zorla alınan bağışlar, sözde "vergi" adı altında esnaf, tüccar, iş adamları gibi şahıslardan alınan haraçlar, uyuşturucu, hırsızlık, banka soygunu, fidye amacıyla adam kaçırma, para aklama başta olmak üzere legal ve illegal birçok finans kaynağına sahiptir (Byman, 2001:87,88).

Terör örgütleriyle sadece klasik anlamda diğer bir ifadeyle silahlı mücadele ile beklenen sonucun elde edilemeyeceğinin en net göstergesi Türkiye'de bölücü PKK\KCK terör örgütüne karşı yürütülen mücadeledir. 1984'ten günümüze yaklaşık kırk yıldır devam eden ve zaman zaman şiddetlenen mücadelelere rağmen örgüt hala varlığını devam ettirmektedir. Terörizmle etkin şekilde mücadele etmek isteyen ülkeler açısından, terör örgütlerinin zaman içerisinde geliştirdiği yöntemleri tespit etmek zorunluluğu ortaya çıkmış, bu bağlamda terör örgütlerinin finansal kaynaklarının tespiti ve engellenmesi amacıyla faaliyetlerini hızlandırmışlardır. Bunun sonucu olarak terörizmle klasik anlamda mücadelenin yanı sıra terörizmin finansmanı ile mücadele boyutu da faaliyet alanlarına eklenmiştir (Aykın ve Gümüşay, 2008:343).

1.3 TERÖRİZMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

11 Eylül saldırıları öncesinde uyuşturucu ticareti, göçmen kaçakçılığı, sigara kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, çocuk/adam kaçırma, kara para aklama v.b. gibi suçlar küresel çapta organize suç faaliyeti olarak görülüyordu. Ancak 11 Eylül saldırılarının sonucu olarak küresel çapta teröre ve terörizmin finansmanına odaklanan ilgi, uzun bir süreci kapsayan yeni bir bakış açısı kazandı. Kara para ve terörizmin finansmanı ile mücadelede uluslararası standartlar son yirmi yılda, 11 Eylül saldırılarından sonra büyük bir gelişme göstermiştir (Pieth, 2003:6).

Terörizmin gerçekleştirilmesi için örgütler ciddi bir finansal güce ihtiyaç duyarlar. Gelir elde etmek, terör örgütlerinin temel amaçları arasında yer almamaktadır. Finansman olmadan terörist gruplar eylemlerini yönetemezler ve bir organizasyon olarak varlıklarını sürdüremezler. Finansmanın terör örgütleri açısından can damarı olduğu düşüncesine dayanarak, bir örgütün finans kaynağının kesilmesi durumunda terörle mücadele kapsamında anlamlı bir mücadeleden söz etmek mümkündür (Freeman, 2011:461).

Bir terör örgütünün temel taşı, örgütün başlangıç noktası ideolojidir. Belirli bir ideolojiyi benimseyen ve o ideolojiyi gerçeğe dönüştürmek amacına yönelmiş bireyler örgütü oluşturur. Bu amaca ulaşmak için kullanılan şiddet unsuru, özellikle politik hedeflere yöneltilen şiddet unsuru terör eylemlerini ortaya çıkartır. Terör eylemlerini gerçekleşmeden önlemenin diğer bir ifadeyle terörizm ile

mücadelenin birinci şartı terörist gruplar ile finans kaynakları arasındaki bağın koparılmasına bağlıdır. Çünkü hiçbir organizasyon parasız ayakta kalamaz. Bu sebeple bir terörist organizasyonu etkisiz hale getirmenin yollarından biri ve belki de en önemlisi örgütün mali kaynaklarını kesmektir (Kochan, 2007:114,152).

Terör örgütleri, varlıklarını devam ettirebilmek amacıyla eylem yapma, hedef kitle üzerinde korku yaratma saikiyle hareket etmektedir. Bu sebeple eylemlerinin hazırlık aşamasından sonuna kadar finansmanına duyduğu ihtiyaç, varlıklarını sürdürmek ile aynı anlama gelmektedir. Günümüzde bütün terör örgütleri, parasal kaynağını sağlamak amacıyla legal ya da illegal her türlü yöntemi kullanılmaktadırlar. Çünkü terörist eylemlerin gerçekleştirilmesi için mutlaka belli bir lojistiğe, lojistiğin temin için de paraya ihtiyaç vardır (Dönmezer, 1977:7).

Bir örgüt, eylem aşamasına geçmeden önce devamlılığını sürdürebilmek adına beslenme, giyinme, ulaşım, haberleşme ihtiyacını karşılamak, ideolojisini geniş kitlelere duyurabilmek ve eylemlerinin haklı bir temele dayandığını insanlara duyurmak amacıyla propaganda malzemeleri hazırlamaya, dağıtmaya, eylemlerini gerçekleştirebilmek için ise silah ve mühimmat gibi malzemelere ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanamaması durumunda örgüt ayakta duramayacak duruma gelir (Çütçü ve Akbaş, 2019:17). Dolayısıyla örgütler kendi mali kaynaklarını yaratma ihtiyacı hissetmektedirler. Bu durum terör örgütleriyle organize suç örgütleri arasında tehlikeli bir ilişki kurulmasına sebep olmaktadır. Terör örgütleri finansal kaynaklara, temel faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak adına gerekli maliyetlerin karşılanabilmesi amacıyla ihtiyaç duyar. Öncelikle bu maliyetler;

- Terör Eylemlerinin Maliyetleri
- Alt Yapı İhtiyacı
- Örgüt Üyelerinin İhtiyaçları
- İletişim Masrafları
- Eğitim Masrafları
- Seyahat Masrafları
- İhtiyaç Duyulan Kişilere Yapılan Ödemeler
- Diğer Örgütler İle İlişkiden Doğan Masraflar
- Diğer Maliyetler olarak sıralanabilir (Akın, 2009:365). Özellikle örgüt mensuplarının eğitim, iletişim, seyahat masrafları ile terör eylemlerinin maliyetleri kısmında malzeme temin ve hazırlık aşamasında yapılacak konaklama, ulaşım, iletişim, malzeme temini gibi faaliyetler için paraya veya değeri parayla ölçülebilen varlıklara ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de 'Terörizmin Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirim Genel Tebliği (Değişik:RG-11/6/2014-29027)' terörizmin finans kaynaklarını şu başlıklar altında sıralamıştır:

1- Yasal Olmayan Kaynaklar

2- Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar

3- Diğer Ülkelerce Sağlanan Kaynaklar (Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği 2014).

1.3.1 Türkiye'de Faaliyet Gösteren Terör Örgütlerinin Finansman Kaynakları

1.3.1.1 Yasal Olmayan Kaynaklar

Terör örgütlerinin yapılanma tarzları ve kadrolarının niteliği temelde suç örgütleri ile benzeşmektedir. Hatta hukuken terör örgütleri, nitelikli suç örgütü niteliğine haizdir. Bu nedenle terör örgütlerinin, tıpkı suç örgütleri gibi yasa dışı faaliyetler yürüterek, bazen yürütülen yasa dışı faaliyetlerden pay almak suretiyle önemli bir gelir kaynağına sahiptirler. Yürütülen yasa dışı faaliyetlerin büyüklüğü örgütlerin büyüklüğü ile doğrudan ilişkilidir. Faaliyet alanı sınırlı terör örgütleri genellikle hırsızlık, gasp, adam kaçırma vb. tarzı küçük çapta adi suçlarla finansman sağlarken, faaliyet alanı sınırları aşan ve uluslararası alanda desteği bulunan terör örgütleri, uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı, insan (göçmen) kaçakçılığı, silah kaçakçılığı gibi suçlardan yüksek miktarlarda gelir elde etmektedir (Akın, 2009:369).

İdeolojik amaca sahip terör örgütleri ile para ve güç kazanma amacı güden organize suç örgütleri arasında özellikle uyuşturucu kaçakçılığı konusunda ortak bir payda buluştukları söylenebilir. Faaliyet gösterdikleri ülkelerde belirledikleri bölgeleri kontrol altında tutan Taliban, El-Kaide vb. gibi terör örgütleri ile, Türkiye'de PKK/KCK terör örgütünün uyuşturucu yetiştiriciliği yaptıkları,

işledikleri ve dağıtımını üstlendikleri bilinmektedir. Ancak terör örgütleri için uyuşturucu kaçakçılığı yasadışı tek finans kaynağı değildir (Freeman, 2011:467).

Günümüze kadar birçok terör örgütünün eylem hedefinde yer alan Türkiye'de terör örgütleri, gerçekleştirdikleri eylemlere fon sağlayabilmek adına uyuşturucu madde kaçakçılığı ve ticaretinin her kademesinde yer almışlardır. Özellikle PKK/KCK terör örgütünün uyuşturucu suçlarına karıştığını açıkça ortaya koyan birçok emare ele geçirilmiştir (Sevgel, 2019:7,8).

Terör örgütleri, uyuşturucu, silah ve insan kaçakçılığı gibi önemli yasa dışı gelir kaynaklarının yanı sıra sigara kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı, hırsızlık, soygun, gasp, adam kaçırma ve fidye gibi faaliyetlerden fon sağlamaktadırlar (Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği, 2014).

1.3.1.1.1 Uyuşturucu Ticareti

Uyuşturucu madde imal ve ticaretinden elde edilen gelirin yüksek olması sebebiyle uyuşturucu madde ticareti ve kaçakçılığı terör örgütlerinin ve organize suç örgütlerinin en önemli finans kaynağıdır. Asya ile Avrupa arasında coğrafi bir köprü konumunda olan Türkiye, uluslararası uyuşturucu ticareti açısından da önemli bir konuma sahiptir. Dünya uyuşturucu rotaları Türkiye'nin üzerinde bulunduğu yollardan geçmektedir. Bu sebeple Türkiye uluslararası uyuşturucu ticaretinde önemli bir konuma sahiptir. Bu güç, başta PKK/KCK olmak üzere birçok terörist organizasyonun elinde bulunmaktadır (Thachuk ve Lal, 2018:137). Terör

hücrelerinde eğitim, lojistik, eleman temini, terör örgütü mensuplarının eylem gerçekleştirme gibi faaliyetlerini finanse edebilmek için PKK/KCK terör örgütü, uyuşturucu madde imal ve ticareti yapmayı kolay ve kazançlı bir yol olarak görmekte, uyuşturucu madde ticaretinin her safhasında profesyonelce yer almaktadır (EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019:101).

PKK/KCK terör örgütüne yönelik Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca 2017 yılında gerçekleştirilen 6 operasyonda toplam 150 kg esrar, 50 kg eroin, 100 gr kokain maddesi ele geçirilmiştir. Yine 2014 yılında Diyarbakır kırsalında gerçekleştirilen operasyonda, örgüt mensuplarının gizlendiği mağarada 4 ton 700 kg esrar maddesi ele geçirilmiştir. 1980-2017 yılları arasında PKK/KCK ile ilişkili olduğu değerlendirilen 414 Narkoterör operasyonu düzenlenmiş, bu operasyonlarda on binlerce kilogram eroin ve esrar gibi uyuşturucu maddeler ile yaklaşık 88 milyon kök kenevir bitkisi ele geçirilmiştir (Sevgel, 2019:7,8).

ABD Hazine Bakanlığı Yabancı Varlıkları Kontrol Ofisi (OFAC) tarafından, Kürdistan İşçi Partisi veya Kongra-Gel olarak da bilinen PKK adına faaliyet gösteren Murat Karayılan, Zübeyir Aydar, Ali Rıza Altun, Duran Kalkan, Cemil Bayık, Çerkez Akbulut, Remzi Kartal, Adem Uzun, Sabri Ok, Ömer Boztepe ve Zeyneddin Geleri isimli örgüt mensupları 2009, 2011 ve 2012 yıllarında özel olarak belirlenmiş narkotik kaçakçıları (Specially Designated Narcotics Traffickers (SDNTs) listesine alındıklarını, ABD vatandaşlarının adı geçen kişi/grup/şirketlerle mali veya ticari işlemler yürütmesinin ABD yasalarına göre yasak olduğunu ve ABD yargı yetkisi dahilinde sahip olabilecekleri tüm varlıkların dondurulacağını belirtmiş,

ayrıca ABD'de uluslararası uyuşturucu şebekelerine yönelik 1999 yılında çıkartılan ve Kingpin Act olarak bilinen Başkanlık Uyuşturucu Kaçakçıları Yasasına göre, PKK, Avrupa'da sahip olduğu esrar ve afyon üretim, nakliye ve ticaret ağı sebebiyle önemli bir yabancı uyuşturucu kaçakçısı olduğunu, uyuşturucu ticaretinin PKK'nın silah ve malzeme temin etmek amacıyla sahip olduğu en büyük kazanç faaliyeti olduğunu 2008 yılında duyurmuştur (U.S. Department of Treasury, 2012).

PKK/KCK terör örgütü uyuşturucu kaçakçılığının her aşamasında faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde kenevir tarlalarının kontrolünü elinde bulundurmakta, dağıtımını üstlenmekte, Türkiye ve Avrupa'da uyuşturucu tacirlerinden vergi almakta ve uluslararası uyuşturucu ticaretinin önemli yollarından biri olan Türkiye-İran sınırında vergilendirme adı altında uyuşturucu tacirlerinden ödeme alarak uyuşturucunun sınır geçişlerine aracılık etmektedir. PKK ile ilgili uyuşturucu davalarında kaçakçılar, PKK'nın Türkiye-İran sınır bölgelerini kontrol ettiğini ve PKK'ya ödeme yapmadan sınırı geçmenin imkansız olduğunu belirtmişlerdir (Thachuk ve Lal, 2018:137).

PKK/KCK terör örgütünün yalnızca uyuşturucu kaçakçılığından yılda yaklaşık 1,5 milyar ABD Doları gelir sağladığı, bunun yanı sıra birçok farklı suç türünden gelir elde ettiği değerlendirilmektedir. Bu gelir, terör örgütü mensuplarının barınma ve silahlandırılmaları ile terör eylemlerinin finansmanında kullanılmaktadır (Sevgel, 2019;18).

1.3.1.1.2 Silah Kaçakçılığı

Silah kaçakçılığı da uyuşturucu ticareti gibi terörizm ile doğrudan ilişkilidir. Terör örgütleri silah kaçakçılığı yaparak gelir elde etmelerinin yanı sıra silah ihtiyaçlarını da karşılamaktadırlar (Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği, 2014). Terör örgütleri, silah ihtiyacını karşılamak ve gelir elde etmek amacıyla silah kaçakçılığı faaliyetlerine dahil olmaktadır. Doğrudan kaçakçılık faaliyetlerinden gelir elde etmenin yanı sıra bu faaliyetlerden gelir elde şahıs veya şahıslardan, elde ettikleri kazancın belirli miktarını haraç veya vergilendirme adı altında alarak olmaktadır (Gürel, 2015:19).

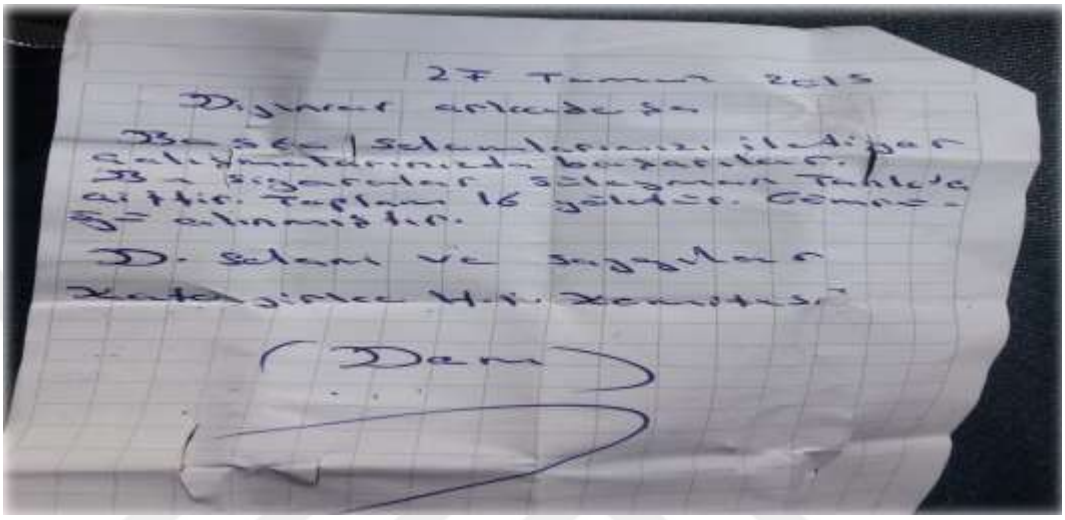
Silah kaçakçılığı terör örgütleri için en önemli yasadışı kaynak unsurlarından biridir. Son dönemde yüksek ücretleri sebebiyle nükleer silah yapımında kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı önemli bir finansman kaynağı olarak kullanılmaktadır. Silah Kaçakçılığı önemli bir gelir kaynağı olsa da uyuşturucu ticareti gibi devamlı bir finans kaynağı olarak kullanmak mümkün değildir. Silahların uyuşturucu gibi süreklilik arz eden bir arz talep ilişkisinin bulunmaması silah kaçakçılığının sürekli bir finansman aracı olarak kullanılmasından söz etmek mümkün değildir. (Çütçü ve Akbaş, 2019:20)

1.3.1.1.3 Sigara Kaçakçılığı

Türkiye'nin sahip olduğu doğu ile batı arasında coğrafi konumu, kaçakçılık faaliyetleri açısından bir koridor vazifesi görmesine sebep olmaktadır. 2014-2018 yılları arasında beş yüz doksan üç milyon iki yüz elli üç bin yedi yüz yirmi bir (593.253.721) paket kaçak sigara yakalaması yapılmış, bu sayının yaklaşık yüzde 80'inin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz ile sınırı komşusu olan İran, Irak ve Suriye'den Türkiye'ye sokulduğu tespiti edilmiştir. Yapılan yakalamaların yaklaşık yüzde 92'si beş bin paket ve altını kapsamaktadır. Bu da sigara kaçakçılığının büyük parçalar yerine küçük parçalar halinde sevk edildiğini göstermektedir. Özellikle Güneydoğu sınırlarımızda bulunan dağlık araziler üzerinden sırtçılık yöntemi ('Sırtçılık' yöntemi, kaçakçıların sırtlarına yüklendikleri kaçakçılığa konu eşyayı, sınır bölgesindeki dağlık güzergahları izleyerek Türkiye'ye sokmasını ifade etmektedir) ile Türkiye'ye kaçak yollarla sokulan kaçak sigaraların, sınır bölgelerimizde yer alan köylerde depolandığı, köylerde bulunan depolardan küçük araçlarla il merkezlerine, buralardan da nakliye firmaları, şehirlerarası ulaşım yapan araçlar veya yük eşyaları arasına gizlenmek suretiyle transferinin gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir (EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Faaliyet Raporu, 2020:51,53).

Örneğin; 10.12.2015 tarihinde Şırnak KOM birimi görevlilerince durdurulan ve şoförlüğünü M.Ş'nin yaptığı, 27 PA … plakalı araçta yapılan aramada 25.820 paket kaçak sigara ve aracın el freni boşluğunda üzerinde *"27 Temmuz 2015 Dijınrar arkadaşa başta selamlarımızı iletiyor çalışmalarınızda*

başarılar. Bu sigaralar S.T'ye aittir. Toplam 16 yüktür. Gümrüğü alınmıştır. Devrimci selam ve saygılar. Kato Jirki H.İ Komitesi'' yazılı not ele geçirilmiştir (Sevgel, 2019:14,15).

PKK/KCK terör örgütünün, Türkiye'nin İran ve Irak sınırlarında oluşturduğu sözde gümrük noktalarında kaçakçılık faaliyetlerinden yüzde 10 pay aldığı, örgütün bu faaliyetinden yıllık yaklaşık olarak 250 milyon ABD Doları gelir elde ettiği değerlendirilmektedir (Sevgel, 2019:14,15).

1.3.1.1.4 Göçmen Kaçakçılığı

Göçmen Kaçakçılığı, maddi kazanç karşılığında göçmenin vatandaşı olmadığı veya ikamet etmediği bir ülkeye düzensiz girişin kolaylaştırılması faaliyetidir. Bu son derece karlı işin arkasındaki suçlular, insanların sadece yoksulluktan ve istihdam olanaklarının yokluğundan değil, aynı zamanda doğal afet,

çatışma veya zulümden de kaçma ihtiyacı veya arzusunun yarattığı fırsatları değerlendirmektedir (United Nations Office on Drugs and Crime, 2021).

Türkiye sahip olduğu jeopolitik konumu sayesinde Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının kesişim noktasında yer alan, politik ve ekonomik açıdan zengin Batı ülkeleri ile gelişmemiş devletler arasında bir köprü niteliğindedir. Bu sebepten dolayı düzensiz göçmenler tarafından Avrupa'ya transit geçiş güzergahı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlarda yıllardır devam eden çatışma ortamı ve siyasi istikrarsızlık ortamı Türkiye'nin kitlesel akınlara maruz kalmasına sebep olmuştur. Özellikle 1980'lerden sonra Türkiye göç alan bir ülke konumuna gelmiştir. Türkiye'de 2005-2020 yılları arasında toplam 1.838.582 düzensiz göçmen kaydı tutulmuştur (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020).

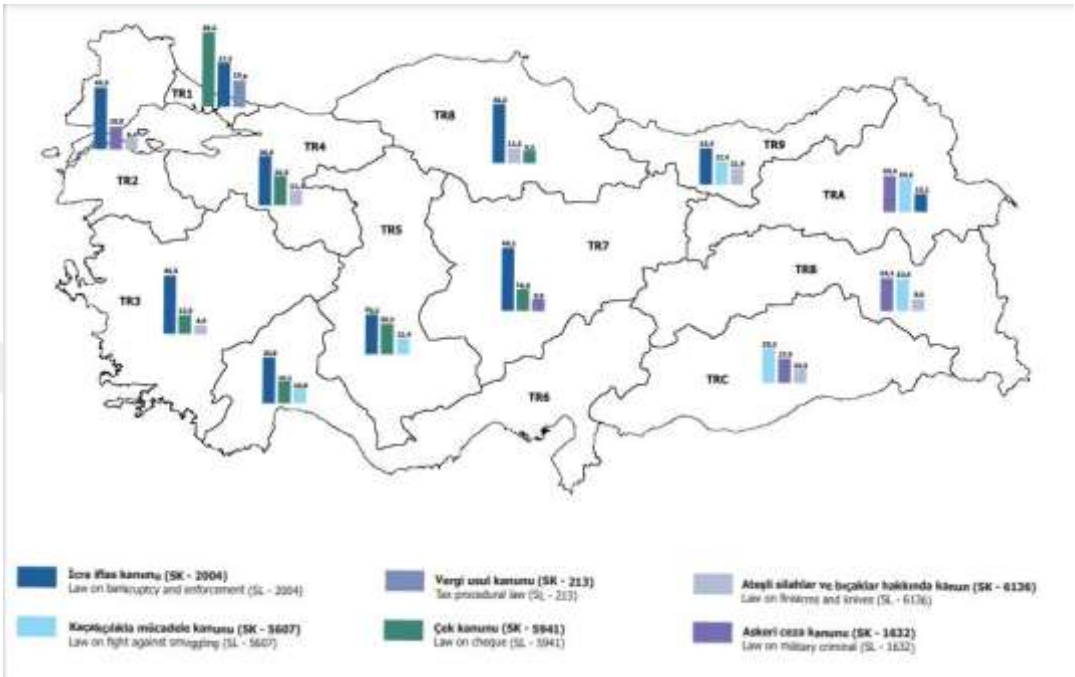
Grafik 3 Yıllara Göre Düzensiz Göçmen Sayısı

(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020)

PKK/KCK terör örgütü uyuşturucu, sigara ve silah kaçakçılığının yanı sıra göçmen kaçakçılığını da aktif olarak finans kaynağı olarak kullanmaktadır. Kaçakçılık bölgeleri olan İran, Irak ve Suriye'nin Türkiye sınırında konuşlanmış olan terör örgütü mensuplarının kaçakçılardan vergi adı altında para aldığı, bu kapsamda Türkiye'ye geçmek isteyen mülteciler için kişi başı 800 ABD Doları ile 1,000 ABD Doları arası, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmek isteyenlerden ise kişi başı 10,000 ABD Doları ödeme aldığı tahmin edilmektedir. Uluslararası insan kaçakçılarının PKK/KCK terör örgütü kontrolünde olan bölgelerden geçmek zorunda kalması sebebiyle terör örgütüne ödeme yaptığı, terör örgütünün de bu yolla çok büyük miktarlarda finans kaynağı sağladığı değerlendirilmektedir (Thachuk ve Lal, 2018:136).

21.08.2015 tarihinde İzmir KOM Şube Müdürlüğünce göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin engellenmesine yönelik gerçekleştirdiği operasyonda durdurulan araç içerisinde 49 Suriye uyruklu şahıs, can yelekleri ve can simitleriyle ele geçirilmiş, olayın şüphelisi olan ve çıkarıldığı mahkeme tarafından tutuklanan B.D isimli şahsın, geçmiş yıllarda PKK terör örgütü propagandasını yapmaktan işlem gördüğü tespit edilmiştir. Sonuç olarak Göç idaresi Genel Müdürlüğünden alınan sayılarla karşılaştırıldığı zaman PKK/KCK terör örgütü, 2016-2017-2018 yıllarında yaklaşık 30 milyon Avro gelir etmiştir (Sevgel, 2019:21).

Türkiye'de yakalaması gerçekleştirilen kaçakçılık faaliyetlerinin bölgesel haritası aşağıdaki gibidir:

Şekil 4 Adli İşlem Yapılan Kaçakçılık Faaliyetlerinin Bölgesel Haritası (Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018)

Yukarıdaki haritada Adalet Bakanlığınca 2018 yılında hazırlanan faaliyet raporu doğrultusunda ceza mahkemelerinde açılan ve ilk üç sırayı alan suç türleri bölgelere göre gruplandırılmıştır. Bu şekle göre başta uyuşturucu olmak üzere, silah, sigara ve göçmen kaçakçılığı kapsamında önemli bir geçiş noktası sayılan Doğu ve Güneydoğu sınırlarımızı oluşturan illerimizin içersinde yer aldığı Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Suçlarının işlenme oranlarının oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Güneydoğu Anadolu illerimizde, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında yüzde 25,3, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu kapsamında yüzde 17,9 ve 6136 sayılı Ateşli silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanunu kapsamında yüzde 10,2

olduğu görülmektedir. Doğu Anadolu Bölgemiz ise TRA ve TRB şeklinde iki bölge olarak incelemeye konu edilmiş, buna göre TRA bölgesinde Askeri Ceza Kanunu kapsamında yüzde 26,4, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında yüzde 24,2, TRB bölgesinde ise Askeri Ceza Kanunu kapsamında yüzde 24,1, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında yüzde 23,5 olarak hesaplanmıştır (Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2018).

1.3.1.1.5 Hırsızlık, Soygun ve Gasp

Türkiye'de özellikle sol ideolojiye dayalı terör örgütleri tarafından hem örgütsel faaliyetlere nakit sağlamak hem de hedef kitleye ve topluma isimlerini duyurmak amacıyla gasp, soygun ve hırsızlık sıklıkla kullanılan bir yöntemdi. Gerçekleştirilen soygunlar, örgüte gelir sağlamanın yanı sıra toplum nezdinde daha geniş kitlelerce örgütlerin tanınmasını sağlamıştır. Toplu para bulunduran yer ve şahısların ikametleri ile bankalar, mutemetler, para nakliye araçları ve işyerleri bu örgütlerin finansman kaynağı olarak hedefi konumundaydı. Ancak gelişen teknolojiyle birlikte artan güvenlik önlemleri bu eylemlerde yakalanma riskini artırmıştır (Gürel, 2015:21,22).

Türkiye'de, özellikle sağ-sol çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı 1980 ihtilali öncesinde gerçekleşen bazı olaylar aşağıda sıralanmıştır:

- İlerici Gençler Derneği tarafından Hasköy-Sütlüce'deki İstanbul Bankasının silahlı soygun suretiyle 830 bin TL'nin gaspı ve banka önünde komanda eri Recep Kesiktaş'ın öldürülmesi,
- Devrimci Halkın Yolu üyeleri tarafından 15.09.1983, 10.04.1984, 25.04.1984 tarihlerinde gerçekleştirilen silahlı soygunlar,
- Türkiye Halk Kurtuluş Parti Cephesi (THKP/C) üyeleri tarafından 12.02.1971 tarihinde Ankara Ziraat Bankası Küçükesat Şubesi Soygunu,
- Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO) üyeleri tarafından Boyhüyük Tekel Deposuna silahlı baskın düzenleyerek soygun, 20.08.1980 tarihinde Filiz Hoşgör'ün mücevherlerini gasp, 20.08.1980 tarihinde Emine Burgucu'nun altın ve paralarının gaspı, 18.05.1980 tarihinde Şemsettin Taşkın'ı silah zoruyla soygun (TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 2011).

1.3.1.1.6 Adam Kaçırma ve Fidye

Bir kimsenin esaretten kurtulmak veya kendisine dayatılan beladan kurtulmak amacıyla kendisinin veya kendi adına bir başkasının ödemesi gereken paraya fidye denilmektedir. Terör örgütleri açısından ise kamuoyunda adı bilinen iş adamı, bürokrat, devlet adamı gibi önemli kişilerin para karşılığında kaçırılması fidye olarak tanımlanabilmektedir. Fidye karşılığı adam kaçırma eylemlerin, terör

örgütleri açısından hem önemli bir finansman kaynağı hem de toplum üzerinde korku yaratma ve örgütün adını duyurma kapsamında önemli bir propaganda aracıdır (Gürel, 2015:22).

09.04.1980 tarihinde Sefaköy'de 25 kadar İlerici Gençler Derneği üyesinin adam kaçırmaya çalışmak isterken içlerinden beşinin yakalanması, 04.04.1971 tarihinde THKP/C üyeleri tarafından Mete Has ve Talip Aksoy'un Kaçırılmaları-Alıkonulması ve Fidye Alınması Olayı, 14.05.1971 tarihinde THKP/C üyeleri tarafından İsrail Başkonsolosu Efraim Elrem'in kaçırılması olayları terör örgütlerinin fidye amaçlı adam kaçırma olaylarına örnek olarak sıralanabilir (TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 2011).

1.3.1.2 Yasal Görünümlü Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar

Yasal görünümlü faaliyetler aracılığı ile terör örgütleri önemli miktarda fon sağlamakta, 11.06.2014 tarihli 29027 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan *'Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği'*nde bunlardan başlıcaları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1.3.1.2.1 Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Kullanılması

Terör örgütleri, genellikle vakıf ve dernek gibi kar amacı gütmeyen kuruluşlarda bağış, aidat veya yardım adıyla toplanan fonları yasal görünümlü kaynak olarak kullanmaktadırlar. Elde edilen fonlar, kuryeler veya illegal para transferi yöntemleri kullanılarak terör örgütlerine aktarılmaktadır. Hükümetlerin denetim mekanizmalarından kaçınmak isteyen ve terör örgütlerine bilerek ve isteyerek maddi yardımda bulunmak isteyen kişi veya gruplar bu yardımları yasal bir görüntü altında (bir yardımlaşma derneğine bağışta bulunma gibi) gerçekleştirmektedirler. Terörizme finansman sağlamak amacıyla kurulan bazı dernekler ise toplumun vicdanına hitap eden isimler altında (engelliler, kanser hastaları, kadın ve çocuklara yardım vb.) faaliyet göstererek, sadece yardım etmek amacıyla bağışta bulunan kişilerin yardımlarını terör örgütlerine aktarmaktadırlar (Resmi Gazete, 2014a).

1.3.1.2.2 Ticari İşletmelerin Kullanılması

Görünüşte terör örgütleriyle hiçbir bağlantısı tespit edilemeyen kişiler adına kurulan şirketlerin yasal faaliyetleri sonucu elde ettiği gelirler terörün finansmanı için kullanılabilmektedir. Genellikle bu şirketler terör örgütlerine lojistik destek sağlayan alanlarda faaliyet göstermekte, terör örgütlerinin ihtiyaç duyduğu malzemelerin örgüt mensuplarına ulaştırılması, uyuşturucu madde ticareti

kapsamında uyuşturucu maddenin taşınması, kaçakçılık faaliyetlerinden gelir elde edilebilmesi amacıyla gümrük kaçağı malların taşınması gibi sebeplerle nakliye şirketi veya terör örgütü üyelerinin yurt dışına çıkartılabilmesi amacıyla seyahat acentesi kurulması buna örnek verilebilir (Resmi Gazete, 2014b).

1.3.1.2.3 Görsel ve Basılı Yayın Organlarının Kullanılması

Terör örgütleri ideolojik fikirlerini daha geniş kitlelere ulaştırmak ve propaganda aracı olarak medya şirketlerini kullanmaktadır. Terör örgütlerinin fikirleri doğrultusunda kurulan ve terör örgütlerine finansman sağlamayı amaçlayan medya şirketlerinin reklam gelirleri, bağış adı altında topladıkları yardımlar ve bu yayın organlarında görev yapan kişilerin maaşlarından yaptıkları ödemeler terör örgütlerine finansman desteği sağlamaktadır. Görsel ve yazılı medya kuruluşlarının yanı sıra düzenlenen piknik, şölen, konser gibi organizasyonlardan elde edilen gelirler de terör örgütlerine aktarılmaktadır (Resmi Gazete, 2014c).

1.3.1.3 Diğer Ülkelerce Sağlanan Kaynaklar

Uluslararası politik çıkarları doğrultusunda terör örgütlerini sözde ‘Özgürlük Savaşçısı’ veya ‘Direniş Grubu’ olarak adlandıran ve terör örgütlerini kullanmayı amaçlayan devletler, terör örgütlerine maddi destek, silah ve barınma

imkanları sağlamanın yanı sıra terör örgütü mensuplarına siyasi sığınma hakkı da sunabilmekte, terör örgütlerine maddi ve manevi olarak destek olabilmektedirler. Terör örgütlerine yakın vakıf veya derneklere yapılan finansal yardımlar 'bağış' adı altında örtülü bir şekilde terör örgütlerine aktarılabilmektedir (Resmi Gazete, 2014d).

Ulusal çıkarları doğrultusunda çeşitli devletlerin ve istihbarat servis ajanlarının terörizmi desteklemeleri ile terör örgütleri çok daha organize, daha katı disiplinli, hiyerarşik yapılanmaları güçlü, eğitimleri üst düzeyde, istihbarat-silah-teçhizat-mühimmat gereksinimleri de destekleyici devlet tarafından sağlanan yarı-resmi profesyonel örgütler haline gelmişlerdir. Organize suç örgütleriyle kurmuş oldukları bağların bir sonucu olarak kendi finans kaynaklarını yaratmayı öğrenmişlerdir (Türkiye Barolar Birliği, 2006:64).

Kendi ulusal çıkarları doğrultusunda terörü destekleyen devletler veya istihbarat ajanları, desteklenen terör örgütünün üst yönetimi ile sıkı bir ilişki içerisine girerek, teröristleri eğitmekte, yönlendirmekte ve eylem hedefi seçmelerine yardımcı olmaktadır. Bunu gerçekleştirirken de gerekli imkanları örgüt mensuplarına sağlamaktadırlar. Türkiye'deki terör örgütlerinin de yıllardır Türkiye'de faaliyet göstermesinin nedenlerinin başında ulusal çıkarları doğrultusunda terör örgütlerini kullanan devletler gelmektedir (Çütçü ve Akbaş, 2019:24).

Teröre destek veren ülkeler, doğrudan veya dolaylı olarak örgütlere sağladıkları maddi yardımların yanı sıra çeşitli silah, barınma ve eğitim desteği sağlama şeklinde yardımlar yapabilmekte, politikalarının devamlılığını sağlamak ve rakiplerini saf dışı bırakmak isteyen güçlü devletler terörizmi bir dış politika aracı kullanmaktadırlar. Uluslararası arenada hakkını elde edemeyen ve güçlü devletlerin

etkili politikaları altında söz sahibi olamayan bazı devletler de terörü engelleri aşmada bir araç olarak kullanabilmektedir. Terör örgütleri, büyük oranda dış destekle başarılı olabilmekte, sürdürülebilir ideolojiyi ancak dış destekle savunabilmektedir. Dış desteği olmayan bir örgütün başarılı olması mümkün görülmemektedir. Hükümetlerin sıkı denetim mekanizmaları ile güvenlik güçlerince düzenlenen operasyonlar, terör örgütlerinin yurt içinde faaliyet alanlarını sınırlandırmakta, sadece yurtiçi kaynaklarla beslenme, barınma, eğitim, silah vb. ihtiyaçlarını karşılamalarını imkansız hale getirmektedir. Bu nedenle dış destek, terör örgütlerinin can simidi gibidir. Terör örgütlerine destek veren ülkeler örgütlere, "sığınma hakkı vererek, dernek, yayın organı gibi yan kuruluşlar açmasına göz yumarak, kamp yerleri tahsis ederek, bu kamplarda eğitim vererek, militanları kamplarında ve kırsal alanda ziyaret edip moral vererek, yaralanan teröristlerin tedavilerini yaptırarak, silah, cephane ve mühimmat yardımı yaparak, teröristlere barınma, giyecek, yiyecek gibi lojistik ihtiyaçlarını temin ederek" destek ve yardımlarda bulunmaktadırlar (Gürel, 2015:25).

II. BÖLÜM TERÖRİZM FİNANSMANI VE KAYITDIŞI EKONOMİ

2.1 KAYIT DIŞI EKONOMİ

2.1.1 Bir Kavram Olarak Kayıt Dışı Ekonomi

Birçok kaynak genel kabul görmüş özelliklerinden dolayı kayıt dışı ekonominin tanımın ne olduğu konusunda benzer görüşlere sahiptir. Literatürde, 'Shadow Economy - Gölge Ekonomi', 'Underground Economy - Yeraltı Ekonomisi', 'Non-observed Economy - İzlenmeyen Ekonomi', 'Hidden Economy - Gizli Ekonomi', 'Cash Economy - Nakit Ekonomisi', 'Informal Economy – Gayrı Resmi Ekonomi'vb. gibi birçok farklı biçimde ifade edilebilmektedir. Bu kavramların tam olarak neleri kapsadığı ve farklılıklarının ne olduğu konusunda evrensel bir fikir birliği yoktur. Bazı tanımlar bireylerin kendi namlarına veya karşılıklı olarak gerçekleştirdikleri ve çoğu genellikle vergiye tabi olmayan faaliyetleri içerirken, bazıları yasal yollarla kazanılan edinim ile kanunun suç saydığı faaliyetler sonucu elde edilen edinimler (uyuşturucu ticareti, hırsızlık malı eşyanın satılması, her türlü kaçakçılık faaliyetleri) arasında ayrım yapar. Bütün bu farklılıklara bakarak kayıt dışı ekonomi basitçe 'belgelenmeyen ekonomik aktiviteler' olarak tanımlanabilir. Bu tanım; *'Kanunen vergilendirilmesi gereken ancak bildirilmeyen veya*

vergilendirilemeyecek aktivitelerden elde edilen legal veya illegal ekonomik faaliyettir.' şeklinde genişletilebilir (OECD, 2017:9).

Kayıt dışı ekonomi kavramı çok geniş bir kavram olup uluslararası literatürdeki bazı karşılıklarını (Kaptangil, 2017:17,18);

"Black Economy (Kara Ekonomi),

Parallel Economy (Paralel Ekonomi),

Cash Economy (Nakit Ekonomisi),

Second Economy (İkinci Ekonomi),

Clandestine Economy (Gizli Ekonomi),

Shadow Economy (Gölge Ekonomisi),

Dual Economy (İkili Ekonomi),

Submerge Economy (Gizli Ekonomi),

Gray Economy (Gri Ekonomi),

Subterranean Economy (Yer Altı Ekonomisi),

Hidden Economy (Gizli Ekonomi),

Subeconomy (Alt Ekonomi),

Household Economy (Hane Halkı Ekonomisi),

Twilight Economy (Alacakaranlık Ekonomisi),

Illegal Economy (Yasadışı Ekonomi),

Underground Economy (Yeraltı Ekonomisi),

Informal Economy (Gayrı resmi Ekonomi),

Unobserved Economy (İzlenemeyen Ekonomi),

Invisible Economy (Görünmez Ekonomi),

Unofficial Economy (Gayrı Resmi Ekonomi),

Irregular Economy (Düzensiz Ekonomi),

Unrecorded Economy (Kayıt dışı Ekonomi),

Marginal Economy (Marjinal Ekonomi),

Unreported Economy (Beyandışı Ekonomi),

Moonlight Economy (Ayışığı Ekonomisi)" şeklinde sıralamak mümkündür.

Kayıt dışı ekonomi kapsamına göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir (Achim ve Borlea, 2020:10);

- 'Gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) resmi hesaplaması dışında tutulan kayıt dışı gelirler,'
- 'GSYİH tahminleri dışında kalan yasal veya yasadışı mal veya hizmet üretiminden elde edilen gelirler,'
- 'Hükümet denetimini, vergilendirmeleri veya yasal düzenlemeleri atlatarak elde edilen gelirler',
- 'Uyuşturucu ticareti, ticari ahlaksızlık, fuhuş, tefecilik, kumar, hırsızlık, her türlü kaçakçılık faaliyetleri, yasadışı üretim faaliyetleri, vergi kaçakçılığı gibi yasal olmayan ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirler.'

Kayıt dışı ekonomi sadece legal olarak üretilen mal veya hizmet sonucu elde edilen açıklanmamış gelirleri değil aynı zamanda illegal ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirleri de ifade etmektedir.

Genel bir tanım olarak Kayıt dışı Ekonomi, ekonomik faaliyet fiilen gerçekleşmiş olmasına karşın bu faaliyetle ilgili herhangi bir kaydın bulunmaması (Özdemir, 1993:7), diğer bir ifadeyle vergi kaçırmak güdüsü ile vergi idaresinin bilgi alanı dışına çıkarılan tüm faaliyetlerdir (Derdiyok, 1993:54).

Farklı bir kaynakta ise kayıt dışı ekonomi, belgelenmemiş, ekonomiyi düzenleyen yasalara ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleştirilen ekonomik işlemler olarak tanımlanmaktadır (Altuğ, 1999:3).

Özellikleri açısından kayıt dışı ekonomi ‘düzensizdir’. Ekonomik faaliyetlerini kamu yönetiminden gizlemek suretiyle, faaliyetlerden elde edilen kazancın, yürürlükteki kanunların dışında tutulmasına, dolayısıyla legal ya da illegal yollarla elde edilen kazancın kamu kontrolünün dışına çıkmasına sebep olur. Diğer bir deyişle ‘görünmezdir’. Yukarıda ifade edilen bilgilerden yola çıkarak kayıt dışı ekonominin; belgelere bağlanmayan, kamu otoritesinden veya ilgili kişi ya da birimlerden tamamen ya da kısmen gizli bir kavram olduğunu söylemek mümkündür (Kaptangil, 2017:19,20).

2.1.2 Kayıt dışı Ekonominin Türleri

Kayıt dışı ekonomi gelir elde edenler açısından *Yeraltı Ekonomisi, Yarı Kayıtlı Ekonomi* ve *Kayıtlara Hiç Girmeyen Ekonomi* şeklinde sıralanabilir (Aydemir, 1995:11).

2.1.2.1 Yeraltı Ekonomisi

Gelirleri yasadışı olarak kayıt dışı kalan mükelleflerin faaliyetleri diğer bir ifadeyle diğer adıyla Yeraltı Ekonomisi olarak adlandırılan kavramda faaliyetlerin yasalarca kesinlikle yasak olması ve karşılığında kanuni müeyyidelerin uygulanacağı hususu söz konusudur. Müeyyideler genellikle ceza kanunlarıyla belirlenmekte ve hürriyeti bağlayıcı cezalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı, silah, sigara, göçmen kaçakçılığı, alkol kaçakçılığı, kıymetli maden ve tarihi eser kaçakçılığı, haraç alma, tefecilik, rüşvet, fuhuş gibi faaliyetler örnek olarak verilebilir (Hatipoğlu, 1997:13). Faaliyetlerin, yasaların öngördüğü şekilde yapılmaması değil gerçekleştirilmesinin kesinlikle yasak olması burada dikkat edilmesi gereken en önemli hususdur (Aydemir, 1995:11).

Yeraltı ekonomisi ile mücadelede amaç, bahse konu faaliyetlerden sağlanan gelirlerin kayda alınması değil, yasadışı faaliyetlerin tamamen ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.

2.1.2.2 Yarı Kayıtlı Ekonomi

Faaliyet alanları tamamen yasal olan ve düzenli ekonomide de gözlenebilen ancak beyan edilmeyen gelirlerin söz konusu olduğu ekonomi türüdür. Kayıt dışı ekonominin en geniş kitlesini oluşturmaktadır. Kanuni istisna veya muafiyet uygulamalarıyla ya da gerçek dışı beyanla vergilendirilmeleri vb. nedenlerle gelirlerinin büyük bir kısmı kayıt altına alınamayan kişiler ile faaliyetlerini kısmen veya tamamen yasaların uygun görmediği şekilde kayıt altına almayan kişilerden oluşmaktadır. Yarı kayıtlı ekonomi terimiyle bahsedilen faaliyetler *'gelirlerin yasal olarak kayıt dışında bırakılması'* ile belge ve kayıt düzenine uymayarak *'gelirlerin yasalara aykırı olarak kayıt dışına çıkarılması'* şeklinde gruplandırılabilir (Aydemir,1995:11).

2.1.2.2.1 Yasal Olarak Gelirleri Kayıt Dışında Kalan Mükellefler

Vergi mükellefinin, mevcut vergi kanunlarındaki boşluk ve imkanlardan yararlanmak suretiyle veya vergi sahasına giren faaliyetlerden bilerek ve isteyerek kendini alıkoyması ya da muafiyet veya istisna hadleri ve hudutları dahilinde faaliyette bulunması, mükellefin yasalar çerçevesinde vergiden kısmen ya da tamamen kurtulması durumudur. Vergiden kaçınma bir tür vergiye karşı koymadır ancak yasal olduğu için suç değildir. Mükelleflerin elde etmiş oldukları gelirlerini

yasal yollarla kayıt dışı bırakmaları, muafiyet şeklinde olabileceği gibi, istisna, indirim, erteleme veya götürü şeklinde de olabilir (Gençyürek, 2005:44).

2.1.2.2.2 Yasalara Aykırı Olarak Gelirleri Kayıt Dışına Çıkan Mükellefler

Vergi mükelleflerinin daha az vergi ödemek veya hiç vergi ödememek amacıyla bilerek ve isteyerek vergi görevlerini yerine getirmemeleri veya eksik bir şekilde yerine getirmelerinin bir sonucudur. Vergi kanunlarındaki boşluklardan yararlanarak vergi mükellefleri vergi ödememek adına yasal yollarla ama aynı zamanda yasalara aykırı bir biçimde vergi kaçırmaktadırlar (Akdoğan, 2003:165).

Gelirlerinin büyük bir kısmını kayıtlara geçirmeyen ve ödemesi gerekenden daha az vergi ödeyen iş kollarından bazıları;

- Sanayi sitelerinde tamirat işi yapan esnaflar (oto, beyaz eşya, mobilya…),
- Spot mağazaları,
- Oto galericiler,
- Serbest meslek erbabı (doktor, diş hekimi, avukat, mimar),
- Elektronik eşya ticareti yapanlar (Cep telefonu, tablet, bilgisayar satış ve yedek parça),
- Emlak komisyoncuları,

- Kuyumcular,
- Döviz büroları,
- Gayrı menkul kiraya verenler (Günlük kiralık daire, pansiyon),
- Otel, pansiyon işletmecileri olarak sıralanabilir.

2.1.2.2.3 Kayıtlara Hiç Girmeyen Ekonomi (Kayıt Dışı)

Bu gruptakiler ekonomik hayatın içerisinde yer almalarına rağmen hiç kaydı olmayan, kayıt dışı çalışan kişilerdir. Bu alandaki faaliyetler genel itibariyle küçük ölçekli olsa da ekonomik açıdan önemli büyüklüklere sahip olabilmektedirler. Bu gruptaki meslek gruplarından bazılarını örnekleyecek olursak;

- İnşaat ve tarım alanlarında kayıtsız çalışan işçiler,
- İşportacılar,
- Seyyar satıcılar,
- Hamallar,
- Komisyoncular,
- Küçük çiftçiler, hayvan satıcıları,
- Nakliyeciler,
- Küçük çaplı tamir bakım işleri yapanlar sayılabilir (Kaptangil, 2017:23).

2.1.3 Kayıt dışı Ekonomi – Kara Para İlişkisi

Günümüzde kara para kavramı ile kayıt dışı ekonomi zaman zaman aynı kavram olarak nitelendirilse de aslında farklı anlamlar içermektedir. Kayıt dışı ekonomi en genel anlamıyla belgelen(e)meyen gelir olarak tanımlanırken kara para yasadışı faaliyetlerden, daha belirleyici bir tanımla kanunun suç saydığı faaliyetlerden elde edilen gelirdir (Kaptangil, 2017:25).

Kara para, kayıt dışı ekonominin tamamını değil sadece bir bölümünü oluşturmakta, hukuk sistemimizde suç ekonomisini oluşturan uyuşturucu ticareti, silah, insan-göçmen, sigara, organ ve doku, nükleer madde, tarihi eser kaçakçılığı, fuhuş, tefecilik, dolandırıcılık gibi faaliyetlerin bir kısmının kaynağını oluşturmaktadır. "Kara para" kavramını hukuki, ekonomik, sosyal ve ahlaki açılardan ele almak tanımın doğru olarak yapılabilmesi açısından önemlidir (DPT, 2001:62).

Hukuki anlamda kara para, bir kısım ülke mevzuatlarında öncül suç olarak belirlenen fiillerden, diğer bazı ülke mevzuatlarında belirli suçlar sayılarak bu suçlardan elde edilen veya bir kısım ülkede ise bütün suçlardan ya da cürüm işlenmesi sonucu elde edilen kazançlar olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik anlamda, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usullere aykırı hareket etmek suretiyle elde edilen kazanç olarak tanımlanmaktadır. Sosyal anlamda kara para, doğrudan veya dolaylı olarak toplumsal

hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen kazancı ifade etmektedir. Ahlaki açıdan ise kanunlara bakılmaksızın toplum gözünde suç sayılan fiiller işlenerek elde edilen kazançlar olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki açıdan kara paranın, bu tanımlar arasındaki en geniş tanım olduğu söylenebilir (MASAK ve Türkiye Bankalar Birliği, 2003:5).

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Çalışma Grubu ya da bilinen adıyla Mali Eylem Görev Gücü kara para aklamayı, kanunların suç saydığı fiillerden gelir elde eden kişi ya da grupların, yasadışı suç gelirlerinin kökenlerini gizleyebilmek amacıyla izledikleri süreç olarak tanımlamaktadır. Bu süreç, suçlunun kaynaklarını tehlikeye atmadan bu kazançlardan yararlanmasını sağladığı için kritik öneme sahiptir (FATF, 2021).

Kayıt dışı ekonomi, "gri para" olarak adlandırılan, genellikle yasal faaliyetlerden elde edilen ancak kayda tabi tutulmamış gelirlere verilen genel bir isimdir. Kayıt dışı ekonomide asıl amaç vergi ve sosyal güvenlik ödemeleri gibi yasal sorumluluklardan kaçınmak, kara para aklamada ise asıl amaç gerektiğinde vergisel yükümlülüklere de katlanarak elde edilen suç gelirinin yasal mali sisteme dahil edilmesidir (MASAK ve Türkiye Bankalar Birliği, 2003:6).

Türkiye'de 1996 yılında 4208 sayılı kanun numarası ile yürürlüğe giren '*Kara paranın Önlenmesine Dair Kanun',* 1 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun '*Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama'* başlıklı 282'nci maddesinde yeniden düzenlemiştir. Bu kapsamda kara para kavramı *'suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri'* olarak kullanılmaya başlanılmış, tek tek sayılan yasadışı faaliyetler yerine *'alt sınırı altı ay ve daha fazla hapis cezasını*

gerektiren suçlar' denilerek *'eşik yaklaşımı'* benimsenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 282'nci maddesine göre (5237 Sayılı TCK Madde 282, 2009);

> *"Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.*
>
> *Birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alan, kabul eden, bulunduran veya kullanan kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*
>
> *Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*
>
> *Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.*
>
> *Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.*
>
> *Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya*

bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz." denilmektedir.

2.1.3.1 Kara Para Aklama Aşamaları

İngilizce'de *dirty money* (kirli para) olarak tabir edilen kara para kavramının aklanması (Money Laundering) kavramı, 1920'lerde Amerikan Federal Yetkilileri tarafından takibi yapılan organize suç şebekesi lideri olan Al Capone, yasadışı yollardan özellikle içki kaçakçılığından elde ettiği geliri yasal olarak gösterebilmek amacıyla çamaşırhaneler açmış, elde ettiği kara paranın yasal yollardan elde edildiği izlenimini vermiştir. Buradan hareketle, çamaşırhanelerden esinlenilerek "para yıkama" ve "para aklama" kavramı literatürde yer almaya başlamıştır (Miynat ve Duramaz, 2012:99). Kirli bir çamaşırın yıkanmasına benzetilen kara paranın aklama aşamaları, yerleştirme (placement), ayrıştırma (layering) ve bütünleşme (integration) olarak sıralanmaktadır (Ünlü, 2019:160).

2.1.3.1.1 Yerleştirme (Placement) Aşaması

Bu aşamada suç faaliyetinden elde edilen nakit bir finans kuruluşuna yerleştirilir veya varlık olarak satın alınır (Gilmore, 1995:32): Diğer bir ifadeyle

suçtan elde edilen gelir nakit formundan kurtarılarak finansal sisteme dahil edilmeye çalışılır. Gelir ile gelirin yasadışı kaynağı arasındaki ilişki hala somut bir şekilde bu aşamada varlığını sürdürmektedir. Yerleştirme aşaması, aklama suçu ile mücadele eden birimler açısından tespit edilmesi ve el konulması en kolay aşama, aklayıcılar açısından ise yakalanma riskinin en fazla olduğu en zor aşamadır (MASAK, 2021a).

2.1.3.1.2 Ayrıştırma (Layering) Aşaması

Bu aşamada, gelirin yasa dışı kaynağını gizlemek ve gelir ile sahibi arasındaki bağlantıyı koparmak için sıklık, hacim ve karmaşıklık açısından bir dizi işlem yapılmaktadır. Diğer bir ifadeyle asıl hileli işlemlerin yapıldığı bölümdür (Ergül, 2001:9). Eylemlerin temelinde karmaşık işlem yaratma güdüsü olduğundan, ne kadar fazla işlem yapılırsa gizleme amacına o kadar sağlam ulaşılır (Ünlü, 2019:161). Nakit formundan kurtarılan nakit para kaynağından ne kadar uzaklaşırsa paranın izinin sürülmesi, bulunması ve yakalanması imkansız hale gelmektedir (MASAK, 2021b).

2.1.3.1.3 Bütünleştirme (Integration) Aşaması

Son aşama, başarılı bir ayrıştırma aşamasından sonra suçtan elde edilen varlıkların finansal sistemdeki diğer varlıklarla birleşmesini sağlayan bütünleştirme aşamasıdır (Akıcı, 2011:181). Bu aşamada amaç, herhangi bir suçtan elde edilen

kazancı şüphe uyandırmadan meşru ekonomiye dahil edebilmektir (Aydın ve Yılmazer, 2007:266). Bu aşama, suçtan kaynaklanan gelirin sahibine ulaştığı, daha doğru bir ifadeyle yuvaya dönme aşamasıdır. Ayrıştırma aşamasında yasadışı kaynağından uzaklaştırılan suç geliri bütünleştirme aşamasında ülkenin mali sistemine yasal işlemlerle aklanmış bir şekilde dahil edilir. Bu aşamadan sonra paranın kaynağı yasal bir zemine dayandığından dolayı normal bir işlem olarak görülebilecektir (MASAK, 2021c).

Para aklama yöntemleri ülkeden ülkeye finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine bağlı olarak değişmektedir. Bu sebeple aklama yöntemleriyle ilgili belli bir sayı vermek mümkün değildir, hatta sınırsız sayıda aklama yöntemi vardır denilebilir. Kara para aklamada kullanılan yöntemler arasında en yaygın olanlarını şu şekilde sıralanabilmektedir (MASAK, 2021d):

"Fonların fiziken ülke dışına kaçırılması (Nakit Kaçakçılığı-Currency Smuggling),

Şirinler (Smurfing) yöntemi,

Parçalama (Structuring) yöntemi,

Paravan (Kağıt üstündeki) ya da hayali şirketler,

Vergi cennetleri (Off-shore),

Oto-finans borç yöntemi (Loan-back),

Döviz Büroları,

Kumarhane ve Gazinolar,

Nakit para kullanılan işyerlerinin işletilmesi (Göstermelik şirketler),

Sahte fatura (Hayali İhracat),

Alternatif havale sistemleri (Hawala vs.),

İnternet bankacılığı ve elektronik para"

2.1.3.1.3.1 Fonların Fiziken Ülke Dışına Çıkarılması (Currency Smuggling)

Aklama suçunda en eski yöntemlerden biridir. Çoğunlukla aklamanın yerleştirme aşamasında kullanılır. Genellikle nakit para, kuryeler aracılığıyla uluslararası seyahat firmaları, kargo şirketleri, uluslararası nakliye firmaları vs. gibi firmalar/araçlar aracılığıyla yurtdışına gönderilir (Ergül, 2001:26). Özellikle kara para aklama ile mücadelede politikaları yetersiz olan, paranın kaynağı sorgulanmayan, bankacılık sisteminde gizli hesapların kullanılabildiği ülkeler tercih edilmektedir. Bu bankalarda yapılan işlemler sonrasında aklanan kara para kaynağından uzaklaşarak illegal yollarla uzaklaştığı ülkeye geri dönmektedir (Arıcan, 2010:139).

30 Nisan 2020 tarihinde Edirne Kapıkule Sınır Kapısı'ndan Türkiye'ye giriş yapmak isteyen bir tırda şüphe üzerine yapılan aramalarda 300 bin İngiliz Pound'u ele geçirilmiş, yapılan takip çalışmalarında parayı basında 'Uluslararası Uyuşturucu Baronu' olarak adlandırılan N.D. isimli şahıs almaya geldiği sırada Edirne İl Emniyet

Müdürlüğü ekiplerince göz altına alınmıştır. Yapılan adli işlemlerin ardından N.D. isimli şahıs serbest bırakılmıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Narkotik Daire Başkanlığı, Ankara ve İstanbul Emniyet Müdürlükleri, Mali Suçları Araştırma Kurulu ile koordineli olarak yürütülen çalışmalar sonucunda N.D. isimli şahıs, 30.06.2020 tarihinde 63 şahıs ile birlikte tekrar gözaltına alınmış, çıkarıldığı adli makamlarca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 220. maddesinde belirtilen 'Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma' suçundan tutuklanarak cezaevine konulmuştur. Hazırlanan iddianamede, tutuklu Ç.G., *'2011 yılı itibarıyla bağlantılı olduğu sebze ve meyve firmaları aracılığıyla muz ve ananas yüklü konteynerler ile Güney Amerika'dan Avrupa'ya 15 tonun üzerinde kokain sevkiyatı gerçekleştirdiğini, uyuşturucudan elde ettiği gelirleri, Hollanda'dan Türkiye'ye nakledip gayrı menkuller ile araç alım-satım firması üzerinden akladığını'* belirtmiştir. İddianamede, suç gelirinden elde edilen paraların bir bölümünün, N.D:'nin baldızı şüpheli H.K.'nin sorumlusu olduğu İstanbul'da bulunan Ş… Döviz ve Altın Şirketi üzerinden piyasaya sürüldüğünü, H.K.'ye yönelik "Söz konusu döviz bürosu aracılığıyla uyuşturucu madde ticaretinden elde edildiği değerlendirilen gelirlerin aklanmasına yönelik faaliyet gösterdiği ispatlanmıştır" denilmiştir. Ayrıca Ç.G.'nin para transferinde 15-20 kişilik bir kurye ekibi kullandığı, N.D.'nin ise 37 tır şoförü ve havayolunu kullanan kuryeleri tercih ettiği belirtilmektedir (CNNTürk.com, 2021).

2.1.3.1.3.2 Şirinler (Smurfing) Yöntemi

Uygulanış şekli bakımında ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte genel kural çerçevesinde düzenlemenin yapıldığı ülkelerde belirlenen tutarların üzerinde gerçekleştirilen nakit işlemlerinin bildirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Nakit işlem bildirimi ABD için 10.000 ABD doları, Türkiye için 10.000 ABD Doları ve üzeri olarak belirlenmiştir. Nakit işlem bildirim yükümlülüğünden kurtulmak amacıyla kişi elindeki fonları belirlenen limite tutara bölerek ve farklı kişiler aracılığıyla farklı bankalara veya aynı bankanın farklı şubelerine yatırılmasını sağlamaktadır (MASAK, 2021e).

2.1.3.1.3.3 Parçalama (Structuring) Yöntemi

Nakit işlem limitinin altında bölünen fonların çok sayıda kişi aracılığıyla farklı bankalara yatırılması her zaman mümkün olmayabilmektedir. Parçalama yöntemi çok sayıda kişi aracılığıyla işlem sayısını arttırmak yerine çok sayıda işlem ile eldeki fonların başka bankalara transfer edilmesi yöntemidir. Bu şekilde yüksek tutardaki işlemler çok küçük miktarlara bölünerek, çok sayıda işlem ile farklı bankalara aktarılabilmekte, nakit işlem bildirim yükümlülüğünden kaçınılabilmektedir. Uygulanış şekli bakımında şirinler yöntemi ile benzerlik göstermektedir. Her ikisinin de amacı yüksek tutardaki nakiti küçük tutarları bölerek

nakit işlem bildirimden kaçınmak, dolayısıyla dikkat çekmeden kara parayı sisteme sokmaktır (Türkiye Bankalar Birliği, 2003:19-20).

2.1.3.1.3.4 Paravan – Hayali Şirketler (Shell Company)

Herhangi bir ticari faaliyette bulunmayıp, sadece kağıt üzerinde var olan, genellikle sınır-ötesi merkezlerde kurulu bulunan şirketlerdir. Bu şirketler ayrıştırma aşamasında inceleme ve denetim anında iz sürülmesini zorlaştırmak amacıyla kurulmaktadır. Paravan şirketler aracılığıyla aklama iki şekilde yapılabilmektedir. Birinci yöntem, kağıt üzerinde çok karlı işletmeler gibi gösterilen paravan şirketler, elde etiklerini beyan ettikleri kar yerine suçtan elde ettikleri kara parayı kasalarına koymaktadırlar. Bu şekilde vergisi ödenen suç geliri kar gibi gösterilerek yasallaşmış olur. İkincisi yöntem ise, paravan şirket aracılığıyla birçok şirket, gayrı menkul veya değerli kağıt satın alınır. Bilinçli spekülasyon yapılarak, değerli kağıt, gayrı menkul veya şirketler yapılan alım satımlarla değerlenmiş gibi gösterilerek yine vergisi ödenmek suretiyle suç geliri aklanabilmektedir. Kara parayı aklamak isteyen kişi, suçtan kaynaklanan gelirin yasal bir gelir olabilmesi için vergisini ödemeye her zaman hazırdır (MASAK, 2021f).

2.1.3.1.3.5 Vergi Cennetleri (Off-Shore)

Vergi cennetleri, özellikle paravan şirketler aracılığıyla kara para aklamanın kolaylıkla uygulanabildiği yerler olarak tanımlanmaktadır. Özel bir banka olmayan, diğer bankalar gibi mevduat toplayan ve kredi veren kıyı bankaları ile müşterileri arasında gizlilik kurallarına tamamen bağlı güvene dayalı bir ilişki bulunmaktadır. Politik olaylardan etkilenmeyen, müşterilerine sıfır veya sıfıra yakın vergilendirme oranı sunan, para transferlerinde tam serbestlik getiren kıyı bankaları, müşterilerine konaklama, iletişim, kişiye özel uzman personel veya vergi danışmanları, avukatlar vb. gibi hizmetler sunmaktadırlar. Bu özellikleri ile kara para aklayıcıları tarafından tercih edilen kıyı bankaları, kara para aklayıcılarının denetim dışı kalmasını ve yasal merciler tarafından yapılan soruşturmaların sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Türkiye Bankalar Birliği, 2003:20-21).

2.1.3.1.3.6 Oto-Finans Borç Yöntemi (Loan-Back)

Bu yöntem ile kıyı bankalarına yatırılan suçtan elde edilen gelirin teminat gösterilerek başka bir bankadan kredi çekilmek suretiyle yasallaştırılması süreci söz konusudur. Örneğin, ilk olarak kıyı bankalarına aktarılan suç geliri burada bir bankaya yatırılır. Kara para aklayıcı daha sonra kendi ülkesinde bulunan bir bankadan, kıyı bankasında bulunan mevduatını teminat göstermek suretiyle kredi talebinde bulunur. Teminata karşılık alınan kredinin vadesinde bankaya karşı

yükümlülük yerine getirilmeyerek borç ödenmez. Borcun ödenmemesi üzerine banka, teminat olarak kıyı bankasındaki fonları kullanarak borcu tahsil eder. Bu şekilde suç geliri aklanmış olmaktadır (Yılmaz, 2011:84).

2.1.3.1.3.7 Döviz Büroları

Birçok ülkede bulunan ve nakit ağırlıklı çalışan döviz bürolarında, suç gelirinden elde edilen para, küçük/büyük banknotlara veya farklı para birimlerine çevrilerek gelirin kaynağından uzaklaştırılması sağlanır. Böylece finansal sisteme entegre edilmesi kolaylaşabilir. Denetim mekanizmalarının dışında kalan ve muhasebe kayıt şartlarına haiz olmayan döviz büroları kara para aklayıcılara çok önemli avantajlar sağlayabilmektedir. Döviz büroları suçtan elde edilen geliri kendi namlarına açtırdıkları hesaplara yatırıp, buradan transfer ederek suçtan elde edilen geliri aklama sürecine dahil edebilmektedirler (MASAK, 2021g).

2.1.3.1.3.8 Alternatif Havale Sistemleri (Hawala vs.)

Çin'de Fei Ch'ien, Tayland'da Phoe Khan, Filipinler'de Kapıdan Kapıya (Door to Door) ve Hindistan'da Hawala gibi yöntemler gayri resmi olarak kullanılan finansal ağların bir kısmını oluşturmaktadır. Bu finansal yöntemler çoğunlukla geleneksel köklere ve etnik bağlara dayanır ve resmi bankacılık sektörünün daha az

yerleşik olduğu veya geniş etnik diyasporaların gücünün yoğun bir şekilde hissedildiği\yaşandığı yerlerde yönetilmektedir. Birçok ülke Hawala sistemini yasallaştırmasına rağmen birçok hawaladar (Hawala işlemini yapan kişi) Hawala yöntemini yüksek kayıt ve ücretlerinden dolayı illegal olarak yapmaya devam etmektedir. Hawala ağları, özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından, El-Kaide, Taliban ve Irak'taki El-Kaide'nin bu sistemi kullandığına dair kanıtlar bulunmasının ardından incelenmeye başlandı. Ortadoğu ve Güney Asya'daki Hawala sisteminin işleyişi şu şekildedir; örneğin, Dubai'deki bir işçi Pakistan'da bulunan eşine 1000 ABD Doları göndermek istemektedir. Bu işçi bir hawaladar bulur ve göndermek istediği parayı bu kişiye verir. Hawaladar, genellikle akrabalık bağı bulunan Pakistan'daki bir hawaladar ile irtibat kurar. Dubai'deki hawaladar hem işçiye hem de Pakistan'daki hawaladar'a bir kod verir. İşçinin eşinin Pakistan'daki hawaladara verdiği kod ile hawaladarın elindeki kod uyuştuğu taktirde Pakistan'daki hawaladar 1000 ABD Doları karşılığı Rupiyi işçinin eşine teslim eder (Freeman ve Ruehsen, 2013:9).

Birçok kişi hawala yöntemini yasal amaçlar için kullansa da birçok terörist grup aynı yöntemle terörist eylemlerini finanse etmektedir. Özellikle 11 Eylül saldırıları öncesinde El-Kaide Pakistan, Dubai ve Ortadoğu'da bir düzineden fazla güvenilir hawaladar kullanmıştır ve bu şekilde eylemlerini finanse etmiştir (Freeman ve Ruehsen, 2013:9).

2.1.3.1.3.9 Kripto Para ile Kara Para Aklanması

Günümüzde hızla yaygınlaşan ve nerdeyse her alanda kullanılan teknolojiyi ve teknolojinin sağladığı avantajları aklayıcılar kara para aklama aracı olarak kullanabilmektedirler. Son dönemde para aklayıcılar tarafından kullanılmaya başlanılan ve devletler tarafından takip edilmesi güç sanal para birimleri (cyrpto currencies) bu alanda en çok karşılaşılan yöntem olarak gösterilmektedir (Yıldız, 2021:13-14). Halen hakkında fazla bir yasal düzenleme bulunmaması sebebiyle kara para aklamada kripto para yönteminin kullanılması kara para aklayıcılar açısından *'gri bölge'* olarak kabul edilmektedir. Kripto para ile para aklamanın bazı metotları şu şekildedir; Kripto para servisleri birçok müşteriden suç geliri olan ve sanal paraya dönüştürülen fonları alarak bir havuza aktarırlar. Havuzda toplan fonlar karıştırılarak yeni karma fonlar oluşturulur. Bu şekilde kripto paraların kökenleri gizlenerek izlenebilirliği azaltılmaktadır. Bu işlemde aklayıcılar işlem başına yüzde bir ile üç arasında bir komisyon ücreti alırlar. Yine bu işleme benzer bir yöntemle aklayıcılar kripto para kullanan online bahis-kumar sitelerinde hesap açarlar. Bu hesaplar üzerinden suç geliri olan fonları basit bahislerle veya hiç bahis oynamadan başka hesaplara aktarırlar. Bu şekilde suç geliri olan fonlar diğer bahislerle karıştırılarak izi yok edilmeye çalışılmaktadır (Mutluoğlu, 2020:56,70,72).

Türkiye'de, ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kripto varlıkların kullanılması, bu yönde kullanılmasına yönelik hizmet sunulması, ödeme hizmeti sağlayıcıları tarafından, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş

modelleri geliştirilmesi, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunulması, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmesi 16 Nisan 2021 tarihli 31456 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan *'Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik'* ile yasaklanmıştır (Resmi Gazete, 2021:12,13). Bu yönetmelik ile suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının engellenmesi kapsamında önemli bir adım atılmıştır.

2.1.3.2 Kara Paranın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı İlişkisi

Terörizmin finansmanı ve kara para aklama bazen birbiriyle ilişkili olsa da aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklardan bir tanesi, kara paranın aklanması ile terörizmin finansmanı arasındaki işleyiş süreçleridir. Kara para aklamada süreç, illegal kaynaklardan gelir elde edildikten sonra başlar ve kar amaçlanır. Ancak terörizmin finansmanı suçtan önce gerçekleşir ve terörle bağlantılı kişi veya gruplara transfer edildikten sonra suç parası haline gelir. Buna *ters para aklama (reverse money laundering) veya* para kirletme *(money dirtying)* de denilebilir. Kara para aklamanın aksine, terörizmin finansmanında politik amaçlar ana etkendir. Genellikle küçük miktarlarda para içerir ve bu paranın yasa dışı olarak elde edilmesi gerekmez (Wesseling, 2014:22).

Amaç yönünden kara para aklamada, suç gelirinin kaynağını gizlemek veya olduğundan farklı göstermek, terörizmin finansmanında ise suç gelirlerinin terör hücrelerine fon sağlamak amacıyla kullanılması esastır. Bu sebeple terörün finansmanında kullanılacak fonlar kara para aklama süreçlerine girmeyebilir. Terörün finansmanında, gerçekleştirilecek bir eylem için kaynak oluşturulması amaçlanır. Diğer bir deyişle finansman faaliyeti gerçekleştiği zaman terör faaliyeti henüz işlenmemiş veya denenmemiştir. Kara para aklamada ise gerçekleşmiş olan suçtan elde edilen gelirin sisteme dahil edilmesi söz konusudur. Kara para aklamada geçmişe dayalı suç faaliyetlerinden elde edilen yasadışı gelirden bahsedilirken terörizmin finansmanında, bahse konu eylem gerçekleşene kadar yasal kaynaklardan elde edilen gelir de kullanılabilmektedir. Kara para aklamada paranın dolaşımı daireseldir. Para sahibine tekrar ulaşır ancak terörizmin finansmanında doğrusal bir yol izlediğinden para kaynaktan çıkarak hücrelere aktarılmaktadır. Bu farklılıklara bakıldığı zaman yasadışı faaliyetlerden elde edilen ve kara para aklamaya konu olan gelirlerin, terör örgütlerinin ana finans kaynağı olmadığı görülmektedir. Gerçekleşmesi muhtemel yıkıcı terör eylemlerinin gerçekleşmesini önleyebilmek amacıyla terörizmin finansmanının engellenmesi büyük önem taşımaktadır. İşte bu noktada **“para izi”** gerçekleşmesi muhtemel eylemleri engellemenin en temel unsurudur (Turan ve Gemici, 2020:272-273).

III. BÖLÜM

3.1 NAKİT ÖDEME VE KARTLI ÖDEME SİSTEMİ

3.1.1 Paranın Tarihçesi

İnsanoğlunun tarihsel süreç içerisinde yenilenen ve gelişen ihtiyaçları para ve diğer ödeme araçlarının değişip gelişmesinin kaynağı olmuştur. Toplumun her kesiminde bilinen değerli madenler ilk alışverişlerde kullanılmıştır. Değerli madenlerin yerini maliyeti daha ucuz olan ve değeri kolaylıkla anlaşılabilen madeni\metal paralar almıştır. Lidyalıların M.Ö. 7. yüzyılda, icat ettiği madeni parayı, 1661 yılında İsveç kullanmaya başlamıştır. Doğuda kağıt para ilk defa Çinliler tarafından M.S 618-907 yılları arasında, batıda ise 1690 yılında Massachusetts'te ilk kağıt para basılarak kullanılmaya başlanmıştır. Tanzimat Dönemi Osmanlı İmparatorluğu'nun kağıt para kullanımına başladığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanzimat dönemi öncesinde nikel, gümüş ve altın paralar kullanılıyor iken Tanzimat döneminde devletin artan masraflarını karşılamak amacıyla kağıt para ihracına başlanmıştır (Alponat, 2006:16).

3.1.2 Ödeme Sistemleri Tanımı

Ticaretin sınırları aşan bir ekonomiye dönüşmesi, para ile yüz yüze yapılan ödemelerin hızını ve güvenilirliğini azaltmış, bunun sonucu olarak ödeme

sistemlerinin gelişimi zorunlu bir hal almıştır. Ödeme sisteminin ihtiyaç duyduğu gelişmeler ile farklı ülkelerdeki ticari kuruluşlar yüz yüze gelmeden ödeme işlemlerini gerçekleştirmeyi, bu şekilde zaman ve güven kaybını ortadan kaldırmayı amaçlamışlardır. Ticari ilişki içinde olan kuruluşlar; ticaretin büyümesi ve faaliyet içinde olan kuruluşların da artmasıyla daha kapsamlı bir yönteme ihtiyaç duymuşlardır. Belirlenmiş ve gelişen kurallar ile oluşan bu yapıya "ödeme sistemleri" tanımı verilmiştir (Şahin, 2020:3).

TCMB ödeme sistemini, ortak kuralları bulunan, en az üç katılımcı arasında gerçekleşen fon veya menkul kıymetlerin, elektronik ortamda dolaşımını sağlayacak altyapıyı sunan yapı olarak tanımlamaktadır. Merkez bankalarının para politikası uygulamaları, ekonomik gelişim ve finansal sistemin istikrarı açısından ödeme sistemlerinin sorunsuz işlemesi büyük önem arz etmektedir (TCMB, 2014:2).

Daha genel bir tanımla, katılımcılar arasında değer değişimini sağlayan her türlü teknoloji ödeme sistemleri olarak ifade edilebilmektedir. Ödemelerin, katılımcılar arasında kaynaktan alıcıya sorunsuz bir şekilde ulaşması için oluşturulan ödeme sistemleri, teknolojik gelişmeler ile paralel hareket ederek gündelik hayatımızın vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır (Türkiye Bankalar Birliği, 2011:9).

Günümüzde dünyada ve Türkiye'de en çok kullanılan ödeme araçları nakit ile karttır (kredi kartı veya debit kart) (Elgin, Erzan, Kuzubaş, 2013:2).

3.1.3 Nakit Ödeme Yöntemi, Para İzi Kavramı ve Önemi

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi ile o ülkenin finansal yapısının gelişmişliği arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran en belirgin unsur ödeme sistemleridir. Bunlar arasında en yaygın kullanılan ödeme araçları ise nakit ödeme yöntemi olan kağıt para ve madeni para ile nakit dışı ödeme yöntemi olan kredi kartı ve banka kartlarıdır (Gündüz vd, 2019:57). Nakit dışı ödeme yöntemlerinin kullanımı teknolojinin gelişimi ile artmaya devam etmesine rağmen, küçük tutarlı ödemelerde nakit kullanımı hala en çok kullanılan ödeme yöntemi olarak kullanılmaktadır (Kirdaban, 2005:27). Nakit para kullanımının yaygın ödeme aracı olarak kullanılmasının sebeplerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir;

- Mal ve hizmet alımının yanı sıra, bir değer saklama aracı olarak da nakit para kullanımı tercih edilmektedir.
- Özellikle düşük tutarlı işlemlerde nakit para kullanımı insanlar arasında oldukça yaygındır.
- Gelir düzeyi düşük toplumlarda nakit kullanımı en çok tercih edilen ödeme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Bu özelliklere ek olarak nakit para kullanımının bir ödeme yöntemi olarak kullanılmasının bir diğer sebebi de herhangi bir denetim izi ‘Para izi’ bırakmayan nakit para faaliyetlerinin takip edilmesi çok zordur ve kayıt dışı faaliyetlerin oluşuma katkı sağlamaktadır (Gündüz vd, 2019:57,58).

Gelişmemiş, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin finans sektörleri de ülkelerin gelişmişlik düzeylerine paralel olarak kendisini gösterdiğinden dolayı ekonomi genellikle nakit hareketlerine bağımlıdır. Gelişmiş ekonomilerde ise para hareketleri büyük çoğunlukla bankalar üzerinden yapıldığı için, yapılan bu işlemler banka sisteminde iz bırakır. Bu sebeple gelişmiş ekonomilerde kayıt dışı ekonomi ile mücadelede para izini tespit ve kontrol etmek daha kolay olmaktadır. Çünkü kayıt dışı ekonomi genel olarak gelir yaratan faaliyetlerin izlenememesinden kaynaklanmaktadır (Bilen, 2007:139). Nakit paranın aksine kartlı ödeme araçlarının kullanımının yaygınlaşması ile kayıt dışı ekonominin boyutu azalmaya başlayacak ve vergi kaybı önemli bir oranda azalacaktır. Çünkü kartlı ödeme araçları kaydedilen işlemler olduğundan ve belge düzeni sağladığından dolayı vergi kaybına yol açan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi zorlaşmaktadır (Gündüz vd, 2019:58).

Terörizm kaynaklarının fiziki olarak bir yerden bir yere aktarılması, hawala işlemlerinin aksine, arkasında yazılı bir kayıt bırakmadığından, şüpheli para transferlerinin mali istihbarat birimlerine aktaracak resmi banka gibi üçüncü taraf birimleri olmadığından ve terörist grupların para üzerinde tam kontrol sağlayabilmesinden dolayı en çok tercih edilen yöntem olarak nakit kullanımı karşımıza çıkmaktadır (Ütük, 2009:72).

Kaynakların farklı terörist hücrelere transferi süreci terör örgütleri açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu sebeple terörist gruplar, alternatif havale sistemi olan hawala ve yeler gibi farklı kaynak transfer mekanizmalarını benimsemişlerdir. Diğer bir taraftan, bu transfer yöntemleri dışında kalan resmi finans sektörleri, uluslararası ticaret sistemi, hayır kurumları, mobil ödeme

sistemleri ve ticari web siteleri gibi arkasında iz bırakan mekanizmaların kullanılmasından istihbarat birimleri yararlanarak terörizm kaynaklarının izini sürebilmekte, tespit edilen hesapları dondurarak paranın terör hücrelerine ulaşmasını engelleyebilmektedir. Bu sebeple parayı takip etmek, terörle mücadelede oldukça büyük bir öneme sahip olan terör örgütlerinin bağlantıları ve örgütlerin finans kaynaklarının yapısı hakkında çok değerli bilgiler sağlayabilmektedir (Ütük, 2009:118)

AB'nin terörizmin finansmanına karşı yürüttüğü politika zamanla gelişmiştir. Mali Eylem Görev Gücü'nün terörün finansmanına ilişkin özel tavsiyeleri doğrultusunda yürütülen ilk çalışmalar mal varlıklarının dondurulmasına yönelik iken, AB konuyu kapsamlı bir şekilde ele almaya başlamış ve 2004 yılında terörizmin finansmanıyla mücadele stratejisini oluşturmuştur. Stratejinin oluşmasının yanı sıra direktifler, tebliğler ve çerçeve kararlar, AB'nin terörün finansmanına karşı politikasının derinleşmesine büyük katkı sağlamıştır. Bugün AB'nin terörizmin finansmanı ile mücadelesi çok çeşitli konuları kapsamakta ve temel olarak müşteri tespiti, şüpheli işlem bildirimi, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği ve bilgi alışverişi, finans sektörü, paranın fiziksel hareketi, kar amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı amacıyla kullanılmasının önlenmesi gibi konulara odaklanmaktadır. Asıl amaç sadece terör saldırılarının başlamasını engellemek değil aynı zamanda terör örgütlerinin operasyonel yeteneklerini de zayıflatmaktır (Ütük, 2009:108, 116).

3.1.4 Finansal Ayak İzi

Nakit para, dünyada en yaygın kullanılan ödeme aracıdır. İnsanlar, işlem başına ücretinin olmaması, kolaylıkla erişilebilir olması, dünya çapında kabul edilebilir olması ve gizliliği sağlaması gibi sebeplerle nakit kullanmayı tercih etmektedirler. Elektronik para transferinin aksine nakit, arkasında dijital iz bırakmamaktadır. Bu sebeple bazı tüketiciler, kendilerine ödeme sırasında gizlilik sağladığı için nakit kullanımını tercih etmektedir. Tüketicilerin, nakit kullanımında dikkat ettiği gizlilik ve güvenilirlilik kavramları suçlular için de çekici olmaktadır (U.S.Department of Treasury, 2020:23).

Finansal kurumlar, teröristlerin kimliğini tanımlamada yetersiz bilgiye sahip olmasına rağmen, ellerindeki bilgiler teröristlerin bulunması açısından hayati bir öneme sahiptir. Şüpheli bir hareketi tespit edilen bir teröristin hangi bankada hesap açtığı, bankaya verdiği adres ve kimlik bilgileri, ne tür işlemler yaptığı, hangi ATM'den para çektiği, hangi hesaplara para transferi yaptığı, hangi hesaplardan para transferi yapıldığı gibi işlemler teröristin nerde ne yaptığı hakkında istihbari birimlerin bilgi sahibi olmasını sağlayabilmektedir. Örnek olarak 11 Eylül saldırısı öncesi, Ağustos 2001'de hükümet yetkilileri terörist saldırıları gerçekleştiren hava korsanları Nawaf al Hazmi ve Khalid al Mihdhar isimli şahısların New Jersey'de küçük bir bankada kendi namlarına açtıkları hesaplar sayesinde teröristleri bulabilirdi. Teröristler, 10 Eylül'e kadar ATM ve debit kartlarını aktif olarak kullanmış, otel konaklamalarını kredi kartlarıyla ödemiş, hatta saldırıyı gerçekleştirdikleri uçakların biletlerini de debit kartlarını kullanarak almışlardı. 11

Eylül saldırıları öncesi FBI, terörizmin kendisiyle mücadele kadar terörizmin finansmanıyla mücadeleye de gerekli önemi göstermiş olsaydı, Nawaf al Hazmi ve Khalid al Mihdhar isimli teröristler henüz saldırı gerçekleşmeden finansal sistem üzerinde bıraktıkları iz sayesinde bulunabileceklerdi (Roth, Greenburg ve Wille, 2004:58).

11 Eylül saldırılarının ardından başta ABD olmak üzere tüm ülkelerin uluslararası terörizme olan bakış açısı ve mücadele şekli değişime uğramıştır. 2002 yılında kurulan FBI'ın Terörist Finansmanı Operasyonlar Birimi (Terrorist Financing Operations Section - TFOS), geleneksel suç sonrası finansal suçların araştırılmasını kapsayan mevcut yasaları kaldırarak, acil durumlarda finansal bilgilere erişimini sağlayacak sistematik istihbarat odaklı bir yaklaşım oluşturdu. Bu yaklaşım ile FBI teröristlerin yerini tespit edebilmiş ve terör eylemlerini henüz gerçekleşmeden önleyebilmiştir (Roth, Greenburg ve Wille, 2004:60).

Terörizmin finansmanıyla mücadelede istihbarat odaklı yaklaşım, akıllı teknolojilerin yardımıyla çok büyük kişisel bilgi setlerinin toplanması ve analizi yoluyla proaktif, önleyici bir polislik biçimi olarak nitelendirilebilmektedir. Operasyonel bir bakış açısıyla bu yaklaşım; Finansal servis sağlayıcılar, müşterilerinin kimlik ve adres bilgileri ile, hesap numarası, kart numarası, para transferleri, yer ve zamanları gibi zengin verilerini ellerinde bulundurmaktadırlar. Bu veriler genellikle ticari amaçlar için (kredi kartı dolandırıcılığı gibi) tasarlanmış özel yapay zeka teknolojisine sahip yazılım programları ile görüntülenip analiz edilirler. Bu programlar ile tespit edilebilen şüpheli veya sıradışı işlemler istihbari birimlere bildirilmektedir. Bunun yanı sıra bankalardan talep edilen veriler, bizzat istihbarat

görevlilerince çok sayıda kamusal veri tabanı ile eşleştirilerek çapraz kontrol yöntemiyle de olağandışı hareketler tespit edilebilmektedir (Wesseling, 2013:14).

Örneğin 13 Kasım 2015'te Paris'te gerçekleşen ve yaklaşık 130 kişinin hayatını kaybettiği saldırıların firari şüphelilerinden IŞİD üyesi Salah Abdeslam isimi şahıs, Belçika'nın başkenti Brüksel'in Molenbeek semtinde yapılan operasyonda yakalanmıştı. Yakalamanın ardından yapılan detay analiz çalışmalarında, Salah Abdeslam'ın, kendi adına kayıtlı pasaport ve kredi kartıyla araç kiraladığı, yine kendi adına kayıtlı pasaport ile sınırdan geçerek Fransa'ya gittiği ve yol boyunca kendi kredi kartıyla benzin istasyonlarından yakıt aldığı, bu şekilde sistem üzerinde dijital ayak izi bıraktığı tespit edilmiştir. Gerçek zamanlı karmaşık analiz yöntemleriyle, kredi kartı veya banka kartı kullanımında ortaya çıkan farklı davranışların analiz edilip doğru bir şekilde değerlendirilmesiyle, saldırı gerçekleşmeden önce söz konusu eylemin engellenebileceği öngörülmektedir (Groenfeldt, 2015).

3.1.5 Kartlı Ödeme Sistemleri

Kartlı ödeme sistemi araçları kullanıcılarına harcamalarında mal ve hizmet satın alımlarında nakit para kullanmamalarını sağlayan veya nakit para çekebilmelerini sağlayan bir ödeme aracıdır (Alponat, 2006:16).

Geçmişten günümüze eski bir alışkanlık olarak kullanılan nakit ödemelerin yerini alan ve 1990'lı yılların ortalarında itibaren kullanımı hızla artmaya başlayan

kartlı ödeme sistemleri, özellikle Türkiye'de yıldan yıla daha geniş kitlelere ulaşarak günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak kart kullanımı ile gelir düzeyi arasında doğru bir orantıdan söz edilebilmektedir. Toplumun gelir düzeyi azaldıkça harcamalarında nakit kullanımı artmakta ve kart kullanımı azalmakta, gelir düzeyi arttığında ise nakit kullanımı azalmakta ve kart kullanımı artmaktadır. Ayrıca işlem tutarına bağlı olarak daha küçük tutarlı işlemlerde nakit kullanımı yaygınken, işlem tutarı arttıkça kart kullanım oranında bir artış gözlenmektedir (Gündüz vd, 2019:57).

Nakit ve çek ile yapılan ödemelerin yerini hızla almaya başlayan kartlı ödeme sistemleri, Türkiye'de genellikle kullanıcılar arasında kredi kartı ödemeleri ile özdeşleşmektedir. Ancak kartlı ödeme sistemleri, kredi kartının yanı sıra banka kartları ve ön ödemeli kartlar ile değişik kullanım imkanları sunmaktadırlar. Kartlı ödeme sistemlerine konu olan kartlar; aşağıda dört temel gruba ayrılmaktadır:

- Kart sahibinin mevduat hesabına bağlı Banka Kartı (Debit Card),
- Herhangi bir hesaba bağlı olma ihtiyacı bulunmayan, önceden yükleme yapılarak kullanılabilen Ön Ödemeli Kartlar (Prepaid Card),
- Herhangi bir kredilendirme yapılmaksızın son ödeme tarihinde tüm borcunun ödenmesi gereken Harcama Kartı (Charge Card) ve
- Kişiye tanımlanan limit dahilinde, mal ve hizmet alımını sağlayan, kredilendirme yapabilen ve nakit çekme imkanını sağlayan Kredi Kartı (Credit Card) olarak dört temel gruba ayrılmaktadır (TBB, 2011:11,12,13).
-

3.1.5.1 Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Katkıları

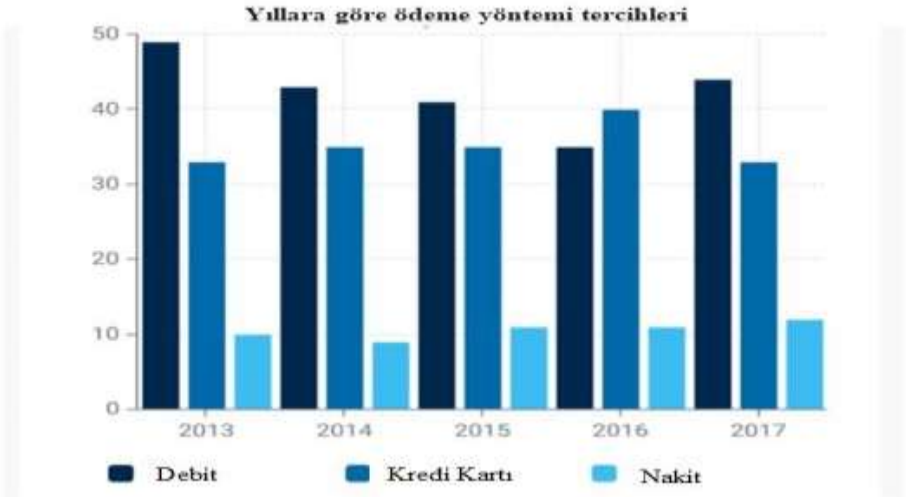
Nakit kullanımı, ödeme yöntemleri arasında dünyada en yaygın ödeme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Küresel bazda nakit kullanımının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı, 2011 yılında yüzde 8,1 iken, 2018 yılında yüzde 9.6'ya yükselmiştir. Avrupa'da ise satış işlemlerinin yüzde 80'i hala nakit ödeme ile yapılmaktadır. İnsanların dijital ödeme yöntemlerine olan güvensizliğinin yanı sıra nakit paraya olan duygusal bağları onları nakit kullanımına teşvik etmektedir. Buna karşılık ekonomileri daha çok nakite dayalı ülkelerin büyüme eğilimleri daha yavaş olurken, vergi kaybı gibi önemli bir ekonomik sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar (Massi vd, 2019).

Kartlı ödeme sistemlerinin yaygın olarak kullanılması sonucunda, kayıt dışı ekonomide daralma, vergi tahsilatlarının kart ile yapılması sonucu vergi gelirlerinde artış, ödemelerde kolaylık sağlaması sebebiyle turizme teşvik, küresel ekonomiye ülke ekonomisinin dahil olması, ekonomik büyüme için yenilikler sağlaması gibi yararları mevcuttur. Bankalararası Kart Merkezi tarafından hazırlatılan Türkiye raporu, kayıt dışı işlemlerin kapsamını azaltmada kart kullanımının yardımcı olacağını belirtmektedir (TBB, 2011:11,12,13). Bunun yanı sıra illegal faaliyetlerde kullanılan ve denetim izi bırakmayan nakit paranın kullanım oranın kart kullanım oranına göre azaltılması yapılan işlemler hakkında bilgi sahibi olunmasını ve işlemlerin izlenebilir olmasını sağlayacaktır (Gündüz vd,

2019:58). Bunun dolaylı ve önemli bir sonucu olarak ise terörist eylemlerin engellenmesi büyük oranda mümkün olabilecektir.

3.1.6 Diğer Ülkelerden Ödeme Yöntemleri İncelemesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde, nakit yerine debit kartlar, kredi kartından sonra en çok kullanılan ödeme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Harcama miktarına bağlı olarak ödeme yöntemi farklılık gösterebilmektedir. Örneğin 10 doların altındaki satın almaların yarısından fazlası nakit olarak yapılmaktadır. Buna karşılık birçok insan yanında 40 dolardan daha az nakit taşımaktadır. İnsanlar nakite göre kredi kartı veya debit kart ile daha çok alışveriş yapmaktadırlar. Tüketiciler nakit yerine kart kullandıklarında yüzde 83'e kadar daha fazla harcama yapmaktadırlar.

Şekil 5 Yıllara Göre Amerika Birleşik Devletleri'nde Ödeme Yöntemi Tercihleri (Shift Credit Card Processing, 2021)

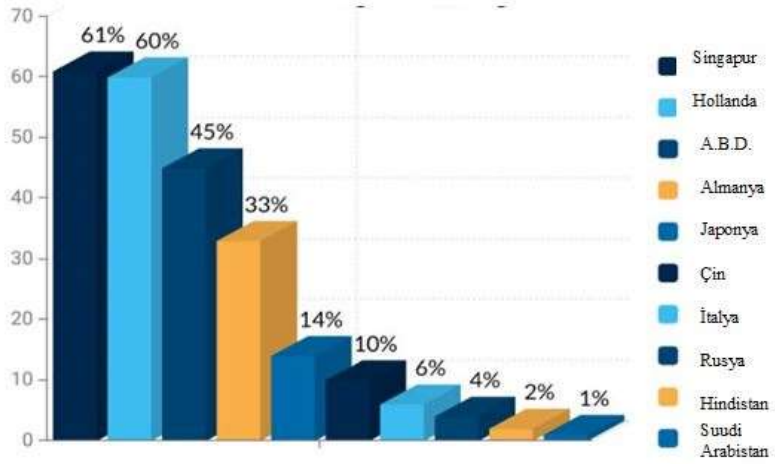
Genel olarak insanlar taşıma ve kullanım kolaylığının yanı sıra güvenlik bakımından da kredi kartı kullanımını nakit yerine tercih etmektedirler (Shift Credit Card Processing, 2021).

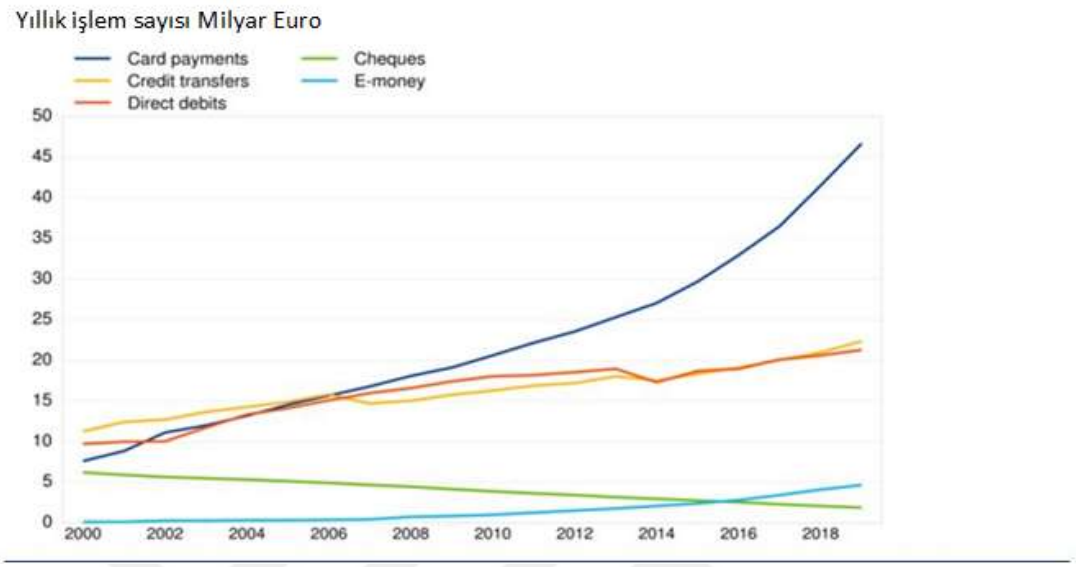
Şekil 6 Amerika Birleşik Devletleri'nde Gelir Dağılımına Göre Ödeme Yöntemi Tercihleri (Shift Credit Card Processing, 2021)

Amerika Birleşik Devletleri'nde gelir dağılımına göre ödeme yöntemi tercihleri yukarıdaki şekildeki gibi karşımıza çıkmaktadır (MyMoneyBlog, 2014). Buna göre gelir düzeyi düştükçe nakit kullanımı artmakta, gelir düzeyi arttıkça ise kart kullanımı artmaktadır denilebilir.

Ülkelere göre nakit olmayan işlemlerin yüzdesi ise şekildeki gibidir:

Şekil 7 Ülkelere Göre Nakit Olmayan İşlemler (MyMoneyBlog, 2014)

Şekil 8 Avrupa Ülkelerinde Nakit Dışı Ödeme Yöntemi Tercihleri (European Central Bank, 2020)

Avrupa Merkez Bankası (ECB)'nın 2020 yılında yayınlamış olduğu kamu tarafından ödeme hizmetleri ve terminallerine erişim ve kullanım göstergelerini içeren nakit dışı ödemelere ilişkin 2019 istatistiklerine göre, Avrupa ülkelerinde nakit dışı ödemelerde kart ödemelerinin yüzde 48'lik bir orana sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

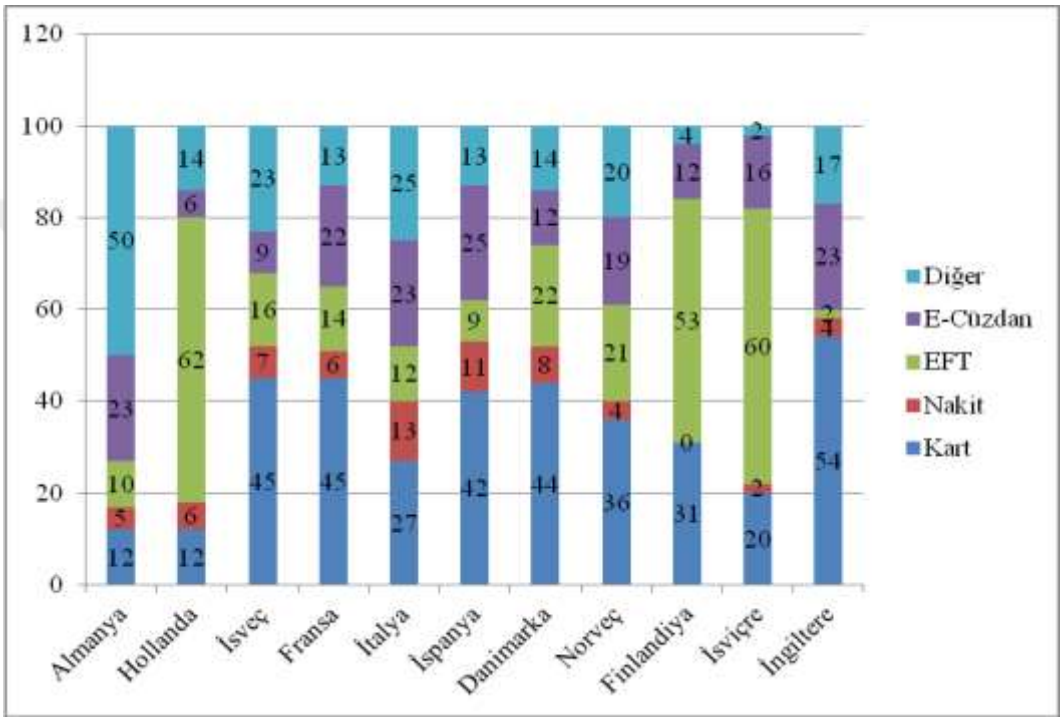
Avrupa Birliği üye ülkelere yönelik yapılan bir araştırmada ise, ülkelere göre yapılan ödeme yöntemi tercihleri aşağıdaki tablo ve şekildeki gibidir:

Tablo 3 Avrupa Ülkeleri Ödeme Yöntemi Tercihleri

	Kart	Nakit	EFT	E-Cüzdan	Diğer
Almanya	12	5	10	23	50
Hollanda	12	6	62	6	14
İsveç	45	7	16	9	23
Fransa	45	6	14	22	13
İtalya	27	13	12	23	25

İspanya	42	11	9	25	13
Danimarka	44	8	22	12	14
Norveç	36	4	21	19	20
Finlandiya	31	0	53	12	4
İsviçre	20	2	60	16	2
İngiltere	54	4	2	23	17

(Rapdy: The World's Largest Local Payments Network, 2020)

Şekil 9 Avrupa Ülkeleri Ödeme Yöntemi Tercihleri

(Rapdy: The World's Largest Local Payments Network, 2020)

Görüldüğü üzere, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Avrupa ülkelerinde de insanlar nakit yerine nakit dışı ödeme yöntemlerini tercih etmektedirler.

Avrupa'nın terörizmin finansmanı ile mücadelesi Mali Eylem Görev Gücü eylem planına dayanmaktadır. Mali Eylem Görev Gücü eylem planı içerisinde yer alan öneriler doğrultusunda dünya çapında tüm devletlerin, terörün finansmanını ve terör eylemlerini tespit etmek, önlemek ve bastırmak amacıyla her türlü mali işlemi

düzenlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda 11 Eylül saldırılarının ardından Amerika Birleşik Devletleri'nde CIA tarafından tasarlanan ve terörist grupların ve finansörlerinin ülke içindeki ve yurtdışından gelen para hareketlerini izlemeyi amaçlayan Terrorist Finance Tracking Programme (TFTP) isimli bir program Avrupa'da da farklı bir isim altında kullanılmaya başlandı. Bu program ile Avrupa Birliğine üye devletler içerisindeki tüm bankaların SWIFT işlemleri ve nakit hareketleri izlenerek terör örgütlerinin ve finansörlerinin tespitine yönelik çalışmalar başlamış oldu (Wesseling, 2013:18).

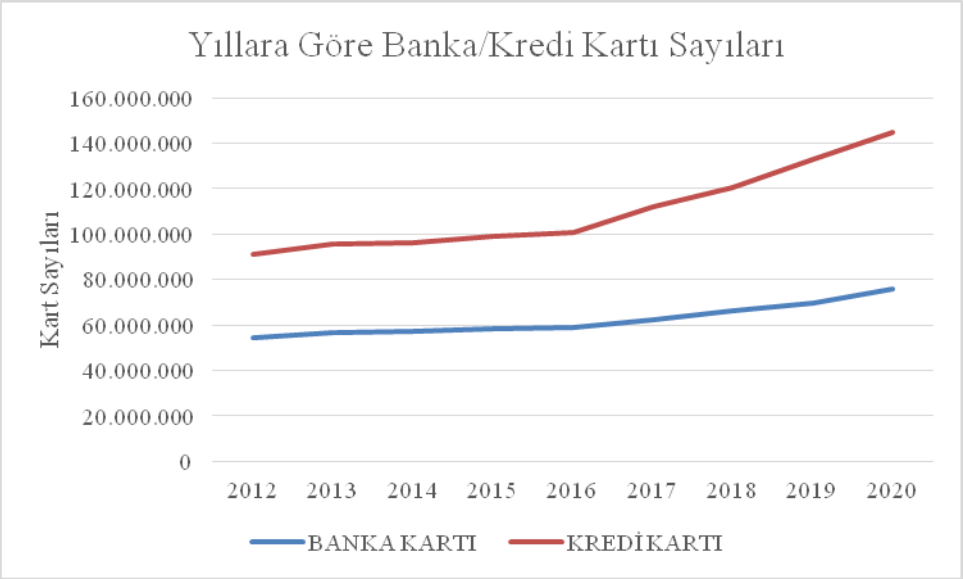
3.1.7 Türkiye'de Kart Kullanım Oranları

Gelir yaratan faaliyetlerin takibinin izlenemez olması kayıt dışı ekonomiyi oluşturan etkenlerin başında gelmektedir. Gelir yaratıcı faaliyetlerin izlenebilmesi için ise parasal faaliyetlerin izlenebilir olması, kişinin geliri ile gideri arasındaki bağlantının resmi olarak kayıt altına alınması gerekmektedir. Legal olarak elde edilen gelir ile bu hesaplamanın yapılması mümkündür. Ancak illegal yollarla elde edilmiş olan kazancın ekonomiye dahil olması ile kayıt dışı ekonominin boyutu artmaktadır (Bilen, 2007:138). Bankalararası Kart Merkezi tarafından hazırlanan ve Türkiye'de banka kartı/kredi kartı kullanım sayılarını, miktarlarını, harcama yapılan sektörleri, online/yüz yüze alışveriş miktarlarını vb. gösteren istatistiki veriler ile denetim mekanizmasının sağlıklı bir şekilde işlediğinden söz etmek mümkündür.

Bankalararası Kart Merkezinden alınan istatistiki verilere dayanarak hazırlanan ve 2012 yılından başlanarak 2020 yılına kadar Türkiye'de kullanılan banka kartı/kredi kartı sayılarını gösteren tablo ve grafik aşağıda gösterilmiştir (BKM, 2021);

Tablo 4 Yıllara Göre Banka/Kredi Kartı Sayıları

2012	54.342.148	91.263.042
2013	56.835.221	95.447.366
2014	57.005.902	96.329.365
2015	58.215.318	98.977.422
2016	58.795.476	100.654.261
2017	62.453.610	112.134.456
2018	66.304.603	120.486.669
2019	69.825.826	133.199.632
2020	75.697.214	144.743.198

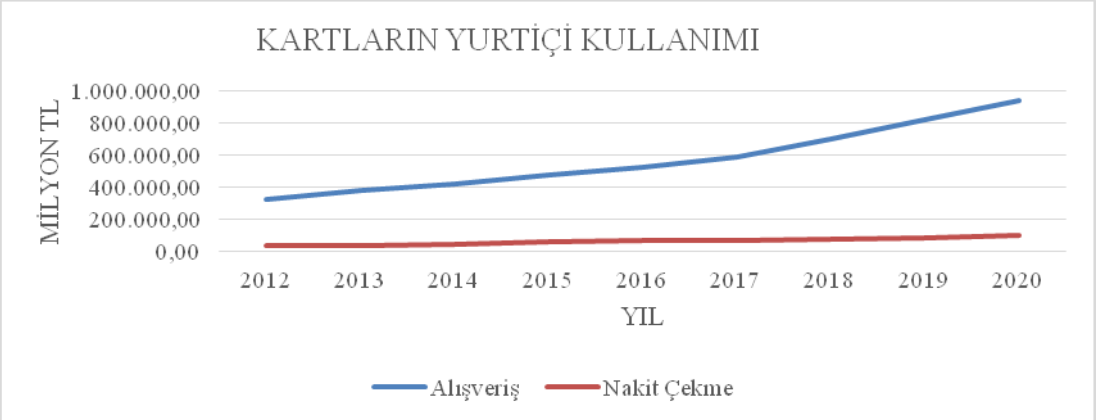
Şekil 10 Yıllara Göre Banka/Kredi Kartı Sayıları

Şekilde görüldüğü üzere Türkiye'de banka/kredi kartı kullanım sayısı yıllar içerisinde doğrusal bir artış göstermiştir. Kredi/banka kartlarının kullanım alanları yaygınlaştıkça ve kullanım oranları da artmaktadır. Buna bağlı olarak kullanılan kartların alışveriş veya nakit çekim oranlarını inceleyecek olursak;

Tablo 4 Kartların Yurtiçi Kullanım Miktarı (BKM, 2021)

Dönem	İşlem Adedi			İşlem Tutarı (Milyon TL)		
	Alışveriş	Nakit Çekme	Toplam	Alışveriş	Nakit Çekme	Toplam
2012	2.392.907.425	89.760.677	2.482.668.102	323.836,84	31.270,44	355.107,28
2013	2.593.111.101	89.258.500	2.682.369.601	379.124,11	36.970,69	416.094,79
2014	2.686.955.419	81.420.877	2.768.376.296	420.974,98	44.020,08	464.995,07
2015	2.891.409.734	86.696.624	2.978.106.358	477.426,37	54.322,29	531.748,66
2016	3.071.150.337	90.330.848	3.161.481.185	523.506,29	64.979,82	588.486,11
2017	3.342.000.342	97.397.861	3.439.398.203	590.484,60	67.207,61	657.692,21
2018	3.751.571.087	98.306.067	3.849.877.154	699.378,77	75.352,02	774.730,79
2019	4.208.928.855	103.734.711	4.312.663.566	820.234,85	85.554,73	905.789,58
2020	4.211.270.021	102.138.365	4.313.408.386	938.921,58	96.502,87	1.035.424,45

olarak karşımıza çıkmaktadır. Grafikle açıklayacak olursak;

Şekil 11 Kartların Yurtiçi Kullanım Miktarı (BKM, 2021)

Şeklinde bir tabloyla karşılaşırız. Bu grafiğe dayanarak, Türkiye'de kredi kartı kullanımının yıldan yıla yaygınlaşarak arttığını ve artmaya devam edeceğini söylemek mümkündür.

Tablo 5 İnternet Alışverişlerinde Kart Kullanımı (BKM, 2021)

Yıl	İşlem Adedi	İşlem Tutarı Milyon TL
2012	153.394.568	28.032,34
2013	163.809.183	31.824,57
2014	181.919.954	37.255,39
2015	219.713.668	50.682,91
2016	256.452.922	63.478,88
2017	320.748.011	90.943,16
2018	430.804.622	122.845,70
2019	588.665.510	166.265,15
2020	835.365.720	246.037,24

Gelişen teknoloji ile birlikte yüz yüze alışverişin yerini alan internet üzerinden yapılan online alışveriş ise yıllar içerisinde artış sergilemiş,

Şekil 12 İnternet Alışverişlerinde Kart Kullanımı (BKM, 2021)

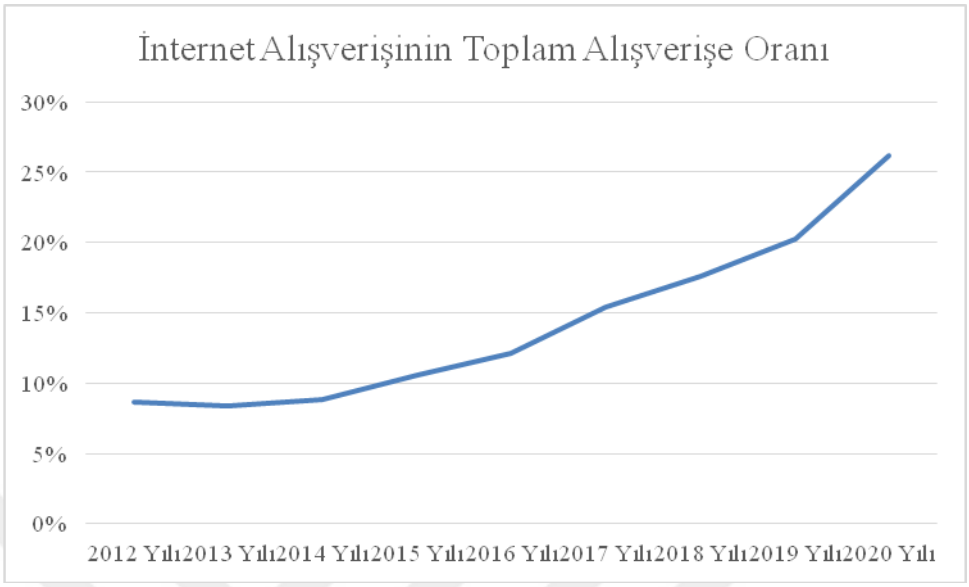
özellikle 2016 yılından sonra gözle görülür bir artış ortaya çıkmıştır. 2020 yılında başlayan pandemi süreci ile internet alışverişlerinde bir önceki yıla göre yüzde 48'lik bir artış ortaya çıkmıştır.

İnternet alışverişinin 2012 yılından günümüze toplam kartla alışveriş oranı ise;

Tablo 6 İnternet Alışverişinin Toplam Alışverişe Oranı (BKM, 2021)

Dönem	İnternet Alışveriş	Toplam Alışveriş	Oran
2012	28.032,34	323.836,84	9%
2013	31.824,57	379.124,11	8%
2014	37.255,39	420.974,98	9%
2015	50.682,91	477.426,37	11%
2016	63.478,88	523.506,29	12%
2017	90.943,16	590.484,60	15%
2018	122.845,70	699.378,77	18%
2019	166.265,15	820.234,85	20%
2020	246.037,24	938.921,58	26%

olarak karşımıza çıkar. Grafik üzerinde bu rakamları inceleyecek olursak;

Şekil 13 İnternet Alışverişinin Toplam Alışverişe Oranı (BKM, 2021g)

şekildeki bir sonuca ulaşırız. Görüldüğü üzere, 2012 yılında internet üzerinden alışveriş, toplam kartla alışveriş tutarının yüzde 9'unu oluşturmaktayken, 2020 yılında bu oran yüzde 26'ya ulaşmıştır.

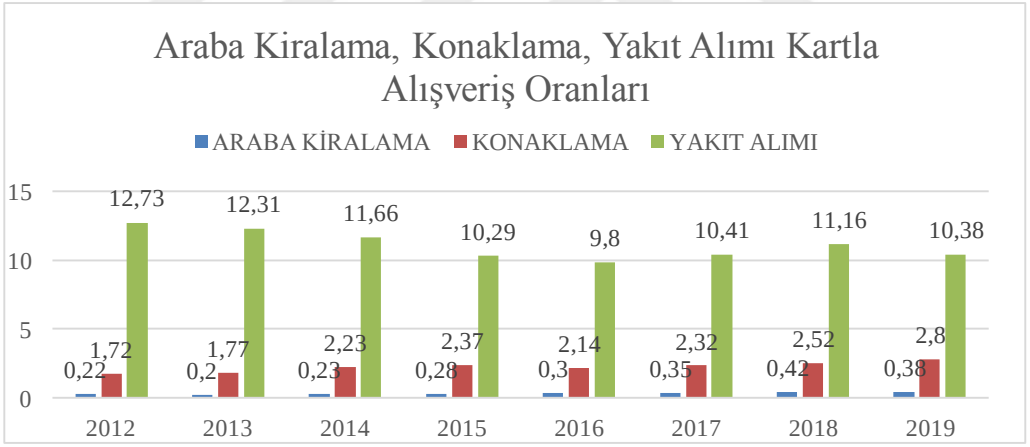
Yukarıdaki sonuçları özetleyecek olursak, nakit yerine taşıma ve harcama kolaylığının yanı sıra güvenlik sebebiyle de tercih edilen kartlı ödeme sistemi, özellikle 2020 yılında tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 salgınının yayılmasını ve bulaşmasını engelleyebilmek adına sağlık amacıyla da tercih edilmeye başlanmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan terör unsurlarının gerçekleştirmek istedikleri terör eylemleri öncesi en belirgin harcama kalemleri olan, Konaklama, Araba Kiralama ve buna bağlı olarak yakıt alışverişi olarak ele alındığında, 2012 yılından, pandemi süreciyle birlikte hayatımıza giren seyahat kısıtlamalarının

yaşandığı 2020 yılına kadar olan süreçte anılan kalemlerde kart ile yapılan ödemelerin yıllara göre toplam alışveriş oranı ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 7 Belirli Sektörlerde Kart Kullanım Oranları (BKM, 2021h)

	Araç Kiralama	Konaklama	Yakıt Alımı
2012 Yılı	0,22	1,72	12,73
2013 Yılı	0,2	1,77	12,31
2014 Yılı	0,23	2,23	11,66
2015 Yılı	0,28	2,37	10,29
2016 Yılı	0,3	2,14	9,8
2017 Yılı	0,35	2,32	10,41
2018 Yılı	0,42	2,52	11,16
2019 Yılı	0,38	2,8	10,38

Şekil 14 Belirli Sektörlerde Kart Kullanım Oranları (BKM, 2021i)

Şekilde görüldüğü üzere Araba kiralama, konaklama ve yakıt alım oranlarının, toplam kartla alışveriş oranı içerisinde yüzde 13,56'lık bir paya sahip olduğu görülmektedir. Kartla alışveriş miktarları arasında yüzde 13,56 (2012-2019 arası)'lık bir orana sahip otel konaklama, araç kiralama, yakıt alışverişi gibi sektörlerde, terörist saldırıları gerçekleştiren örgüt mensuplarının nakit ödeme

yöntemini tercih etmeleri, arkalarında iz bırakmadan bir nevi sistem tarafından görünmez/farkedilmez olmalarını sağlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından açıklanan ve 2013-2020 yılları arasında yerleşik hane halklarının tüketimi;

Tablo 8 Yerleşik Hane Halklarının Tüketimi

Yıllar	Yerleşik Hane Halklarının Tüketimi (Bin TL)
2013	1.120.356.921
2014	1.242.228.534
2015	1.411.800.255
2016	1.560.518.475
2017	1.836.229.732
2018	2.111.251.432
2019	2.456.873.081

olarak açıklanmıştır. Yerleşik hane halklarının tüketimi ile toplam kartla alışveriş miktarlarının oranı ise yaklaşık;

Tablo 9 Yerleşik Hane Halkları Tüketiminin Kartla Alışveriş Tutarına Oranı

Yıllar	Yerleşik Hane halklarının Tüketimi TL	Kartla Alışveriş Tutarı TL	Oran
2013	1.120.356.921.000	379.124.110.000	%33.84
2014	1.242.228.534.000	420.974.980.000	%33.89
2015	1.411.800.255.000	477.426.370.000	%33.82
2016	1.560.518.475.000	523.506.290.000	%33.55
2017	1.836.229.732.000	590.484.600.000	%32.16
2018	2.111.251.432.000	699.378.770.000	%33.13
2019	2.456.873.081.000	820.234.850.000	%33.39

şeklinde bir sonuç elde edilmektedir. Yukarıdaki tabloya bakarak Türkiye'de yapılan yıllık harcamaların ortalama yaklaşık yüzde 34'ü banka/kredi kartıyla yapılmakta, geriye kalan tutar ise nakit olarak yapılmaktadır.

3.1.8 Laplace Şeytanı ve Örnek Olay Analizleri

1814'te Pierre-Simon Laplace tarafından yayımlanan bir makalede Laplace Şeytanı olarak tanımlanan ve evrende var olan her atomun yerini ve hareketini bilen sanal bir varlığın, evrenin ve kainatın bütün bir geçmiş ve geleceğini tahmin edebileceğini varsayan düşünsel bir deneyden bahsedilmektedir. Bu varsayımdan hareketle 11 Eylül saldırısından sonra politik liderler ki en bilineni Başkan George W. Bush, hükümet organları ve bazı akademisyenler, ip uçlarının doğru analiz edilmiş olması durumunda 11 Eylül saldırısının engellenebileceğine inandıkları bir görüş ifade etmişlerdir. Bu görüş doğrultusunda ticari veri tabanlarında tutulan kişisel verilerin doğru bir şekilde analizinin yapılması halinde terörist saldırıların büyük oranda engellenebileceğine inanmışlardır (Wesseling, 2013:11).

Dahası, operasyonel bir perspektiften bakıldığında, terörizmle mücadeleye yönelik veriye dayalı güvenlik uygulamaları, neredeyse kelimenin tam anlamıyla, Laplace şeytanının çağdaş karşılığı olarak görülebilmektedir. Laplace tarafından ortaya atılan bilgi toplama modeli gibi süper bilgisayarlar, seyahat bilgileri (örneğin, Yolcu Adı Kayıtları (PNR)), finansal işlemler veya internet ve telekomünikasyon verileri gibi büyük miktarda veriyi depolayabilir ve analiz edebilir. Bu kişisel veriler daha sonra, teröristleri tespit etmek ve gelecekteki eylemleri önlemek için karmaşık matematiksel modeller ve risk analizi gibi formüller kullanan özel bir yazılım tarafından analiz edilebilir. Dolayısıyla geçmişten gelen veriler biliniyorsa ve noktalar birbirine bağlıysa terörist saldırıdan kaçınılabilir. Laplace kendi ‘bilgi toplama modelinin’ insanoğlu tarafından

yaratılamayacak bir şey olduğunu düşünmesine rağmen, geleceğin hesaplanabilir olduğu ve belirsizliklerin ortadan kaldırılabileceği düşüncesi, geleceğin hesaplanabilir olduğu ve belirsizliğin geleceğe göre hareket edilerek ortadan kaldırılabileceği düşüncesinin önünü açmıştır (Wesseling, 2013:12).

Örneğin 13 Mart 2016'da Ankara, Kızılay Güvenpark otobüs duraklarında 36 kişinin hayatını kaybettiği 344 kişinin yaralandığı olayla ilgili olarak, terörist saldırının sanıklarından PKK\KCK terör örgütü üyesi V.A. isimli terör örgütü mensubunun, kırsal alanda faaliyet yürüten örgüt mensuplarından eylemi gerçekleştirebilmek amacıyla para aldığı, elindeki nakit parayla herhangi bir noter satışı gerçekleştirilmeden bir araç satın aldığı ve bahse konu aracın Kızılay Güvenpark'taki saldırıda S.Ç.D. isimli kadın terör örgütü mensubu tarafından intihar saldırısında kullanıldığı, V.A.'nın ise saldırının ardından 1.500 TL karşılığında illegal yollardan Suriye'ye kaçtığı öğrenilmiştir (Hürriyet, 2019).

17 Şubat 2016'da Ankara'nın Çankaya ilçesinde, Genel Kurmay Başkanlığı'nın bulunduğu bölgede Türk Silahlı Kuvvetlerine ait askeri servis araçlarının geçişi sırasında meydana gelen ve 28 kişinin hayatını kaybettiği 61 kişinin yaralandığı intihar saldırısı ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, intihar saldırısını gerçekleştiren PKK\KCK terör örgütü mensubu Suriye uyruklu S.N. isimli terör örgütü mensubunun kullandığı spor aracın, 11 Aralık 2015 tarihinde İzmir ilinde bir oto kiralama şirketinden İstanbul merkezli bir oto hırsızlık şebekesince sahte kimlik beyan edilerek ve nakit ödeme karşılığında kiralandığı, İstanbul'da bulunan aracın sahte plakayla yine noter satışı olmadan nakit para karşılığında Diyarbakır'da ikamet ettiği belirtilen bir şahsa satıldığı, Diyarbakır'a

götürülen aracın şubat ayına kadar Diyarbakır'da kaldığı, şubat ayının başında diğer bir ifadeyle saldırının gerçekleştirildiği zaman aralığında ise Ankara'ya getirildiği tespit edilmiştir (OdaTV, 2016).

Yine 25 Eylül 2019 tarihinde Adana'nın Yüreğir ilçesinde polis aracının geçişi esnasında meydana gelen ve 5 kişinin yaralandığı patlamayı gerçekleştiren O.S. ve F.Ş. isimli MLKP (Marksist-Leninist Komünist Parti) üyesi örgüt mensuplarının bahse konu saldırı öncesinde saldırının gerçekleştirildiği bölgede elden nakit ödeme gerçekleştirerek sahte kimliklerle ev kiraladıkları, eylem sonrası kaçmış oldukları Eskişehir ilinde de yine sahte kimliklerle nakit ödeme suretiyle ev kiraladıkları tespit edilmiştir (Habertürk, 2019).

Yukarıda sayılan olaylar daha da arttırılabilir ancak üç olayda da örgüt mensuplarının saldırıları gerçekleştirmeden önce hazırlık ve keşif aşaması olarak adlandırılan evrede ihtiyaçlarını nakit ödeme yöntemiyle ve sahte kimliklerle gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Terör örgütü mensuplarının, hazırlık dönemi olarak adlandırılan dönemde ödeme yöntemi olarak kartla ödeme sistemini kullanmak zorunda kaldığı düşünülecek olursa, yapılacak olan analizlerle geçmişe ait doğru noktalar doğru bir şekilde birbiriyle ilişkilendirip anlamlandırılabildiği zaman, gelecekte meydana gelebilecek terörist saldırıların büyük ölçüde önlenebileceği öngörülmektedir (Wesseling, 2013:12).

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Türkiye'de günümüze dek toplamda 47 intihar saldırısı gerçekleştirilmiş, bu saldırılarda yaklaşık 600 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu saldırılar sırasıyla, 30 Haziran 1996-Tunceli-PKK, 25 Ekim 1996-Adana-PKK, 1 Aralık 1998-Lice-PKK, 24 Aralık 1998-Van-PKK, 20 Mart 1999-Başkale-PKK, 3 Ocak 2001-İstanbul-DHKP/C, 15 Kasım 2003-İstanbul-El-Kaide, 20 Kasım 2003-İstanbul-El-Kaide, 6 Ocak 2015-İstanbul-IŞİD, 20 Temmuz 2015-Suruç-IŞİD, 10 Ekim 2015-Ankara-IŞİD, 17 Şubat 2016-Ankara-TAK, 28 Haziran 2016-İstanbul-DEAŞ, 01 Ocak 2017-İstanbul-DEAŞ, 25 Ekim 2019-Adana-MLKP üyeleri tarafından gerçekleştirilmiştir. 2016 yılı, 318 can kaybının yaşandığı ve en çok intihar saldırısının gerçekleştiği yıl olarak tarihe geçmiştir.

Terör örgütleri, yukarıda görüldüğü üzere terörist faaliyetlerini gerçekleştirebilmek ve varlıklarını devam ettirebilmek için değeri para ile ölçülebilen maddi kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle terör örgütlerinin hedeflerine ulaşabilmesi ve terörist faaliyetlerini sürdürebilmesi için finans kaynaklarına erişim olanaklarını elde etmesi gerekir. Legal veya illegal yollarla elde edilen nakit para, terörü besleyen en önemli can damarını oluşturmaktadır. Eleman temini, propaganda, örgüt mensuplarının silahlı ve siyasi eğitimi, örgüt mensuplarının barınma/yeme/içme ihtiyaçlarının sağlanması, haberleşme giderleri, ulaşım giderleri, eylemde kullanılacak silah/mühimmat temini gibi giderlerin karşılanabilmesi için yüksek miktarda finans kaynağına ihtiyaçları vardır. Bundan dolayı terörle mücadele demek, en basit anlamda terörün finansmanı ile mücadele

etmek demektir. Benzer bir ifadeyle terörün finansmanını yok etmek, terörü ortadan kaldırmakla eş anlamlıdır (Gödekli, 2008:52).

11 Eylül saldırılarının ardından Avrupa Birliği, acil olarak terörizmle etkin bir şekilde mücadele edebilmek amacıyla terörizmin finansmanı ile mücadeleyi ana bileşen olarak kabul eden Avrupa Birliği Harekat Planını şekillendirdi. Terörizm için hayati önem taşıyan finansman ile mücadelenin önemi konusunda ortak bir karara varıldı. 11 Eylül saldırılarının gerçekleştiren teröristlerin konaklama seyahat, uçuş eğitimi gibi giderleri, 2005 yılındaki Londra saldırısını gerçekleştiren faillerin bomba yapma malzemeleri temini, ev kiralama, konaklama ve araç kiralama seyahat ve konaklama giderleri göz önüne alındığı zaman teröristlerin hazırlık ve eylem aşamasında finansmana duyduğu ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Gerçekleştirilen saldırılar incelendikten sonra teröristlerin nakit olmadan saldırıları gerçekleştiremeyeceği ortaya çıkmış, 11 Eylül saldırılarının ardından Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George Bush'un 'Dünyanın finansmanı durdurması gerekiyor' sözü önem kazanmıştır.

Terörizmin finansmanını engelleyebilmek ve kayıt dışı ekonominin önüne geçebilmek amacıyla Avrupa ülkelerinde uygulanan politikalar sonucunda, Almanya'da yüzde 5, Hollanda'da yüzde 6, İsveç'te yüzde 7, Fransa'da yüzde 6, İtalya'da yüzde 13, İspanya'da yüzde 11, Danimarka'da yüzde 8, Norveç'te yüzde 4, İsviçre'de yüzde 2, İngiltere'de yüzde 4 civarında harcamalarda nakit kullanılmakta, Finlandiya'da nerdeyse hiç nakit kullanılmamaktadır (Rapdy: The World's Largest Local Payments Network, 2020). Türkiye'de ise yaklaşık yüzde 66 civarında harcamalarda nakit kullanılmaktadır. Oranlara bakılacak olursa bu fark çalışmamızda

bahsettiğimiz ‘para izi’ kavramıyla ilişkili olarak denetim mekanizmalarının dışında kalan yaklaşık kullanım tutarını ortaya koymaktadır.

Toplam banka kartı/kredi kartıyla yapılan harcamaların son 8 yılda yaklaşık yüzde 13,56’lık oranına sahip otel konaklama, araç kiralama, yakıt alışverişi gibi sektörlerde, hatta tüm sektörlerde, nakit yerine Banka Kartı/Kredi Kartının tercih edilmesi hatta kullanımın mecbur kılınması, yapılan harcamaların kayıt altına alınmasını sağlayacak, böylelikle, etkin bir vergi tahsilatı sağlayarak vergi gelirlerini artırırken, kayıt dışı ekonominin kontrolünü de kolaylaştıracaktır. Dahası, tezimizin konusunu oluşturan terörizmin finansmanının engellenmesi amacıyla bir araç olarak kart kullanımı, terörizmin finansmanını büyük ölçüde engelleyecektir.

Geçmişten günümüze Türkiye’de gerçekleştirilen terör eylemlerinin detaylı incelemesi yapıldığı zaman, örgüt mensuplarının, terör örgütü tarafından yurtdışından Türkiye’ye Hawala veya kaçakçılık metotlarıyla getirdiği nakit parayı kullandıkları, seyahat ve konaklama sırasında sahte kimlik beyan ettikleri ve ödemelerini nakit olarak yaptıkları veya daha fazla nakit ödemesi yaparak kimlik beyanından kaçındıkları, iletişimlerinde ise gerçek kullanıcısı olmayan yabancı şahıslar adına kayıtlı kontörlü telefon hatlarını kullanmaya özen gösterdikleri, alışverişlerini ise tamamen nakit ile gerçekleştirdikleri şeklinde bilgiler mevcuttur.

Görüldüğü üzere, örgüt mensuplarının hareketlerinde sistem tarafından görülmemek ana hareket tarzı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, terör örgütü mensuplarının öncelikle görünmezliğini ortadan kaldırmak büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, terör örgütü mensuplarının gerçekleştirmek istedikleri saldırı veya saldırılar öncesinde sıklıkla kullanmış oldukları ulaşım (araç kiralama, otobüs, uçak,tren seferleri), konaklama (otel, motel, pansiyon, günlük kiralık ev, kiralık ev), iletişim (cep telefonu, kontörlü hat), akaryakıt alımı vb. sektörlerde öncelikli olarak sahte kimlik kullanımının da önüne geçmek amacıyla kart kullanımının zorunlu olması, kart hırsızlıklarının önüne geçmek ve temassız kart özelliğiyle şifre güvenliğinin kırılmasını engellemek amacıyla da biyometrik verilere haiz kartların kullanıma sunulması hem güvenlik açığını kapatabilecek, hem de olası bir eylemin henüz oluşmadan tespitini mümkün kılabilecektir.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi hiçbir şekilde izlenmesi mümkün olmayan nakit paranın dolaşımını engelleyerek, kart kullanımının yaygınlaştırılması, hatta tamamen nakitin yerini alması, sistem üzerinde denetim gücünü arttıracaktır. Bu şekilde hem nakit paranın denetimsizliği ortadan kalkacak, hem de legal/illegal yollarla elde edilen nakitin sisteme dahil olması zorlaşacağından terör örgütlerinin para hareketleri, dolayısıyla terör örgütlerinin faaliyetleri de büyük oranda engellenebilecektir.

Micheal Freeman'ın The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology başlıklı çalışmasında belirttiği gibi *'Terörizm paraya dayalıdır ve para terörizmin can damarıdır. Para olmadan terörist gruplar var olamazlar.'*

Terörün finansmanını yok etmek, terörü ortadan kaldırmakla eşdeğerdir.

Kaynakça

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Madde 282. 2009.

Achim, Monica Violeta, ve Sorin Nicolae Borlea. *Studies of Orginized Crime 20 'Economic and Financal Crime:Corruption, shadow economy, and money laundering'.* Cham, Switzerland: Springer, 2020.

«Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü.» *Suçtan Kaynaklanan Mal Varlığı Değerlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi hakkında 155 No'lu Genelge.* no. 155/1. 23 02 2021.

«Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.» *www.adlisicil.adalet.gov.tr.* 2018. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792019103654adalet_ist_2018.pdf (erişildi: 05 30, 2021).

«Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.» *www.adlisicil.adalet.gov.tr.* 2018. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792019103654adalet_ist_2018.pdf (erişildi: 05 30, 2021).

«Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü.» *https://adlisicil.adalet.gov.tr/.* 2018. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1792019103654adalet_ist_2018.pdf.

Akdoğan, Abdurrahman. «Kamu Maliyesi.» (Gazi Kitabevi) 2003: 165.

Akıcı, Merve Bihter. «Money Laundering And Terrorism As A Global Threat And A Comparison Between United States And Turkey.» no. 2011/2. Ankara Barosu Yayınları, 2011. 181.

Akın, Engin. *Terör ve Terörün Finansmanı Suçu.* Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

—. *Terör ve Terörün Finansmanı Suçu.* Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.

Akıncı, Füsun. «Terör, Suç Korkusu ve Terör Ekonomisi.» (İstanbul Barosu Yayınları) 2007: 113.

Akıncı, Merve Bihter. «Money Laundering and Terrorism as a Global Threat and Comparison Between United States and Turkey.» *Money Laundering and Terrorism as a Global Threat and Comparison Between United States and Turkey.* Ankara, 2011. 187.

Alkan, N. «Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları.» (Polis Dergisi), no. 40 (2004).

Alkan, N. «Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları.» (Polis Dergisi), no. 40 (2004).

Alponat, Teoman. «Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Etkisi ve Türkiye'de Kartlı Ödeme Sistemleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).» İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para Banka ve Sermaye Piyasaları Ana Bilim Dalı, 2006. 16.

—. «Kartlı Ödeme Sistemlerinin Ekonomiye Etkisi ve Türkiye'de Kartlı Ödeme Sistemleri Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.» İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Billimler Enstitüsü Para Banka ve Sermaya Ana Bilim Dalı, 2006. 17,18,26.

Altuğ, Osman. *Kayıtdışı Ekonomi.* İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1999.

Altuğ, Yılmaz. *Terörizm Dünü Bugünü Yarını.* Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Yayını, 1989.

—. *Terörün Anatomisi.* İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1995.

Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Turkey - Mutual Evaluation Report. FATF, 2019, 81,82.

Arıcan, Ramazan. «Türkiye'de Başlıca Karapara Aklama Yöntem ve Alanları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).» İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, 2010. 139.

Aydemir, Şinasi. «Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi.» (Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını) 1995: 11.

Aydemir, Şinasi. «Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi.» (Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını) 1995: 11.

Aydın, Süleyman, ve Yakup Yılmazer. *Yolsuzluk ve Mali Suç.* Ankara: Adalet Yayınevi, 2007.

Aykın, Hasan. «Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi.» (Bankacılar Dergisi), no. 65 (2008): 45-46.

Aykın, Hasan. «Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelenin Küresel Boyutu.» (T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları) 2010: 144.

Aykın, Hasan, ve Hatice Kevser Sözmen. *Terörün Finansmanı ile Mücadele.* Ankara: Masak Yayınları, 2008.

Aykın, Hasan, ve Kevser Gümüşay. *Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı ile Mücadele', Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı.* Düzenleyen: Süleyman AYDIN. Ankara: Adalet yayınevi, 2008.

Başeren, Sertaç. *Kavramsal Özellikleri ile Terörizm.* Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2014.

Bilen, Abdulkadir. «Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemeye Yönelik Çabalar.» Erzincan Üniversitesi, 2007. 139.

—. «Kayıtdışı Ekonomi ve Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemeye Yönelik Çabalar.» Erzincan Üniversitesi, 2007. 138.

BKM. 2021. https://bkm.com.tr/raporlar-ve-yayinlar/donemsel-bilgiler/ (erişildi: 07 06, 2021).

Byman, Daniel. *Trends in Outside Support for Insurgent Movements.* Santa Monica: RAND, 2001.

Centel, Nur, Hamide Zafer, ve Özlem Çakmut. *Türk Ceza Hukukuna Giriş.* İstanbul: Beta Yayınları, 2010.

Chaliand, Gerard, ve Arnaud Blin. *The History of Terrorism: From Antiquity to al Qaeda.* California: University of California Press, 2007.

CNNTÜRK.com. 07 07 2021. https://www.cnnturk.com/turkiye/batakligin-paralarini-ablalar-tasidi-baldiz-akladi (erişildi: 10 01, 2021).

Çelik, Kuntay, ve Selen Işıl Koçağra. *Karapara Aklama (Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar).* Ankara: MASAK YAYIN, 2000.

Çütçü, İbrahim, ve Sabiha Akbaş. *Terör ve Ekonomi.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2019.

—. *Terör ve Ekonomi.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2019.

Çütçü, İbrahim, ve Sabiha Akbaş. «Terör ve Ekonomi.» *Terör ve Ekonomi* içinde, yazan İbrahim Sütçü, 3. Beta Yayınları, 2019.

—. *Terör ve Ekonomi.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2019.

—. *Terör ve Ekonomi.* İstanbul: Beta Yayınları, 2019.

Değirmenci, Olgun. *Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu.* Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.

Derdiyok, T. «Türkiye'nin Kayıtdışı Ekonomisinin Tahmini.» (Türkiye İktisat Dergisi), no. 14 (1993): 54.

«Devlet Planlama Teşkilatı.» *Kayıtdışı Ekonomi Özel İhtisas Komisyonu Raporu.* Devlet Planlama Teşkilatı, 2001. 62.

Dönmezer, Sulhi. «Milletlerarası Tedhişçilik.» Cilt CXLIV. İstanbul: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1980. 1-4.

Dönmezer, Sulhi. «Tedhişçilerin Her Şeyden Önce Paraya İhtiyacı Var.» (Son Havadis) 1977: 7.

«EGM.» *Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2020 Faaliyet Raporu.* 2020. 51,53.

Elgin, Ceyhun, Refik Erzan, ve Umut Kuzubaş. «Türkiye'de Nakit ve Kart Ödemelerinin Karşılaştırmalı Maliyeti.» *https://newsroom.mastercard.com.* 2013. https://newsroom.mastercard.com/eu/files/2015/06/MasterCard-Arastirma-NakitsizYasam-131013.pdf (erişildi: 06 21, 2021).

Encyclopedia of Social Work. 11 06 2013. https://oxfordre.com/socialwork/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-396 (erişildi: 08 04, 2021).

Ergül, Ergin. *Karapara Endüstirisi ve Aklama Suçu.* Ankara: Yargı yayınevi, 2001.

—. *Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu.* Ankara: Yargı Yayınevi, 2001.

European Central Bank. 11 09 2020. https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/paysec/html/ecb.pis2019~71119b94d1.en.html (erişildi: 08 09, 2021).

European Central Bank. 11 09 2020. https://www.ecb.europa.eu/press/pr/stats/paysec/html/ecb.pis2019~71119b94d1.en.html (erişildi: 08 09, 2021).

FATF. 2021. https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html (erişildi: 09 10, 2021).

FATF. 2021. https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/ (erişildi: 06 03, 2021).

FBI. *Terrorism in The United States.* US Department of Justice Federal Bureau of Investigation, 1996, 3.

«Federation of American Scientists.» *www.irp.fas.org.* 1997. https://fas.org/irp/offdocs/dcid3-22.pdf (erişildi: 07 08, 2021).

Freeman, Micheal. «The Sources of Terrorism Financing: Theory and Typology.» (Routledge/Taylor & Francis) 2011: 461.

—. *The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology. Studies in Conflict and Terrorism.* California: Routledge/Taylor & Francis, 2011.

Freeman, Micheal, ve Moyara Ruehsen. «Terrorism Financing Methods: An Overview.» *Perspectives on Terrorism.* Cilt 7. no. 4. Terrorism Research Initiative, 2013. 9.

Gençtürk, Tuğçe. «Terör Kavramı ve Uluslararası Terörizme Farklı Yaklaşımlar.» Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 03 02 2012. 6.

Gençyürek, Levent. «Basit Usulde Vergileme ve Ortaya Çıkan Olumsuz Tablo.» (Diyalog Dergisi) 2005: 44.

Global Terrorism Database. 2020. https://gtd.terrorismdata.com/files/gtd-1970-2019-4/ (erişildi: 07 12, 2021).

Global Terrorism Database. 2019. https://gtd.terrorismdata.com/ (erişildi: 05 27, 2021).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. 2020. https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi (erişildi: 05 31, 2021).

Gödekli, Mehmet. *Terörizmin Finansmanı Suçu.* Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.

—. *Terörün Finansmanı Suçu.* Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.

Groenfeldt, Tom. *Forbes.* 15 12 2015. https://www.forbes.com/sites/tomgroenfeldt/2015/12/15/terrorists-use-credit-cards-too-anti-fraud-software-could-catch-them/?sh=4dfaff080677 (erişildi: 10 10, 2021).

Gündüz, İsmail Orçun, Umut Akduğan, Gökhan Sönmezler, ve Sadi Uzunoğlu. «Türkiye'de KDV Hasılatı ile Kredi Kartı ve Banka Kartı Kullanımı Arasındaki İlişki Üzerine Ampirik Bir Analiz.» (İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi), no. 25 (2019): 57, 58.

Gürel, Selahattin. «Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları.» (Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi) 2, no. 4 (2015): 19.

Gürel, Selahattin. «Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları.» (Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi) 2, no. 4 (2015): 22.

Gürel, Selahattin. «Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları.» (Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi), no. 2 (4) (2015): 25.

Gürel, Selahattin. «'Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları'.» *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, no. 4 (2015): 21,22.

Habertürk. 01 10 2019. https://www.haberturk.com/son-dakika-adana-daki-saldiri-oncesi-mlkp-li-terorist-perukla-kesif-yapmis-haberler-2527026 (erişildi: 07 06, 2021).

Hatipoğlu, İlhan. «Kayıtdışı Ekonomiden Karaparaya Ekonomik Yozlaşma.» (Yeni Türkiye), no. 13 (1997).

Helvacıköylü, Gamze. *Terör Nedir.* 13 02 2007. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir (erişildi: 07 07, 2021).

History. 25 08 2018. https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks (erişildi: 07 12, 2021).

Hürriyet. 07 12 2019. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/guvenpark-saldirisinin-detaylari-ek-iddianamede-41391955 (erişildi: 06 20, 2021).

Kanat, Selim. «İnsani Güvenlik ve Terörizm ile Mücadele.» *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 2016: 570.

Kaptangil, Kerem. *Kayıtdışı Ekonomi ve Karapara.* Ankara: Siyasal Yayınevi, 2017.

—. *Kayıtdışı Ekonomi ve Karapara.* Ankara: Siyasal Yayınevi, 2017.

—. *Kayıtdışı Ekonomi ve Karapara.* Ankara: Siyasal Yayınevi, 2017.

—. *Kayıtdışı Ekonomi ve Karapara.* Ankara: Siyasal Yayınevi, 2017.

Karatay, Özcan, ve Mehmet Kapusızoğlu. «Mali ve EkonomİK Suçların Terörün Finansmanı Bağlamın Değerlendirilmesi.» 3, no. 1 (2011): 117.

Kirdaban, İbrahim. «Ödeme Sistemlerindeki Gelişmeler ve Ödeme Sistemlerinin Finansal Sistem İstikrarı Üzerindeki Etkileri (Uzmanlık Yeterlilik Tezi).» Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Fİnansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Şubat 2005. 27.

Kochan, Nick. *The Washing Machine: How Money Laundering and Terrorist Financing Soils Us.* İstanbul: GOA Basım Yayın ve Tanıtım Hiz. San. Tic. Ltd. Şti, 2007.

Küçük, Erdoğan. «Günümüz Ödeme Sistemleri, Araçları ve Türkiye Uygulaması.» *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bültenleri, Lira.* tarih yok. 11.

Kydd, Andrew H., ve Barbara F. Walter. *The Strategies of Terrorism.* Cilt 31, *International Security* içinde, 52. President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology, 2006.

Laquer, Walter. *Terrorism.* Boston: Little Brown and Company, 1977.

Laqueur, Walter. *Terörizmin Yorumlanması, Silinen Yüzler Karşısında Terör.* Ankara: Aytaç Yayınevi, 2002.

—. *The New Terrorism.* Oxford: Oxford University Press, 1999.

MASAK. 2019. https://masak.hmb.gov.tr/gorev-ve-yetkiler (erişildi: 07 09, 2021).

MASAK. 2021. https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamalari (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021a. https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamalari (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021b. https://masak.hmb.gov.tr/aklamanin-asamalari (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021c. https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021d. https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021e. https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021f. https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri (erişildi: 06 08, 2021).

MASAK. 2021g. https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri (erişildi: 06 08, 2021).

«MASAK.» *Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi.* T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı MASAK, 2020. 5.

«MASAK Faaliyet Raporları.» 2003-2020.

MASAK. «MASAK Faaliyet Raporu.» 2011, 7.

Massi, Markus, Godfrey Sullivan, Micheal Strauß, ve Mohammed Khan. *How Cashless Payments Help Economies Grow.* 18 05 2019. https://www.bcg.com/publications/2019/cashless-payments-help-economies-grow (erişildi: 09 08, 2021).

Mevzuat Bilgi Sistemi. 11 06 2014. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=11703&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5 (erişildi: 07 09, 2021).

Miynat, Mustafa, ve Selim Duramaz. «'Türkiye'de Karapara ile Mücadelede Mali Kurumların Rolü'.» *Sosyal Bilimler Dergisi* 10, no. 2 (10 2012): 99.

Mutluoğlu, Derya. «Kripto Para Birimleri ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.» Ankara: ANKARA ÜNİVERSİTESİ, 2020. 56,70,72.

MyMoneyBlog. 29 05 2014. https://www.mymoneyblog.com/most-prefer-debit-over-credit.html (erişildi: 07 06, 2021).

MyMoneyBlog. 29 05 2014. https://www.mymoneyblog.com/most-prefer-debit-over-credit.html (erişildi: 07 06, 2021).

MyMoneyBlog. 29 05 2014. https://www.mymoneyblog.com/most-prefer-debit-over-credit.html (erişildi: 07 06, 2021).

NARKOPOL. *Türkiye Uyuşturucu Raporu.* Ankara: EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, 101.

National Strategy For Combating Terrorist and Other Illicit Financing. U.S. Department of Treasury, 2020, 23.

OdaTV. 18 02 2016. https://odatv4.com/iste-ankara-saldirisini-yapan-arac-1802161200.html (erişildi: 06 20, 2021).

OECD. *Shining Light On The Shadow Economy: Opportunities and Threats.* OECD, 2017, 9.

Oxford Learner's Dictionary. . https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/terror?q=terror .

«Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik.» no. 31456. Resmi Gazete, 16 Nisan 2021. 12,13.

Öktem, Emre. «Uluslararası Hukukta Terörizm, Tanımı Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri.» İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, 2004. 143.

Öktem, Emre, ve Murat Saraçlı. «'Uluslararası Hukukta Terörizm, Tanım sorunu ve Milli Bağımsızlık-2004', 'Uluslararası Hukukta Terörizm-2007'.» (İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, Ankara Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi), no. 3(5)-11 (2004-2007): 135 ; 1066,1067.

Örgün, Faruk. *Küresel Terör.* İstanbul: Okumuş Adam Yayınları, 2001.

Özdemir, E. «Kayıtdışı Ekonomi ve Alınması Gereken Önlemler.» (Vergi Sorunları Dergisi), no. 73 (1993): 7.

Parker, Martin, Valerie Fournıer, ve Patrick Reedy. *Alternatifler Sözlüğü.* Çeviren Bülent Doğan, & Emine Ayhan. İstanbul: NTV Yayınları, 2010.

Pieth, Mark. *The Article of Jonathan M. Winner 'Financing Terrorism'.* Düzenleyen: Mark Pieth. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow: Kluwer Academic Publisher, 2003.

Rapdy: The World's Largest Local Payments Network. 21 08 2020. https://www.rapyd.net/blog/european-payment-methods/ (erişildi: 08 09, 2021).

Rapdy: The World's Largest Local Payments Network. 21 08 2020. https://www.rapyd.net/blog/european-payment-methods/ (erişildi: 08 09, 2021).

Roth, John, Douglas Greenburg, ve Serena Wille. «Monograph of Terrorist Financing Staff Report To The Commission.» *National Commision on Terrorist Attacks Upon The United States.* 2004. https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph .pdf (erişildi: 10 10, 2021).

—. «Monograph of Terrorist Financing Staff Report To The Commission.» *National Commision on Terrorist Attacks Upon The United States.* 2004. https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph .pdf (erişildi: 10 10, 2021).

Roth, John, Douglas Greenburg, ve Serena Willie. «Monograph on Terrorist Financing Staff Report to the Commission.» *National Commision on Terrorist Attacks Upon The United States.* 2004. https://govinfo.library.unt.edu/911/staff_statements/911_TerrFin_Monograph .pdf (erişildi: 10 10, 2021).

Roth, Micheal P., ve Murat Sever. «'The Kurdish Workers Party (PKK) as Criminal Syndicate:Funding Terrorism through Organized Crime, A Case Study', Studies in Conflict and Terrorism.» 2007. 906.

Saraçlı, Murat. *Uluslararası Hukukta Terörizm.* 2007.

Saraçlı, Murat. «Uluslararası Hukukta Terörizm1-2.» (Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi), no. 11 (2007): 1-2.

Semercioğlu, Harun. «Uluslararası Terörizmde Küresel işbirliği: Bir Ütopya.» (Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi) 34, no. 6 (2016): 112.

Sevgel, Selçuk. *Organize Suçlar ve Terörizmle İlişkisi:PKK Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme.* Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, 7,8.

Sevgel, Selçuk. *Organize Suçlar ve Terörizmle İlişkisi:PKK Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme.* Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, 14,15.

Sevgel, Selçuk. *Organize Suçlar ve Terörizmle İlişkisi:PKK Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme.* Ankara: EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, 21.

Shift Credit Card Processing. 01 2021. https://shiftprocessing.com/cash-vs-credit-card-spending-statistics/#download (erişildi: 07 06, 2021).

Şahin, Aysel. *Çağdaş Ödeme Sistemleri ve Elektronik Para (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).* Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Finansman Anabilim Dalı, 2020. 3.

Şimşek, Murat. «Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma.» *Akademik Bakış Dergisi*, 2016: 323.

TCMB. *Ödeme Sistemleri Türkiye'de Ödeme Sistemleri.* Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Yayını, 2014.

«Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun.» 2001.

«Terörle Mücadele Kanunu.» *https://www.mevzuat.gov.tr/.* 12 04 1991. www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf (erişildi: 07 08, 2021).

«Terörün Finansmanina Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği.» *Terörün Finansmanina Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği.* no. 29027. Resmi Gazete, 2014.

«Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği.» *Maliye Bakanlığı Tebliği Değiişik RG.Tarihi 11.06.2014.* no. 29027. 11 06 2014.

«Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği.» *www.mevzuat.gov.tr.* 11 06 2014. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=11703&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5 (erişildi: 05 30, 2021).

Thachuk, Kimberley, ve Rollie Lal. *'TERRORIST CRIMINAL ENTERPRISES' Financing Terrorism Through Organized Crime.* California-Colorado: Praeger Security International, 2018.

—. *'TERRORIST CRIMINAL ENTERPRISES' Financing Terrorism Through Organized Crime.* Düzenleyen: Kimberley L. THACHUK , & Rollie LAL. California: Praeger Security International, 2018.

Topal, Ahmet Hamdi. «Uluslararasi Hukukta Terörizmin Tanımlanması Sorunu.» no. 32. www.e-akademi.org, 2004. 2,58,75,76.

Turan, Deniz, ve Eser Gemici. «Terörizmin Finansman Kaynakları ve Karapara Aklamanın Terörizmin Finansmanındaki Rolü.» *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (Anadolu Üniversitesi) 20, no. 2 (2020): 272,273.

«Türk Ceza Kanunu.» 26 09 2004.

Türk Dil Kurumu. tarih yok. https://sozluk.gov.tr/ (erişildi: 07 09, 2021).

«Türkiye Bankalar Birliği - TBB.» *Karaparanın Aklanması ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri.* no. 235. Türkiye Bankalar Birliği - TBB, 2003. 19-20.

«Türkiye Bankalar Birliği - TBB.» *Karaparanın Aklanması ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri.* İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2003. 5.

«Türkiye Bankalar Birliği - TBB.» *Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri.* no. 235. Türkiye Bankalar Birliği - TBB, 2003. 20,21.

«Türkiye Bankalar Birliği - TBB.» *Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri.* no. 235. İstanbul, 2003. 6.

«Türkiye Bankalar Birliği - TBB.» *Kayıtlı Ekonominin Geliştirilmesi Sürecinde Kartıı Ödeme Sistemleri ile Yeni Yöntem ve Teknolojiler.* no. 274. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği - TBB, 2011. 9.

«Türkiye Barolar Birliği.» *Terör ve Terörizm Raporu.* no. 107. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2006. 531.

Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı - TÜSTAV. 04 07 2011. https://tustav.org/arsiv/dava-dosyalari/tustav-birlik-buro-fon.pdf (erişildi: 05 31, 2021).

Türkiye ve Terörizm. Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 2006, 64.

«Türkiye ve Terörizm.» Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2006. 4.

«Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi.» (Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını) 1995: 13.

«Türkiye'de Terörizm.» *MSB Üniversitesi Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 29, no. 1 (2019): 141,142.

«TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı.» *https://tustav.org.* 4 07 2011. https://tustav.org/arsiv/dava-dosyalari/tustav-birlik-buro-fon.pdf (erişildi: 05 31, 2021).

«U.S. Department of State.» *https://www.state.gov.* 2019. https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/turkey (erişildi: 08 05, 2021).

U.S. Department of Treasury. 2012. https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/tg1406.aspx (erişildi: 05 30, 2021).

United Nations Office on Drugs and Crime. 2021. https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/migrant-smuggling/migrant-smuggling.html (erişildi: 05 31, 2021).

University of Notre Dame. tarih yok. http://www.archives.nd.edu/cgi-bin/lookit.pl?latin=terrere (erişildi: 05 24, 2021).

University Of Notre Dame. . http://archives.nd.edu/cgi-bin/lookit.pl?latin=terrere.
University Of Notre Dame. . http://archives.nd.edu/cgi-bin/lookit.pl?latin=terrere.
Ümitli, Mehmet. «İslam Hukukunda Rüşvet Suçu ve Hukuki Sonuçları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).» Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Temel İslam Bilimler Ana Bilim Dalı , 2006. 2.
Ünlü, Ufuk. «Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri.» (Sayıştay Dergisi), no. 113 (2019): 160.
Ünlü, Ufuk. «Kara Para Aklamada Yeni Yöntemler ve Kara Paranın Ekonomi Üzerindeki Etkileri.» (Sayıştay Dergisi), no. 113 (2019): 161.
Ütük, Özgür. *International Fight Against The Financing of Terrorism - Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2009. 72.
—. *International Fight Against The Financing of Terrorism - Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2009. 118.
—. *International Fight Against the Financing of Terrorism.* Ortadoğu Teknik Üniversitesi, 2009. 108, 116.
Vergi, Konseyi, dü. *Kayıtlı Ekonominin Geliştirilmesi Sürecinde Kartlı Ödeme Sistemleri ile Yeni Yöntem ve Teknolojiler.* İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2011.
Wardlaw, Grant. *Political Terrorism: Theory, Tactics and Counter-Measures.* Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
Webel, Charles P. *Terror, Terrorism and Human Condition.* New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2004.
Weinberg, Leonard , Ami Pedahzur, ve Sivan Hirsch-Hoefler. «Challenges of Conceptualizing Terrorism.» *Terrorism and Political Violence* (Taylor and Francis, Inc.) 4, no. 14 (2004): 781.
Weinberg, Leonard, Ami Pedahzur, ve Sivan Hirsch-Hoefler. «The Challenges of Conceptualizing Terrorism.» *Terrorism and Political Violence* (Taylor and Francis, Inc) 4, no. 16 (2004): 780-781.
Wesseling, Mara. *The European Fight Against Terrorism Financing: Professional Fields and New Governing Practices.* University of Amsterdam, 2013. 14.
—. «Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs.» European Union, Brussels, 2014. 22.
—. «The European Fight Against Terrorism Financing: Professional Fields And New Governing Practices.» University of Amsterdam, 2013. 11,12,18.
Yıldız, Furkan. *Karapara Aklama ve Yolsuzluk Covid-19 Dönemi BM'nin Politika Önerileri ve Ekonomik Güvenlik.* Ankara: Ekin Yayınevi, 2021.
Yılmaz, Alia. *Uluslararası Ceza Hukuku El Kitabı.* İstanbul: Beta Yayınları, 2001.
Yılmaz, Sacit. «Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu.» *Ankara Barosu Dergisi* (Ankara Barosu), 2011: 84.
Yücebaş, Önder. *Suç Ekonomisi ve Terörizmin Finansmanı.* Ankara: Turhan Kitapevi, 2011.
Zafer, Hamide. *Ceza Hukukunda Terörizm, Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında.* İstanbul: Beta Yayınları, 1999.